

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΔ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 - 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1995

ΑΡΙΘ. 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου. — Μητροπ. Νουβίας Διονυσίου, Βασικὲς διαφορὲς Χριστιανισμοῦ - Μουσουλμανισμοῦ καὶ ὁ ἐμφανιζόμενος ἀκραῖος Ἰσλαμισμός. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Ἐνδυματικὴ ἐπανάσταση. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Βλάχου, Ἡ ἐπικαιρότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Νεομάρτυρες καὶ νεοελληνικὴ πραγματικότητα. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Τὰ θεμέλιά μου στὰ βουνά. — Ἀρχιμ. Σεραφεὶμ Κυρκώτη, Ἡ σημασία τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς. — Πρεσβ. Κ.Ν. Καλλιανοῦ, Ἡ ποίηση ποῦ διδάσκει. — Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας καὶ τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα στὴ ζωὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. — Παύλου Μπιλάλη, Τὸ πάθος τοῦ τοιγάρου. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΓ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Ἐπίκαιρα. — Ἀρχιμ. Μ. Φ., Ἐπισημάνσεις...

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰαοῦ 1 - Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡπειροῦ 132 - Πέραμα.

Ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου

Ὁ βίος τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου τοῦ Μεγάλου, τοῦ ὁποῦ τὴν μνήμη ἐορτάζουμε τὴν 17 Ἰανουαρίου, εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον γνωστός. Στὸ πρόσωπό του ἀποδίδουμε τιμὴ πρωτίτως στὸν ἴδρυτὴ καὶ κύριο ἐκπρόσωπο τοῦ ἐρημιτικοῦ μοναχισμοῦ. Μὲ τὴν ἐπίδρασι τοῦ παραδείγματός του, στίς ἐρημιὲς τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Λιβύης σχηματίσθηκαν ὁλόκληρα χωριὰ ἢ συνοικίαι ἐρημιτῶν.

Ἀλλὰ ἡ ἀκτινοβολία καὶ οἱ ἐπιδράσεις του ὑπῆρξαν πολὺ μεγαλύτερες. Κατὰ τὸν διωγμὸ τοῦ Μαξιμίνου μετέβη στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἐνίσχυε τοὺς φυλακισμένους καὶ καταδικασμένους χριστιανούς. Στὴν ἐρημο τὸν ἐπισκέπτονταν ὄχι μόνον ἀσκητὲς καὶ ἐρημίτες, ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς καὶ ἐπίσκοποι, ποὺ ζητοῦσαν συμβουλὴ. Μὲ τὸν αὐτοκράτορα Μ. Κωνσταντῖνο καὶ τοὺς υἱοὺς του διατηροῦσε ἀλληλογραφία. Περὶ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, κατόπιν σχετικῆς προτροπῆς τοῦ φίλου του Μεγάλου Ἀθανασίου, ἦλθε στὴν Ἀλεξάνδρεια πρὸς καταπολέμησι τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ ἐνίσχυσι τῶν Ὁρθοδόξων.

Ὁ ὁσιος Ἀντωνίος, ποὺ ἐξῆσε τὸν γ'-δ' αἰῶνα, πέθανε σὲ ἡλικία 105 ἐτῶν. Μέγα μέρος τοῦ λειψάνου του, ἀφοῦ πρὸς καιρὸν βρισκόταν στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἀργότερα στὴν Κωνσταντινούπολι, ἀπὸ τὸ 1491 ἕως σήμερα, συμφώνως πρὸς δυτικὴ παράδοσι, βρίσκεται στὸν ναὸ St-Julien τῆς ἀρχαίας Ἀρελάτης (Arles).

Ὁ «Βίος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου», ποὺ ἐγράφη ἀπὸ τὸν Μ. Ἀθανάσιον, χρησίμευσε ὡς γέφυρα γιὰ νὰ διαδοθῆ στὴ Δύσι τὸ ἀνατολικὸ μοναχικὸ ἰδεῶδες. Ἡ μετάφρασίς του στὴ λατινικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὸν πρεσβύτερο καὶ μετέπειτα ἐπίσκοπο Ἀντιοχείας Εὐάγριον (β' ἡμῶν δ' αἰῶνος) συνετέλεσεν ἰδιαίτερος στὸ νὰ σπαρῆ ὁ σπόρος τοῦ μοναχισμοῦ στὸν δυτικὸ κόσμον. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀφωπνίσεως τοῦ μοναστικοῦ ἐνδιαφέροντος στὴν Δύσι ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσι τοῦ «Βίου τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου» παρουσιάζει ὁ ἱερός Ἀύγουστίνος σὲ σχετικὴ διήγησι, ἡ ὁποία περιέχεται στὸ αὐτοβιογραφικὸ ἔργο του «Ἐξομολογήσεις» (Confessiones) (VIII,6). Στὴ διήγησι αὕτῃ ὁ ἰ. πατήρ, ποὺ ἀκόμη ἐπάλλαιε γιὰ νὰ νικήσῃ τὸν «παλαιὸν ἄνθρωπον», ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεό, λέγει τὰ ἑξῆς:

«Κάποτε ἐπισκέφθηκε ἐμένα καὶ τὸν (φίλον δικαστὴν) Ἀλύπιον κάποιος Ποντικιανός. Ἦταν Ἀφρικανός συμπατριώτης μας, ποὺ εἶχε μιὰ ἐξοχὴ θέσι στὰ ἀνάκτορα... Ἦταν χριστιανός εὐλαβής... Μᾶς διηγεῖτο περὶ τοῦ Ἀντωνίου τῆς Αἰγύπτου, τοῦ μοναχοῦ, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποῦ ἀκτινοβολοῦσε ἀστραπτειῶ ἀνάμεσα στοὺς δού-

λους Σου, ἀλλ' ἦταν ἀγνωστο σ' ἐμᾶς ἕως τῆ στιγμῆ ἐκεῖνη. Ὅταν ἀντιλήφθηκε τὴν ἀγνοιά μας, ἐπέμεινε στὴν ἀφήγησί του καὶ μᾶς ἀπεκάλυψε τὸν περιφρημο ἐκεῖνο ἄνδρα, μὲ ἐκπληξι γιὰ τὸ ὅτι μᾶς ἦταν ἀγνωστος... Κατόπιν ὁ λόγος ἐστράφη πρὸς τὸ πλῆθος τῶν Μονῶν, πρὸς τὶς ἀρετέες του, τὸ ἄρωμα τῶν ὁποίων ἀναπέμπεται σ' Ἐσένα, πρὸς τὴν ἐποικοδομητικὴ ἀπομόνωσι στὴν ἔρημο. Ὅλα αὐτὰ μᾶς ἦταν ἀγνωστα ἐντελῶς. Ὑπῆρχε καὶ στὰ Μεδιόλανα, ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἓνα μοναστήρι γεμάτο ἀπὸ ἀγαθούς ἀδελφούς ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Ἀμβροσίου, ἀλλὰ ἐμεῖς τὸ ἀγνοοῦσαμε. Ὁ Ποντικιανὸς ἐξακολούθησε νὰ ὁμιλῆ κι ἐμεῖς τὸν ἀκούσαμε μὲ κατάνυξι. Μᾶς διηγήθηκε ἐπισημοδικῶς, ὅτι μίαν ἡμέρα, ἀγνωστὸτε, ὅταν βρισκόταν στὴν πόλι τῶν Τρεβείρων (Trier), πῆγε μὲ τοὺς συντρόφους του στοὺς κήπους κοντὰ στὰ τεῖχη, κατὰ τὸ ἀπόγευμα, ὅταν ὁ αὐτοκράτωρ παρευρισκόταν στοὺς ἀγῶνες τοῦ Ἱπποδρόμου. Ἐπειδὴ περπατοῦσαν ἀνὰ δύο χωριστά, ὁ ἓνας μὲ τὸν Ποντικιανὸ σὲ μία ὁμάδα, οἱ δὲ δύο ἄλλοι μαζί σὲ μία ἄλλη, πῆραν διαφορετικὴ κατεύθυνσι. Οἱ δύο τελευταῖοι, περιπατώντας, ἔφθασαν καὶ εἰσήλθαν σὲ μιὰ καλύβα, ὅπου κατοικοῦσαν μερικοὶ ἀπὸ τοὺς «πτωχοὺς τῶ πνεύματι» δούλους Σου, ἐξ ἐκείνων, στοὺς ὁποίους ἀνήκει «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (πρὸβλ. Ματθ. ε' 3). Ἐκεῖ βρῆκαν ἓνα χειρόγραφο γιὰ τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Ἐνας ἀπὸ αὐτοὺς ἀρχίζει νὰ διαβάξῃ, νὰ θαυμάξῃ, νὰ ἐνθουσιάζεται. Καθὼς διαβάξῃ τὸ χειρόγραφο, γεννιέται μέσα του τὸ σχέδιο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ὑπηρεσία τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ν' ἀφοσιωθῇ στὴν ὑπηρεσία Σου. Αὐτὰ τὰ πρόσωπα ἀνῆκαν στὴν τάξι τῶν λεγομένων «πρακτόρων» τοῦ αὐτοκράτορος (agentes in rebus). Καταληφθεὶς ξαφνικὰ ἀπὸ ἱερὸν ἔρωτα καὶ σεμνὴ ἐντροπή, ἀγανακτεῖ ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ στρέψας τὰ ὄμματα πρὸς τὸν φίλο του, τὸν ἐρωτᾷ: «Πές μου, σὲ θερμοπαρακαλῶ, τί ἐπιδιώκομε ἐπὶ τέλους μὲ ὄλες αὐτὲς τὶς προσπάθειές μας; Τί ζητοῦμε; Γιὰ ποῖο λόγο βρισκόμαστε στὴ Διοίκησι τοῦ Κράτους; Μποροῦμε νὰ ἐλπίσουμε τίποτε ἄλλο στὰ ἀνάκτορα παρὰ νὰ γίνωμε “φίλοι τοῦ Καίσαρος” (amici Caesaris); Ἀλλὰ πόση ἀπάθεια καὶ πόσοι κίνδυνοι στὴ θέσι αὐτῆ! Πόσοι κίνδυνοι πρὸς ἀντιμετώπισι μεγαλυτέρων κινδύνων! Καὶ πότε ἄρᾳ γε θὰ τὸ ἐπιτύχωμε; Ἐνῶ, ἂν θελήσω νὰ γίνω φίλος τοῦ Θεοῦ, θὰ γίνω ἀμέσως!».

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μίλησε καί, μὲ τὴν κρίσι τῆς κνοφορίας μᾶς καινούριας ζωῆς, τὰ μάτια του στράφηκαν καὶ πάλιν πρὸς τὶς σελίδες ἐκεῖνες, καὶ διάβαξε καὶ μεταβαλλόταν στὸν ἐσωτερικὸ κόσμον του, τὸν ὁποῖο Σὺ μόνον βλέπεις, καὶ ἡ σκέψις του ἐκδυόταν τὸν κόσμον, καθὼς ἀποδείχθηκε ἀμέσως. Διότι, καθὼς διάβαξε καὶ ἡ καρδιά του ἐνοιωθε ρίγος (φρικίασι) καὶ ἤγετο καὶ ἐφέρετο ἀπὸ τὸν σάλον τῶν κυμάτων,

πῆρε τὴν καλύτερη ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις καὶ ἤδη δὲ ἐξ ὀλοκλήρου δικὸς Σου, εἶπε στὸν φίλον του: “Τώρα ἀπετίναξα τὶς (κοσμικὲς) ἐλπίδες μου καὶ ἀπεφάσισα νὰ ὑπηρετήσω τὸν Θεόν... Σὺ, ἂν δὲν θελήσης νὰ μὲ μιμηθῆς, τουλάχιστον μὴ μ' ἐμποδίσῃς!”. Ὁ συνοδὸς του ἀποκρίθηκε, ὅτι ἤθελε νὰ εἶναι σύντροφός του σὲ μία τόσο πλουσιοπάροχη ἀμοιβή καὶ σ' ἓνα τέτοιο ἐγχεῖρημα. Καὶ οἱ δύο ἦσαν δικοὶ Σου καὶ οἰκοδομήσαν φρούριον σωτηρίας, ἐγκαταλείποντας τὰ πάντα, γιὰ νὰ Σὲ ἀκολουθήσουν.

Τὴν ὥρα ἐκεῖνη ὁ Ποντικιανὸς καὶ ὁ σύντροφός του, οἱ ὁποῖοι περιφέρονταν σὲ ἄλλο μέρος τοῦ κήπου, ἀναζητώντας ἐκείνους, ἔφθασαν ἐκεῖ, ὅπου βρίσκονταν, καὶ τοὺς εἶπαν ὅτι ἐπρεπε νὰ ἀποσυρθοῦν, διότι βράδυναξε. Ἐκεῖνοι δέ, ἀφοῦ ἀνεκοίνωσαν τὴν ἀπόφασίν τους καὶ ἐξιστόρησαν τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο γεννήθηκε καὶ ἐδραϊώθηκε στὴν ψυχὴ τους τέτοια θέλησι, τοὺς παρεκάλεσαν νὰ μὴ ἀντιστρατευθοῦν σ' αὐτὴν σὲ περίπτωσι, κατὰ τὴν ὁποία δὲν θὰ ἔστεργαν ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμά τους. Οἱ δύο φίλοι δὲν μεταβλήθηκαν, ἀλλὰ ἐκλαυσαν γιὰ τὸν ἑαυτό τους καὶ συνεχάρησαν ἐγκαρδίως τοὺς συντρόφους των μὲ τὴν παράκλησι νὰ μὴ τοὺς λησμονοῦν στὶς προσευχῆς των. Μὲ τὴν καρδιά γεμάτη ἀπὸ βιωτικὲς μέριμνες ἐπέστρεψαν στὰ ἀνάκτορα, ἐνῶ οἱ δύο φίλοι στρέφοντας τὴν καρδιά τους πρὸς τὸν οὐρανόν, ἔμειναν στὴν καλύβα. Καὶ οἱ δύο ἦσαν ἀρραβωνιασμένοι, οἱ δὲ ἀρραβωνιαστικὲς τους, ὅταν ἔμαθαν αὐτὸ τὸ γεγονός, ἀφιέρωσαν κι αὐτὲς σὲ Σένα τὴν παρθενία τους. Αὐτὰ μᾶς εἶπεν ὁ Ποντικιανός, Σὺ δέ, Κύριε καὶ Θεέ μου, ὅταν μιλοῦσε αὐτός..., μ' ἔβαλες ἐνώπιον τοῦ προσώπου μου, γιὰ νὰ ἰδῶ πόσον ἡμουν ἀσχημος, δύσμορφος καὶ ἀπαίσιος, κηλιδαμένος καὶ ἐξεγκωμένος...» (Ἀπὸ τὴν γνωστὴ μετάφρασι τοῦ Ἀνδρέου Δαλεζίου μὲ μικρὴ διασκευή).

Σ' αὐτὰ θὰ ἠμποροῦσαμε νὰ προσθέσωμε, ὅτι στὴ διάδοσι τοῦ Μοναχισμοῦ στὴ Δύσι συνετέλεσε καὶ προσωπικῶς ὁ Μ. Ἀθανάσιος, πὸν διηγείτο τὴν ζωὴν τοῦ Μ. Ἀντωνίου, ὅταν ἦταν ἐξόριστος. Οἱ μοναχοὶ ἐπίσης, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει μαζί του στὰ Τρεβείρα (Trier), ὑπῆρξαν φορεῖς τοῦ ἰδεώδους τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασι τοῦ Μ. Ἀθανασίου καὶ τῶν μοναχῶν αὐτῶν πολλοί, ἀκόμη καὶ ἀριστοκράτες, γίνονταν μοναχοί. Καὶ σήμερα ἀρχετὰ ἀνατολικὰ καὶ δυτικὰ ρωμαιοκαθολικὰ ἢ οὐνιτικὰ τάγματα ἔχουν ὡς πᾶτρωνα τὸν ἅγιον Ἀντώνιον (Πρὸβλ. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Σχεδιάγραμμα Φαινομενολογίας τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ Δυτικοῦ Μοναχισμοῦ, Ἀθῆναι 1994, σ. 14 ἐξ., ὅπου ἀναφέρεται ὅτι στὴ διάδοσι τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους στὴ Δύσι συνετέλεσαν καὶ ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος καὶ ὁ Ρουφίνος, πὸν γνώρισαν τὰ μοναστικὰ κέντρα τῆς Ἀνατολῆς).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Βασικὲς διαφορὲς Χριστιανισμοῦ - Μουσουλμανισμοῦ καὶ ὁ ἐμφανιζόμενος ἀκραῖος Ἰσλαμισμὸς

Τοῦ Σεβ. Νουβίας κ. Διονυσίου Χατζηβασιλείου

Ἡ πλέον χαρακτηριστικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸν Χριστιανισμὸ καὶ τὸν Μουσουλμανισμὸ εἶναι ὅτι, ὅσο περισσότερο μιὰ χριστιανικὴ κοινωνία ἀναπτύσσεται καὶ ἐξελίσσεται, τόσο οἱ θρησκευόμενοι πιστοί, ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰ γῆϊνα, προσπαθώντας διαρκῶς νὰ ἀπαγγιστῶσιν ἀπὸ τὸν ὕλισμὸ, προσανατολιζόμενοι πρὸς ἓνα ἀνώτερο, πνευματικὸ κόσμο, στὸν ὁποῖο πρέπει νὰ κυριαρχεῖ ἡ πλήρης ἐλευθερία, ἀνεπηρέαστη ἀπὸ ἐξωτερικοὺς παράγοντες καὶ κυβερνητικὲς παρεμβάσεις καὶ ρυθμίσεις. Ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὸν ἀκολουθήσουν ἐλεύθερα χωρὶς βία καὶ δημαγωγία, «ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν...» μᾶς λέγει. Προϋπόθεση τῶν χριστιανῶν νὰ συμπορευθοῦν μετὰ τὸν Κύριον, εἶναι ἡ ἐλευθερία τους. Χωρὶς ἐλευθερία, ἡ πορεία τῶν χριστιανῶν, πρὸς τὸν Χριστὸν εἶναι ἄκυρη. Ἡ χριστιανικὴ ἐλευθερία, τοποθετεῖται μέσα στὰ πλαίσια τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, μετὰ τὴν Τριαδικὴ θεότητα. Ἡ ἐλευθερία τοῦ χριστιανοῦ ξεκινάει ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ Θεοῦ Πατρός, ποὺ ἀπὸ ἐλεύθερη ἀγάπη, γεννᾷ ἀναρχὰ τὸν Υἱὸ καὶ ἐκπορεύει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μετὰ τὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησε Ἐκεῖνος, ἀπὸ ἐλεύθερη ἀγάπη. Ὅπου συμπίπτει ἡ τελεία ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ἡ τελεία ἐλευθερία. Μόνον ἡ ἀληθινὴ ἐσωτερικὴ ἐλευθερία, κάνει τὸν ἄνθρωπο κατὰ χάριν θεάνθρωπο. Σκοπὸς λοιπὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι, νὰ βελτιώσει τὸν ἄνθρωπο, νὰ τὸν γαλουχήσῃ κατάλληλα καὶ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὸν βαθμὸ ἐκεῖνο τῆς ἐλευθερίας, ὅπου «μηδὲν γῆϊνον μετὰ τοῦ ἀνθρώπου λογίζεται». Ὁ χριστιανὸς καθοδηγεῖται νὰ ἀπαλλαγεῖ, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τοῦ Νόμου τοῦ ἐπίγειου καὶ νὰ ἀπελευθερωθεῖ πνευματικᾶ σὲ βαθμὸ ποὺ θὰ προσεγγίσει ἔτσι τὸν Θεόν, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τοῦ Ὁποίου δημιουργήθηκε. Μετὰ τὴν καθημερινὴ βελτίωση, ἡ Χριστιανικὴ Θρησκεία ἀποκλίνει ὅλο καὶ περισσότερο στὴν Θεολογία, ἀπομακρυνόμενη ἀπὸ τὴν Νομολογία, τὰ Διατάγματα καὶ γενικὰ τὸν ἐπὶ γῆς ὑπάρχοντα ἀνθρώπινο Νόμο.

Τὸ Ἰσλάμ, ἀντίθετα πρὸς τὸ Χριστιανισμὸ,

ξεκινώντας ἀπὸ ὀλοκληρωμένη ἐφαρμογὴ τῆς ἐννοίας τῆς ὀνομασίας του, αὐτῆς καθ' αὐτῆς, (Ἰσλάμ σημαίνει Ὑποταγή), ἀκολουθεῖ σὲ ὅλη τὴν πορεία τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως, τὴν μοναδικὴ καὶ ἀπαρέκκλιτη ὁδὸ τῆς χαλιναγωγῆσεως, τοῦ νομοθετημένου προσανατολισμοῦ τῶν πιστῶν, σὲ κάθε ἐκδήλωση τῆς ζωῆς τους. Καὶ τοῦτο ὄχι μόνον τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς, γαλουχώντας τοὺς πιστοὺς του, ὅταν αὐτὸ γίνεται ἀποδεκτὸ καὶ ἀποδίδει, ἀλλὰ καὶ πολλὰ φορὲς ὑποχρεώνοντας τὴν ἰσλαμικὴ κοινωνία, ἀκόμη καὶ μετὰ ἐπιβολὴ σκληρῶν μέσων, νὰ ΜΗΝ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς διαρκοῦς ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς εὐθύνης. Ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιάκοπη στέρηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου ποὺ ἐπιτυγχάνεται μετὰ τὴν καθήλωσίν του στὸν κόσμον τῶν γῆϊνων ἐξαρτήσεων, ἀναγκάζει τὴν ἴδια τὴν μουσουλμανικὴ Θρησκεία, νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν Θεολογία καὶ νὰ ἀποκλίνει — ἐκ τῶν πραγμάτων πλέον — πρὸς τὸν Νόμο.

Ἀντιθέτως ὁ Χριστιανικὸς κόσμος, προσεγγίζει τὸ ἱστορικὸ ὄροσημο, τὸ ὁποῖο ἀποτυπώνεται μετὰ τὴν γνωστὴ ἀμερικανικὴ ἔκφραση «less Government» — λιγότερη διακυβέρνηση. Χαρακτηριστικὸ μετὰ αὐτὸ, εἶναι οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου μας, μετὰ τοὺς ὁποίους συμβουλεύει τοὺς μαθητὰς Του, κατακρίνων τοὺς ἄρχοντας καὶ κυβερνήτας ποὺ διακυβερνοῦσαν τοὺς λαοὺς τους ὡς δούλους, κατακυριεύοντας αὐταρχικῶς καὶ κατεξουσιάζοντας αὐτοὺς (Ματθ. κεφ. 20 στ. 25-27). Ἐνῶ, λοιπὸν, στὸ Χριστιανισμὸ ὑπερτερεῖ ἡ ὡς ἄνω ἐννοία καὶ ὀρισμὸς, στὸ Μουσουλμανισμὸ, οἱ ἰσλαμικὲς κοινωνίες ὀδηγοῦνται ἀργά, ἀλλὰ σταθερά, σὲ ὅλο καὶ περισσότερο συγκεντρωτικὲς, αὐταρχικὲς κυβερνητικὲς διαφοροποιήσεις. Αὐτὲς συνεχῶς προσπαθοῦν νὰ κινηθοῦν διαμετρικὰ ἀντίθετα πρὸς τὴν πορεία τῶν φυγοκεντρικῶν δυνάμεων τῆς ἐποχῆς, ὑποχρεώνοντας τοὺς πιστοὺς τους νὰ ἐπιστρέφουν καὶ νὰ συγκεντρώνωνται γύρω ἀπὸ τὸν ἀρχικὸ δογματικὸ πυρήνα τοῦ Ἰσλάμ ὡς «ὑποταγὴ» δηλαδή, ὄχι πλέον μόνον στὸ Θεό, ἀλλὰ, τὸ συνηθέστερον, στὸν Νόμον τῶν κυβερνήσεων, ὅπως αὐτὲς τὸν

παρουσιάζουν να ακολουθεί και να έναρμονίζεται, με τον Νόμο του Θεού —του 'Αλλάχ— τη Σαρία.

Για να μπορέσουμε να παρακολουθήσουμε —ώστε να το καταλάβουμε— το φαινόμενο των τελευταίων δεκαετηρίδων, στην διάρκεια των οποίων αρκετές μουσουλμανικές κοινωνίες φαίνονται να αναβιώνουν με τρομοκρατικές επιθέσεις τον αρχέγονο, δογματικό και πολλές φορές επιθετικό τύπο κυβερνητικής εξουσίας, των οποίου πολλοί, πολύ απλοϊκά, τον ονομάζουν φονταμενταλισμό, χωρίς να κάνουν τον κόπο —άσφαλώς επειδή δεν ξέρουν οι ίδιοι— να αναλύσουν τις ρίζες, τις εξελικτικές φάσεις και τον προσανατολισμό αυτού του φαινομένου, θα χρειασθεί να καταφύγουμε στις αρχικές αραβικές πηγές από τις οποίες ξεπήδησε και ανέβλυσε για να κατακλύσει τελικά τον κόσμο του 'Ισλάμ, ή μουσουλμανική άποψη, του τί είναι —ή μάλλον, σωστότερα, τί ΠΡΕΠΕΙ να είναι μια ισλαμική κυβέρνηση. Είναι γνωστό ότι 86% των μουσουλμάνων είναι Σουννίτες. 'Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, θα ανατρεξουμε στην διδασκαλία ενός από τους μεγαλύτερους Σουννίτες - Διδασκάλους του 'Ισλαμικού Δικαίου. Αυτός άφησε με ακριβοδίκαιη σαφήνεια, για όσους έχουν την ικανότητα να διαβάζουν και να κατανοούν τα υπέροχα αραβικά του, μια μοναδική πραγματεία για «Τα Κυβερνητικά Θέματα» (Al-Akham Al-Sultaniya), δηλαδή τον Al-Mawardí, ένα Σαφιΐ Συνταγματολόγο και Νομικό, ο οποίος έγραψε μεταξύ 424 και 425 έτος 'Εγείρας, ήτοι περί το 1033 ή 1034 μ.Χ.

Σύμφωνα με τον 'Αλ-Μαβάρντι, οί διάδοχοι του Προφήτη είναι και οί μόνοι νόμιμοι ήγέτες των μουσουλμάνων. Κάθε μορφή εξουσίας επί των πιστών του 'Ισλάμ, πρέπει να άντλείται από την έπαφή και την επικοινωνία με τον Προφήτη του 'Αλλάχ. 'Ο κάθε μουσουλμάνος ήγέτης, πρέπει να είναι ουσιαστικά ένας διάδοχος Al-Khalifa του Μωάμεθ, ώστε να μπορεί να γίνει αποδεκτός ως «'Ιμάμ», αρχηγός ενός τμήματος του «Ούμμα», δηλαδή του Λαού του 'Αλλάχ.

Κάθε μορφή, έπομένως, κυβερνήσεως σε ισλαμική χώρα, δεν μπορεί να είναι για πολύ αποδεκτή, εάν δεν ακολουθήσει τον δρόμο που χάραξε ο Προφήτης και οί αρχικοί Χαλίφηδες, δηλαδή ο δρόμος του 'Ισλάμ, της ύποταξης στην θέληση και τα κελεύσματα του Κορανίου.

Συμπερασματικά, ο μουσουλμάνος ήγέτης ο οποίος δεν είναι ιερωμένος ο ίδιος, άσχετα εάν στηρίζει το ισλαμικό ιερατείο της χώρας του, είναι και αυτός ακόμη παράνομος. Μόνον ο ήγέτης, ο οποίος θα αποβάλει τη λαϊκή του ιδιότητα και από «'Ηγέτης» θα μεταβληθεί σε «'Ιμάμ», θα μπορούσε να εμφανίζεται σαν αρχηγός ισλαμικού κράτους. Σε κάθε δε περίπτωση ένας ιερωμένος, κατά προτίμηση «Σαγιέντ» δηλαδή έξ αίματος απόγονος των Χαλίφηδων, θα αποτελούσε την ιδανική λύση, καταλαμβάνοντας την θέση του ήγέτου.

Κατόπιν των άνωτέρω σκέψεων, διαπιστώνουμε και στην πραγματικότητα την ύπαρξη επιθετικών και τρομοκρατικών ενεργειών εκ μέρους των ακραίων και φανατικών αυτών μουσουλμάνων, οί οποίοι έχουν τις ως άνω ιδέες και που φαίνονται να αυξάνουν και συνεχώς να άποτελούν κίνδυνον δι' όλους και κυρίως για τις μουσουλμανικές χώρες.

Στους καιρούς μας λοιπόν, ή διείσδυση, ή επέκταση και ή ανάπτυξη του 'Ισλάμ, σαν θρησκείας στο κόσμο, άποτελεί μια σοβαρή πραγματικότητα. Συγχρόνως όμως ή άλματώδης εμφάνισή του σαν πολιτική, προκαλεί άνησυχία, διότι περιέχει τους σπόρους πολλών ταραχών, άνωμαλιών και άστάθειας, τόσο για το 'Ισλάμ, όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο.

'Αρα θα χρειασθεί, οί μη μουσουλμάνοι, να καταλάβουν και να κατανοήσουν καλά τους όρους εκείνους με τους οποίους το 'Ισλάμ σκέπτεται και κινείται. Κατά την ταπεινή μου γνώμη, ο εμφανιζόμενος ακραίος 'Ισλαμισμός, στις ήμέρες μας, ως επικίνδυνος φονταμενταλισμός, δεν είναι άλλο, παρά μια έπιστροφή του μουσουλμανικού κόσμου στις ρίζες του. 'Η πορεία αυτή, της έπιστροφής του, θα περάσει μέσα από διακυμάνσεις και ίσως υπάρξουν σημεία συγκρούσεων με αυτούς που δεν τον κατανοούν και δεν παραδέχονται τον κίνδυνό του. Γιαυτόν τον λόγο, νομίζω, ότι θα πρέπει ένωμένοι όλοι οί χριστιανοί, 'Ορθόδοξοι και μη, να μη σταματήσουν να έχουν κάθε έπαφή και επικοινωνία με τον ισλαμισμό, ώστε από κοινού να τον παρακολουθούν, να τον άντιμετωπίζουν, συνδιαλεγόμενοι με τους όπαδούς του, διότι αυτή ή υπόθεση της έξαπλώσεως του ισλαμισμού, με τα φαινόμενά του, άφορά όλους εμάς και εν γενει τον Χριστιανικό κόσμο.

1. ΕΝΔΥΜΑΤΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία, τόσο στὰ ἀρχαῖα, προ-
χριστιανικά, ὅσο καὶ στὰ νεώτερα χρόνια (Τουρ-
κοκρατία, Ἀπελευθέρωση), ἦταν μιὰ κλειστὴ κοι-
νωνία, τὴν ὁποία χαρακτήριζε ἡ κοινωνικὴ, πολιτι-
στικὴ καὶ θρησκευτικὴ ὁμοιογένεια.

Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας σύνθημά τους εἶχαν,
ὡς γνωστόν, τὸ «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος». Ἐδέ-
χοντο, βεβαίως, εὐγενῶς τοὺς ξένους ἐπισκέπτες,
τοὺς «τουρίστες» τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τοὺς ὁποίους
μάλιστα καὶ ἔθεταν ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ «Ξε-
νίου Διός». Ὡστόσο, οἱ Ἕλληνες ἦταν πολὺ προσ-
εκτικοὶ καὶ ἐπιφυλακτικοὶ ἔναντι τῶν «ξένων», ἰ-
δίως ὡς πρὸς τὶς κοινωνικὲς, πολιτιστικὲς καὶ, ἰ-
διαίτερα, τὶς θρησκευτικὲς τους ἀντιλήψεις¹. Ἐχο-
με δύο ἱστορικὰ περιστατικὰ πού ἐπιβεβαιώνουν
τὴν παρατήρηση αὐτή. Πρῶτον, τὴν καταδίκη σὲ
θάνατο τοῦ «πάντων ἀνδρῶν σοφωτάτου» Σωκρά-
τη, μὲ τὴν κατηγορία ὅτι ἦταν φορέας «καινῶν
δαιμόνων»² καί, δεύτερον, τὴν πρόσκληση τοῦ ἀπ.
Παύλου νὰ δώσει ἐξηγήσεις στὸν Ἄρειο Πάγο,
γιὰ τὴ διδασχὴ του, διότι θεωρήθηκε ὅτι ἦταν «ξέ-
νων δαιμονίων καταγγελεὺς» (Πράξ. ιζ' 18-20).

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγροτικὴ κοινωνία, στὴν ὁποία ἔ-
ζησαν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, χαρακτηριζόταν ἐπί-
σης γιὰ τὴν πολιτιστικὴ καὶ θρησκευτικὴ ὁμοιογέ-
νεια. Ἡ πολύπλευρη αὐτὴ ὁμοιογένεια λειτουργοῦ-
σε ὡς βασικὸ στοιχεῖο κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς
συννοχῆς καὶ χάρη ἀκριβῶς στὴν ὁμοιογένεια αὐτὴ
τὸ ἔθνος κατόρθωσε νὰ ἐπιβίωσει κατὰ τὰ 400
χρόνια τῆς σκληρῆς τουρκικῆς δουλείας, ἀλλὰ καὶ
νὰ ἀνακτήσει τὴν ἐθνικὴ του ἐλευθερία καὶ ἀνε-
ξαρτησία³.

Ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ αὐτὴ ὁμοιογένεια
τῶν Ἑλλήνων ὅλων τῶν ἐποχῶν εἶχε σὰν συνέπεια
τὴν **ένδυματολογικὴ ὁμοιομορφία**. Ὅλοι δηλαδὴ οἱ
Ἕλληνες ντύνονταν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Οἱ βασικὲς
ένδυμασιές τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν ὁ ποδήρης
χιτῶνας καὶ τὸ ἱμάτιο⁴.

Κατὰ τὴν Τουρκοκρατία, οἱ Ἕλληνες φοροῦσαν
τὴ γνωστὴ ὡς ἐθνικὴ ένδυμασία, οἱ ἄνδρες πουκά-
μισο, γιλέκο καὶ φουστανέλλα καὶ οἱ γυναῖκες,
πουκάμισο, γιλέκο καὶ ποδήρη φούστα. Μικρὲς
παραλλαγὲς ὑπῆρχαν κατὰ τόπους (τοπικὲς ένδυ-

μασίες), ὅπως π.χ. στὴν Κρήτη, τὰ νησιά, τὴν Ἡ-
πειρο, τὴ Μακεδονία κ.λπ.

Μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωση (1830) ἄρχισε ἡ δυτι-
κοποίηση τῆς Ἑλλάδος σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς
ζωῆς. Ὅχι μόνο οἱ ιδέες, ἀλλὰ καὶ τὰ ρούχα ἄρχι-
σαν νὰ γίνονται «φράγκικα», ὅπως ὀνόμαζαν τὴν
ἐποχὴ ἐκείνη (ἀλλὰ καὶ ἀργότερα) τὴ νέα εὐρω-
παϊκὴ ένδυμασία⁵. Εἶναι μάλιστα χαρακτηριστικὸ,
ὅτι καὶ μέχρι τὸ Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, τὰ ρα-
φεῖα πού ἔραβαν ἀνδρικὰ κοστούμια, τὰ ἔλεγαν
«φραγκορραφεῖα», σὲ ἀντίθεση προφανῶς μὲ τὰ
παραδοσιακὰ ραφτάδικα πού ἔραβαν τὶς ἐθνικὲς
ένδυμασιές, φουστανέλλες κ.λπ.

Ὁ ένδυματολογικὸς αὐτὸς ἐξευρωπαϊσμός συν-
εχίσθη καὶ σταδιακὰ ἐπικράτησε ἀπόλυτα στὴ
χώρα μας. Ἀλλὰ καὶ πάλι, ἡ ένδυματολογία στὴν
Ἑλλάδα ἐκινεῖτο μέσα στὰ πλαίσια τῆς παραδο-
σιακῆς ἀξιοπρέπειας καὶ σεμνότητος.

Μετὰ ὅμως ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου
Πολέμου, στὴ χώρα μας ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλες τὶς χῶ-
ρες τοῦ κόσμου, συνέβη μιὰ ένδυματολογικὴ ἐκρη-
ξη, ἡ ὁποία προκάλεσε καταλυτικὲς ἀλλαγὲς στὸν
παραδοσιακὸ τρόπο ένδυσης ὅλων τῶν ἀνθρώπων,
ὅλων τῶν ἡλικιῶν. Στὶς μέρες μας, μάλιστα (τέλος
τοῦ 20οῦ αἰῶνα), μποροῦμε πιά νὰ μιλάμε, γιὰ μιὰ
ένδυματολογικὴ **ἐπανάσταση** πού ἐπικράτησε ἀπό-
λυτα σὲ ὅλον τὸν κόσμο.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ένδυματολογικῆς αὐτῆς
ἐπανάστασης εἶναι τὰ ἐξῆς:

α) **Ἡ λαϊκοποίηση τῆς ένδυμασίας**: Ὁ Β'
Παγκόσμιος Πόλεμος δὲν ἰσοπέδωσε μόνο τὶς πό-
λεις καὶ τὰ οἰκοδομήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ φρόνημα
τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἄνθρωποι, μετὰ τὸν πόλεμο, ἔ-
γιναν πιὸ ἀπλοὶ καὶ πιὸ ταπεινοί. Στρατιῶτες καὶ
πολίτες, πού εἶχαν φορέσει τὶς αἵματοβαμμένες
στρατιωτικὲς στολὲς καὶ τὰ ράκη τῆς Κατοχῆς, με-
τὰ τὴ λήξη τοῦ πολέμου, φοροῦσαν μὲ ἄνεση καὶ
ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση ὅποιοδήποτε ρούχο εὑρι-
σκαν. Καὶ γενικῶς, τὰ ρούχα, στὰ μεταπολεμικὰ
χρόνια, ἄρχισαν νὰ γίνονται ἀπλούστερα καὶ
προσιότερα σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις. Ἡ με-
ταπολεμικὴ ένδυματολογία ἐγκαταλείπει γενικῶς
τὸ ἐπίσημο καὶ τὸ ταξικὸ ένδυμα καὶ στρέφεται

στο άνεπίσημο, τὸ ἀταξικὸ καί, μὲ μιὰ λέξη, στὸ **λαϊκὸ** καὶ εὐρείας κατανάλωσης ἔνδυμα. Ἡ τάση αὐτὴ, ἄλλωστε, ἦταν σύμφωνη καὶ ἀνάλογη πρὸς τὸ γενικότερο ρεῦμα τῆς δημοκρατικοποίησης καὶ λαϊκοποίησης τῆς μεταπολεμικῆς παγκόσμιας κοινωνίας.

β) **Ἡ βιομηχανοποίηση τῆς ἔνδυμασίας:** Μετὰ τὴ λήξη τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ἐξάλλου, ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἐπείγουσα ἀνάγκη ἔνδυμάτων. Οἱ ἄνθρωποι, μετὰ τὸν πόλεμο, βρέθηκαν γυμνοί. Ὑφάσματα δὲν ὑπῆρχαν. Τὴ λύση ἔδωσε ἡ βιομηχανία, ἡ ὁποία, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς μεγάλης ζήτησης, ἄρχισε νὰ κατασκευάζει πιά ἔτοιμα καὶ φθηνὰ ἔνδυματα (pret-a-porter). Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁμως μέρος, ἡ βιομηχανία **τυποποίησε** τὸ ἔνδυμα καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτό, περιορίσθηκε καὶ οὐσιαστικὰ καταργήθηκε ἡ δυνατότητα **ἐπιλογῆς**, τὸ προνόμιο δηλαδὴ ποὺ εἶχαν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ παλιὰ ἀκόμη χρόνια, νὰ κατασκευάζουν ἢ νὰ ἀγοράζουν τὰ ρούχα τους, κατὰ τὴν προσωπικὴ τους ἐκτίμηση καὶ ἐπιλογή. Οἱ δυνατότητες ἐπιλογῆς ποὺ ἔχουν οἱ σημερινοὶ ἄνθρωποι σὲ θέματα ἔνδυμασίας ἐντοπίζονται σὲ δευτερεύοντα μόνο στοιχεῖα, ὅπως π.χ. στὴν ποιότητα τοῦ ὑφάσματος, τὸ χρωματισμὸ κ.λπ. καὶ ὄχι στὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ἔνδυμασίας. Ἡ τυποποίηση αὐτὴ τῆς ἔνδυμασίας κατήγγειλε τὸν προσωπικὸ χαρακτήρα τοῦ ἔνδυματος. Ἡ ἔνδυμασία πιά σήμερον ἔχει καταντήσει προκατασκευασμένη **στολή** ποὺ ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικὰ στὸ καταναλωτικὸ κοινὸ, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τοὺς φυλακισμένους, οἱ ὅποιοι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ φοροῦν τὴ κοινὴ στολὴ τῶν καταδικῶν... Ἡ βιομηχανικὴ ὁμοιομορφία καὶ τυποποίηση ἀποτελεῖ μιὰ παγκόσμια ἔνδυματολογικὴ δικτατορία, στὴν ὁποία ὑποτάσσονται ἀδιαμαρτύρητα οἱ πάντες!

γ) **Ἡ ἐνιαία ἔνδυμασία (unisex):** Στὶς μέρες μας, τὸ βιομηχανικὸ καὶ ἐμπορικὸ κατεστημένο (ιδίως τὸ ἐβραϊκὸ) ἐπέβαλε στὴν παγκόσμια ἀγορὰ καὶ κοινωνία τὸ ἐνιαῖο ἔνδυμα, γιὰ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τὸ γνωστὸ ὡς unisex. Τὸ ἐνιαῖο αὐτὸ ἔνδυμα εἶναι κυρίως τὸ εἰδικῆς ὕφανσης καὶ κατασκευῆς **ἀνδρικό παντελόνι**, τὸ γνωστὸ «μπλουτζίν» (blue-jean). Ἡ ἔνδυματολογικὴ αὐτὴ καινοτομία βρῆκε τόσο μεγάλη ἀνταπόκριση στὴν παγκόσμια κοινωνία, ὥστε σήμερον οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι στὸν κόσμον νὰ φοροῦν τὸ ἔνδυμα αὐτό.

Τὸ ἐνιαῖο αὐτὸ ἔνδυμα **ισοπέδωσε** κυριολεκτικὰ τὴ διάκριση τῶν φύλων: ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶναι πιά ὅμοιοι. Ἐπειδὴ μάλιστα σήμερον πολλοὶ ἄνδρες

ἔχουν μακριὰ μαλλιά, εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ διακρίνει κανεὶς τὴν προσωπικὴ ταυτότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπου! Βεβαίως, ἡ ὑπέρβαση τῆς διάκρισης τῶν φύλων καὶ ἡ ὀριστικὴ κατάργησή τους στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ βασικὴ θέση τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας καὶ ἐσχατολογίας. Ὡστόσο, ἡ ὑπέρβαση αὐτὴ ἔχει ἐντελῶς διαφοροτικὸ χαρακτήρα, τὸ φύλο δέ, στὴν παρούσα φάση τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας, ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο τῆς προσωπικότητος τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Ἡ ἔνδυματολογικὴ ὁμως ἰσοπέδωση καὶ κατάργησις τῶν φύλων ἀλλοτριώνει τὴν προσωπικὴ ταυτότητα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκας.

Ἡ ἐνιαία ἔνδυμασία ἔχει καὶ μιὰ ἄλλη οὐσιαστικὴ ἀνθρωπολογικὴ συνέπεια: τὸ ὅτι ἐπιβάλλει στὴ γυναῖκα τὸν ἀνδρικό τρόπο ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς. Ἡ ψυχοσωματικὴ κατασκευὴ τῆς γυναίκας ἐκφράζεται μὲ ἓνα ὀρισμένον τρόπο ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς. Ἡ ἐνιαία ὁμως ἔνδυμασία στερεοῖ τὴν γυναῖκα ἀπὸ αὐτὴ τὴ δυνατότητα καὶ τὴν ἐξωθεῖ σὲ ἓνα ἀνδρικό τρόπο ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς. Αὐτὸ φανερῶνει ὅτι τὸ ἐνιαῖο ἔνδυμα εἶναι προϊόν τῆς ἀνδροκρατούμενης κοινωνίας καὶ καθαρὰ **ἀντιγυναικεῖο** κατασκευάσμα⁶. Κάνει ὁμως ἐντύπωση ὅτι, γιὰ τὸ ἔνδυμα αὐτό, τὸ γυναικεῖο φεμινιστικὸ κίνημα, ὄχι μόνον δὲν πρόβαλε καμιά ἀντίσταση, ἀλλὰ καὶ τὸ υἰοθέτησε ἀδιαμαρτύρητα καὶ χωρὶς κανένα δισταγμὸ!

δ) **Ἡ ἀπόρριψη τοῦ ἔνδυματος:** Μιὰ ἀκόμη τάση τῆς ἔνδυματολογικῆς ἐπανάστασης εἶναι ἡ μερικὴ ἢ ὀλικὴ ἀποκάλυψη τοῦ γυμνοῦ σώματος. Ἡ τάση αὐτὴ εἶναι συνέπεια τῶν ιδεῶν τῆς σεξουαλικῆς (φροῦδικῆς) ἐπανάστασης τῆς ἐποχῆς μας, περὶ ἀπελευθερώσεως τοῦ ἀνθρώπου καί, ἰδιαίτερα, τῆς γυναίκας, ἀπὸ τὰ tabboos τοῦ παρελθόντος. Ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὶς ἀπόψεις αὐτές, ἡ σύγχρονη ραπτικὴ καὶ ἔνδυματολογικὴ τέχνη, ἡ «μόδα», καθιέρωσε ὡς βασικὸ στοιχεῖο τῆς ἔνδυμασίας, ἰδίως τῶν γυναικῶν, τὸ περιβόητο sex-appeal. Μὲ ἄλλα λόγια, ὡς βασικὴ λειτουργία τοῦ ἔνδυματος καθιερώθηκε ὄχι πιά ἡ κάλυψη τοῦ σώματος, ἀλλὰ ἡ μερικὴ ἢ ὀλικὴ ἀπογύμνωσή του, ὥστε νὰ προκαλεῖται σεξουαλικὴ πρόκληση (sex-appeal)!

Ἡ ὀλική, ἐξάλλου, ἀπόρριψη τοῦ ἔνδυματος ὑποστηρίζεται ἀπὸ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ κινήματος τοῦ «γυμνισμοῦ»⁷, οἱ ὅποιοι μάλιστα ἰσχυρίζονται (χωρὶς βέβαια θεολογικὰς προϋποθέσεις), ὅτι ἡ ἀπόρριψη τοῦ ἔνδυματος καὶ ἡ ὀλικὴ γυμνότης τοῦ σώματος ἀποτελεῖ ἐπιστροφή στὴ «φυσικότητα» καὶ «ἀθωότητα» τοῦ Παραδείσου... Χαρακτηριστι-

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Κατὰ λογικὴ ἀναγκαιότητα, ἐφ' ὅσον στὶς ἐνορίες ἰσχύει τὸ μοναχικὸ τυπικὸ καὶ ἐφ' ὅσον αὐτὸ κατ' οἰκονομίαν λόγω τῶν ἰδιαιτέρων ἀναγκῶν καὶ συνθηκῶν τῆς κοσμικῆς Ἐκκλησίας ἐφαρμόζεται συντεταγμένον ἢ διαφοροποιημένον, καὶ ἐφ' ὅσον στὰ μοναστήρια τηρεῖται ἡ ἀκριβεία, εἶναι αὐτονόητο ὅτι ἡ μοναστηριακὴ πράξις ἀποτελεῖ τὴν ἰδεώδη μορφή λατρείας, τὴν ὁποία μιμοῦνται οἱ ἐνορίες. Εἶναι ὅμως ἐξ ἴσου αὐτονόητο ὅτι ἡ μίμηση αὐτῆ ἢ ἡ ἐπιζήτηση τῆς ἀκριβείας κατὰ τὸ πρότυπο τῶν μονῶν, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ ὑπερβολὰς καὶ ἀδιέξοδα. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐπὶ παραδείγματι ὁ τόσο ἀγαπητὸς στὴ μοναχικὴ παράδοση θεσμὸς τῶν ἀγρυπνιῶν, κατὰ τὶς μεγάλες ἐορτές, νὰ βρεῖ ἔδαφος στὴν πράξι τῶν ἐνοριῶν, οὔτε καὶ ἂν ἐκτάκτως τελεσθεῖ νὰ ἔχει τὴν μεγάλη διάρκεια καὶ τὴν τυπικὴ τελειότητα τῶν ἀγρυπνιῶν τῶν μονῶν. Δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ στιχολογοῦνται τὰ Ψαλτήρια ἢ οἱ ὠδές, ἢ νὰ ἀρχίζει τὸ μεσονυχτικὸ καὶ ὁ ὄρθρος σχεδὸν τὰ μεσάνυχτα, ἢ νὰ διαρκοῦν οἱ ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου περίπου ὀκτῶ ὥρες ἡμερησίως. Παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ ἐνοριακοὶ ναοί, κατὰ κάποιον τρόπο, λειτουργοῦν, ἰδίως

τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, λόγω τῆς συντηρητικότητος τῆς περιόδου, ὡς καθολικὰ μονῶν καὶ ὁ λαὸς καλεῖται νὰ μετάσχει κατὰ προαίρεση καὶ κατὰ δύναμη στὴν ἀνεπτυγμένη μοναχικὴ ἀκολουθία. Θὰ μπορούσε ὁ τρόπος αὐτὸς προσεγγίσεως πρὸς τὴ μοναστηριακὴ λατρευτικὴ ἀκριβεία νὰ παραλληλισθεῖ πρὸς τὴν ἐφαρμογὴ στὴν πράξι ἑνὸς ἄλλου παρομοίου θεσμοῦ, τῆς νηστείας. Ὡς γνωστὸν ἰσχύουν γιὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ γιὰ τοὺς κοσμικοὺς οἱ ἴδιοι κανόνες νηστείας καὶ καταλύσεως. Ἄλλ' οἱ μὲν μοναχοί, βοηθοῦμενοι ἀπὸ τὴν ὄλη ρύθμιση τοῦ βίου τους, τηροῦν τὴν ἀκριβεία, οἱ δὲ κοσμικοί, πιεζόμενοι ἀπὸ τὶς οἰκογενειακὰς καὶ βιοτικὰς τους ἀνάγκες, τηροῦν τὸ κατὰ δύναμιν καὶ κατὰ προαίρεσιν, ἀποβλέποντες πάντοτε στὴν προσέγγιση στὴν μοναχικὴ πρακτικὴ. Ἔτσι, ἐνῶ οἱ μοναχοὶ δὲν κρεοφαγοῦν, μονοφαγοῦν, δὲν καταλύουν ἔλαιον καὶ οἶνον κατὰ τὶς ἡμέρες τῶν νηστειῶν, τρῶγουν μετὰ τὴν ἐνάτη ἢ καὶ μένουν ἄσιτοι καθ' ὀρισμένες ἡμέρες, οἱ χριστιανοὶ στὸν κόσμον δὲν τηροῦν ἢ τηροῦν ἐν μέρει ὅλα αὐτὰ, ἀφήνοντας στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ διάκριση τοῦ πνευματικοῦ τὰ ἐπιλοιπα.

Ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης, ἄριστος γνώστης τῆς ἀκριβείας, ἀλλὰ καὶ καλὸς ποιμὴν,

* Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 380 τοῦ προηγουμένου τεύχους).

κὸ τῆς ἀθεολόγητης αὐτῆς ἀντίληψης εἶναι τὸ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Σύλλογος Γυμνιστῶν ἔχει τὴν ὀνομασία «οἱ Πρωτόπλαστοι»! Ἐξάλλου, ἡ διαφήμιση καὶ τὸ θέαμα, ἰδίως τὸ τηλεοπτικὸ, καλλιεργοῦν ἔντονα τὶς ἀντιλήψεις αὐτές...

* Ἀποσπάσματα γενικότερης ὑπὸ ἔκδοσιν μελέτης, με τίτλο: Οἱ «Δερμάτινοι χιτῶνες», θεολογικὴ θεώρηση τοῦ ἐνδύματος.

1. «Ἡ ἀρχαία πόλις καὶ περισσότερο πάσης ἄλλης ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, ἀπετέλει συγχρόνως ὄχι μόνον πολιτικὴν, ἀλλὰ καὶ θρησκευτικὴν κοινότητα. Ἦτο συνάμα καὶ θίασος κοινῆς λατρείας. Πάν ὅ,τι δὲν συνεβιβάζετο πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς πόλεως ἀναγνωριζομένην λατρείαν, ἔθεωρεῖτο ὡς ὑπονομεῦον καὶ τὴν πολιτικὴν ὑπόστασιν τῆς πόλεως, τῆς ὁποίας ἡ προκοπὴ καὶ ἡ σωτηρία ἦτο ἐναποτεθειμένη εἰς τοὺς πατέρας τῆς πόλεως Θεοῦ». Ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ, τ. Ἀρχαίον Ἑλληνικὸν Πνεῦμα, σελ. 264.

2. Ἡ καταγγελία τοῦ Μελήτου ἐναντίον τοῦ Σωκράτη ἀνέφερε ἐπὶ λέξει: «ἀδικεῖ Σωκράτης, οὗς μὲν ἡ πόλις νομίζει Θεοῦ οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια (θεότητες) εἰσηγούμενος...».

3. Στὴ συμβολὴ τῆς θρησκευτικῆς ὁμοιογένειας γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἐλευθερίας ἀναφέρεται καὶ ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Δ. Σολωμός:

«Σου ὄρε μπρὸς λαμποκοπώντας, ἡ Θρησκεία μ' ἕνα Σταυρὸ, καὶ τὸ δάχτυλον κινώντας, ὅπου ἀνοί τὸν οὐρανὸ, σ' αὐτὸ φώναξε τὸ χῶμα, στάσου ὀλόγη Ἑλευθεριά!»

4. «Καθ' ὅλην τὴν ἀρχαίαν περίοδον μέχρι καὶ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων, διεκρίνετο ἡ ἀμφίεσις τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἑλληνίδων διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ σεμνότητα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν χάριν. Οὐδέποτε ἐχρησιμοποιοῦντο διακοσμητικὰς προκλητικὰς ἢ ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ ὡραίου». Ἐγκυκλοπαίδεια ΗΛΙΟΣ, τ. Θ' σελ. 116.

5. Ἐν ὄψει τῆς ραγδαίας δυτικοποίησης τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ὁ Κολοκοτρώνης ἐπισκέφθηκε τὸν Καποδίστρια καὶ μετὰ τὴν γνωστὴ θυμοσοφία του, τὸν συμβούλεψε καὶ τοῦ εἶπε: «Κυβερνήτα, κάνε τὸ ρωμέικο μισὸ τοῦλάχιστον φράγκικον καὶ μισὸ ἑλληνικόν!»

6. Γράφει σχετικὰ ὁ Π. Εὐδοκίμου: «Ἡ ἀνδροποίησις τῆς γυναίκας κινδυνεύει νὰ τροποποιήσῃ τὸν ἀνθρωπολογικὸ τῆς τύπον, νὰ τὴν καταστήσῃ ἐσωτερικὰ, στὴν ψυχῇ τῆς, ταυτόσημη στὴ φύσιν μετὰ τὸν ἄνδρα. Τὸ σχέδιον αὐτὸ τῆς ἰσοπεδώσεως (τῶν φύλων) ἀποκαλύπτει τὴν πρὸ ἀποτροπία πάλιν κατὰ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, γιὰτὶ πρόκειται γιὰ τὸν ἐκμηδενισμὸ τῆς χαρακτηριστικῆς καταστάσεως τῆς γυναίκας» (Ἡ γυναίκα καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἐκδ. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη, σελ. 391).

7. Περισσότερα γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ, βλ. στὴ μελέτη τοῦ Εὐαγ. Π. Λέκκου, «Γυμνισμὸς — φυσιολογία ἢ ἐκφυλισμὸς;» Ἀθήνα 1983.

άντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ μοναχικοῦ λειτουργικοῦ τυπικοῦ στὶς ἐνορίες, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναγνωρίζοντας ὡς ἀναγκαίαις τὶς ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὑφιστάμενες περιοχές, ὅπως τὴν παράλειψη τῆς στιχολογίας τοῦ Ψαλτηρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ τονίζοντας τὴν ἰδιαίτην θέσιν τοῦ ἱερέως - ἐφημερίου τῶν ἐνοριῶν, ὡς ὄχι μόνον ὑπὲρ, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ τοῦ λαοῦ εὐχόμενον. Αὐτὸς δηλαδὴ ἀναπληρῶνει τὰ ὑστερήματα καὶ τὰ ἀγνοήματα τοῦ λαοῦ, τηρώντας στὸ ναὸ τὶς προδιαγραφὰς τοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ, ἔστω κι ἂν ἐκ τῶν πραγμάτων ὁ εὐσεβὴς λαὸς δὲν μπορεῖ νὰ μετάσχει στὴν ἀκολουθία ἢ μετέχει ὅσο δύναται. Αὐτὴ ἡ τακτικὴ κατ' ἀρχὴν ἐφαρμοζόταν, καὶ ἐφαρμόζεται ἀκόμη, στὶς ἐνορίες, ἰδιαίτερα κατὰ τὴν τουρκοκρατία, πού οἱ κοσμικοὶ ἱερεῖς μάθαιναν ἐμπειρικὰ νὰ τελοῦν τὰ τῆς λατρείας στὰ μοναστήρια, πού λειτουργοῦσαν ὡς σχολὲς καταρτισμοῦ κληρικῶν. Στους νεώτερους χρόνους αὐτὸ ἀτόνησε εἴτε λόγω τῆς παρακμῆς τῶν μονῶν εἴτε λόγω τῆς λειτουργικῆς παιδείας πού δίδεται ἀπὸ τὶς εἰδικὲς Σχολὲς γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ ἱεροῦ κλήρου, πού λίγο - πολὺ δὲν ἀντιγράφει μοναχικὰ πρότυπα, οὔτε προβάλλει ὡς ἰδεῶδες λατρείας τὴ μοναστηριακὴ πράξι.

Παρὰ τοῦτο, καὶ ἴσως ὡς ἀντίδραση σὲ κάποια ὑπολανθάνουσα τάση ἐκκοσμικεύσεως τῆς πράξεως τῶν ἐνοριῶν, τὶς τελευταῖες δεκαετίες παρατηρεῖται, ἰδίως μεταξὺ τῶν νέων ἀνθρώπων, μιὰ ἀντίρροπη τάση ἐπανεκτιμήσεως τῆς ἀξίας τῆς μοναχικῆς λειτουργικῆς παραδόσεως καὶ ἀπομιμήσεώς της στοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς. Σ' αὐτὸ προφανῶς συνέβαλε ἡ παρατηρουμένη τελευταία ἀνθησις τοῦ μοναχικοῦ βίου πού συνεπάγεται καὶ τὴν ἀνάλογη ἀκμὴ τῆς μοναχικῆς λατρείας. Μὲ τὴν βελτίωση τῶν μέσων ἐπικοινωνίας τὰ μοναστήρια σήμερὰ προσελκύουν πλῆθος προσκυνητῶν, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, πού εἶναι ἐπόμενο νὰ ἐντυπωσιάζονται ἀπὸ τὴν ἀκριβεία καὶ τὴ σεμνότητα τοῦ μοναχικοῦ τυπικοῦ καὶ νὰ προσπαθοῦν νὰ τὸ μιμηθοῦν. Εἶναι ἐπίσης γεγονός ὅτι ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ μας καὶ ὁ κορεσμὸς ἀπὸ τὴν ἀφθονία τῆς προσφορᾶς ποικίλων καλλιτεχνικῶν καὶ πολιτιστικῶν ἀγαθῶν, θὰ ὀδηγοῦσε στὴν ἀναζήτησι γνησιωτέρων μορφῶν καὶ στὴ λειτουργικὴ πράξι, λιγότερο ἐπιδεικτικῶν, πὺδ σεμνῶν καὶ ἱεροπρεπῶν, ἀκριβεστέρων καὶ περισσότερο παραδοσιακῶν μὲ τὴν ἀληθινὴ ἔννοια τοῦ ὄρου. Αὐ-

τὸ πού ζητοῦν τὸ βρίσκουν στὰ μοναστήρια, περισσότερο ἀπὸ ὅσο στὶς ἐνορίες, ὅπου πολλὲς φορὲς ὁ πειρασμὸς μιᾶς δήθεν ἀνανεώσεως ὀδηγεῖ σὲ ἀλλοιώσεις τῆς τάξεως, ἐπιδεικτικὲς τελετές, χρῆση ἀμέτρου φωτισμοῦ ἢ ἐκκωφαντικοῦ καὶ διασπαστικοῦ ἐντόνου ἤχου, συσσώρευση βαρβαρικοῦ γούστου ἱερῶν σκευῶν, νωχελὴ ἢ ἐκκοσμικευμένη ψαλμωδία καὶ τὰ ὅμοια.

Γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ βλέπει κανεὶς μὲ συμπάθεια καὶ ἐλπίδες τὴν προβολὴ τῆς μοναχικῆς λατρείας ὡς προτύπου τῆς ἐνοριακῆς λειτουργικῆς πράξεως. Ὅχι τόσο ὡς πρὸς τὴν πληρότητα καὶ ἀκριβεία τοῦ τυπικοῦ, γιὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ποτὲ ἐφικτὸ στὰ πλαίσια τῆς ἐνοριακῆς πραγματικότητος. Ἀλλὰ κυρίως ὡς πρὸς τὴν ἀκριβὴ γνώση, τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν παράδοση καὶ κυρίως ὡς πρὸς τὸ ἱεροπρεπὲς ἦθος τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, πού δὲν εἶναι ταυτόσημο πρὸς τὴν πάντοτε προβαλλομένη ὡς ἰδεῶδες «βυζαντινὴ μεγαλοπρέπεια». Τὸ πρότυπο πρὸς μίμησιν δὲν ἀφορᾷ τόσο στὴν ποσότητα ὅσο στὴν ποιότητα τῆς ψαλμωδίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρά «Θεωρία καὶ Πράξι»:

1. **Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.** Γιατί, πότε καὶ πὼς νηστεύουμε. Τοῦ ἀρχιμ. Συμεῶν Π. Κούτσα. Ἔκδοση Δ'. (Σελίδες 144).
2. **ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.** Τοῦ ἀρχιμ. π. Ἱεροθέου Βλάχου. (Σελίδες 144).
3. **Η ΠΑΝΟΠΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ.** Τοῦ ἀρχιμ. π. Γερβασίου Ραπτοπούλου. (Σελίδες 80).
4. **ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ** (Εἰσαγωγή στὴν Παλαιὰ Διαθήκη). Τοῦ κ. Γεωργίου Σωτηρίου. Σελίδες 152.
5. **Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ** (Εἰσαγωγή στὴν Καινὴ Διαθήκη). Τοῦ ἰδίου. (Σελίδες 188).
6. **ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ.** Τοῦ ἀρχιμ. π. Ἱερ. Βλάχου (Σελίδες 216).
7. **Η ΕΛΠΙΔΑ.** (Σελίδες 152) καὶ
8. **ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ, οἱ θεόπνευστοι κήρυκες τοῦ Λόγου.** Τοῦ κ. Γεωργίου Σωτηρίου. (Σελίδες 220).
9. **ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΡΩΣΤΙΑ** κατὰ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Πατέρες. Τοῦ ἀρχιμ. π. Βασ. Π. Μπακογιάννη. (Σελίδες 128).
10. **ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ** καὶ οἱ κακοδοξίαι τοῦ Παπισμοῦ. Τοῦ ἀρχιμ. Γερβ. Ραπτόπουλου.
11. **ΤΟ ΙΕΡΟ ΕΥΧΕΛΑΙΟ.** Φάρμακο ζωῆς καὶ σωτηρίας. Τοῦ ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ. (Σελ. 104).
12. **ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ.** Τί λέει ἡ Ψυχολογία. Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦ Εὐ. Γ. Καρακοβούνη. (Σελ. 88).

Ἡ ἐπικαιρότητα τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. **ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ**

Ἱεροκήρυκος καὶ Δ/ντοῦ Νεότητος Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν

Πρὶν μερικὰ χρόνια δημοσιεύθηκε ἓνα βιβλίο τῆς Τατιάνας Γκορίτσεβα, γνωστῆς Ρωσίδας καθηγήτριας Φιλοσοφίας, μὲ τίτλο «Ἡ τρέλλα νὰ εἶσαι Χριστιανός». Πραγματικά, ζώντας κανεὶς σὲ ἓναν κόσμο πού λογικοκρατεῖται, αἰσθησιοκρατεῖται καὶ διαποτίζεται ἀπὸ τὸ στείρο πνεῦμα τῆς ἀθείας, εἶναι τρέλλα νὰ εἶναι κανεὶς χριστιανός καὶ νὰ ἐμπιστεύεται ἀπόλυτα στὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ὅμως ἡ τρέλλα μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι εἶναι λογική, ἀφοῦ συνδέεται μὲ τὸν Λόγο Χριστὸ καὶ σταυρώνει ὅλα τὰ φαινόμενα καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο βιώνει ὅλα τὰ μὴ φαινόμενα, πού εἶναι ὁ πραγματικὸς κόσμος. Γιατὶ τὸ νὰ κλείνεται κανεὶς στὸν κόσμο τῶν αἰσθητῶν καὶ αἰσθήσεων σημαίνει ὅτι βιώνει τὴν λεγομένη ὑπαρξιακὴ δουλεία.

Σήμερα, ὅμως, παραλλάσσοντας κάπως αὐτὸν τὸν τίτλον τῆς Γκορίτσεβα μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι εἶναι μοντέρνο νὰ εἶναι κανεὶς ὀρθόδοξος. Δὲν ὀμιλῶ γιὰ χριστιανό, ἀλλὰ γιὰ ὀρθόδοξο, ὄχι ἀπὸ μῖσος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διασώζει καὶ διατηρεῖ τὸν πυρήνα καὶ τὴν αὐθεντικὴ ἔκφραση τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Πράγματι, εἶναι μοντέρνο νὰ εἶναι κανεὶς ὀρθόδοξος, νὰ συνδέεται στενὰ μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἵσως πολλοὶ νέοι σήμερα ἐπηρεασμένοι ἀπὸ προκαταλήψεις πού παρατηρήθηκαν στὸ παρελθὸν νὰ αἰσθάνονται ἐντροπὴ νὰ φανοῦν ὅτι ἔχουν σχέση καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὴν Ἐκκλησία. Καὶ τὸ αὐτό, ὅπως γνωρίζουμε ὅλοι, παρατηρεῖται περισσότερο σὲ ἐπαρχιακὲς πόλεις, ὅπου τὰ νέα ρεύματα καὶ οἱ νέες ἀντιλήψεις πού παρατηροῦνται στὶς μεγαλοπόλεις φθάνουν ἀργότερα.

Βέβαια, ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ ὑπογραμμίσω ὅτι γίνεται μεγάλη παρεξήγηση καὶ παρερμηνεία τῆς λέξεως μοντέρνο καὶ σύγχρονο. Πολλοὶ συνδέουμε αὐτὲς τὶς λέξεις μὲ μερικὲς ἐξωτερικὲς ἀλλαγές καὶ μὲ ἓνα σύγχρονο τρόπο ἔκφρασης. Χωρὶς νὰ ἀποκλείω καὶ τέτοια ἔννοια τοῦ μοντέρνου, ὅμως τὰ πράγματα δὲν εἶναι τόσο ἀπλά. Γιατὶ μπορεῖ κανεὶς κάτω ἀπὸ ἓναν μοντέρνο τρόπο ἐνδύσεως καὶ διατυπώσεως νὰ ἐκφράζη ἓναν ἀπηρχαιωμένο τρόπο σκέψεως καὶ ζωῆς, καθὼς ἐπίσης μπορεῖ νὰ συναντήσῃ κανεὶς μιὰ σύγχρονη σκέψη μέσα σὲ ἓναν ἄνθρωπο πού ἐξωτερικὰ φαίνεται ὀπισθοδρομικὸς καὶ καθυστερημένος.

Ἐπειδὴ μπορεῖ νὰ δημιουργηθοῦν μερικὲς παρεξηγήσεις, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ μιὰ ἀνάλυση μὲ ποιά ἔννοια χρησιμοποιοῦμε τὸν ὄρο μοντέρνο καὶ πὼς νοεῖται ὅτι ὁ ὀρθόδοξος εἶναι μοντέρνος.

Ὁ ὄρος μοντέρνος καὶ μοντερνισμός, ὅπως σημειώνει ὁ Καθηγητῆς Βασίλης Σιωμόπουλος (Βῆμα, 7-8-94) δήλωνε παλαιότερα κάτι πού ἦταν ἀπλό, ὀρθολογικό, ἀπόλυτο, ἀντιπροσωπευτικὸ τῆς πραγματικότητος, ἀπηλλαγμένο ἀπὸ ἐσωτερικὲς ἀντιφάσεις, αἰσιόδοξο γιὰ τὸ μέλλον τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας. Ἡ ἀνάπτυξη ὅμως ἄλλων θεωριῶν, ὅπως τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος, τῆς ἀρχῆς τῆς ἀβεβαιότητος, τῆς ψυχολογίας τοῦ ὑποσυνειδήτου κ.λπ. κλόνισαν τὶς ἀπόψεις τοῦ μοντερνισμοῦ πού στηρίζονταν στὸ ὀρθὸ λόγο καὶ τὶς αἰσθήσεις, ἀφοῦ διαπιστώθηκε ὅτι ἡ λογικὴ ὅσο καὶ οἱ αἰσθήσεις δὲν ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι γεννήθηκε ὁ λεγόμενος μεταμοντερνισμός.

Ἀναλύοντας κάπως περισσότερο τὸν ὄρο «μοντερνισμός» μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀπὸ πολλοὺς ταυτίστηκε μὲ τὸν ὄρο νεωτερισμός, ὅπως καὶ τὸ μοντέρνο μὲ τὸ νεωτερικὸ καὶ τὴν νεωτερικὴ. Φαίνεται πὼς ὁ τελευταῖος (νεωτερικὸς) ὄρος ἀποδίδει περισσότερο τὴν πραγματικότητα. Ἔτσι, ὅπως ὁ μεταμοντερνισμὸς θεωρεῖται συνέχεια τοῦ μοντερνισμοῦ, κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ὁ μετα-νεωτερισμὸς εἶναι συνέχεια καὶ ἐξέλιξη τοῦ νεωτερισμοῦ.

Λέγεται ἀπὸ μερικὸς σήμερα ὅτι ἡ Θρησκεία καὶ κυρίως ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι μοντέρνα ἀλλὰ μεταμοντέρνα, ἀφοῦ δὲν στηρίζεται στὸν ὀρθὸ λόγο. Ὅμως προσεκτικότερη μελέτη ἀποδεικνύει ὅτι ὁ μεταμοντερνισμὸς βρῖσκεται σὲ πραγματικὴ ἀντίθεση μὲ τὸν Χριστιανισμό, πολὺ δὲ περισσότερο μὲ τὴν Ὁρθοδοξία. Πραγματικά, μὲ τὸν ὄρο μεταμοντερνισμὸς ἢ μετανεωτερικὴ εἶναι γνωστὸ «τὸ ἄμορφο συνοθύλευμα ἰδεῶν καὶ κατευθύνσεων». Ἦδη ὁ Ἐλβετὸς θεολόγος Hans Kung προτείνει ἓνα «μεταμοντέρνο οἰκουμενικὸ σχῆμα κοσμικῆς θρησκευτικότητος». Ἔτσι μὲ τὸν ὄρο μεταμοντερνισμὸς καὶ μετανεωτερικὴ, τοῦ ὁποῖου βασικὸ στοιχεῖο εἶναι ὁ ἀντιορθολογισμὸς, στὸν θρησκευτικὸ χῶρο ἐννοεῖται ἓνας συγκρητισμὸς, μιὰ οἰκουμενικὴ θεώρηση τῆς θρησκείας, σύμφωνα μὲ τὴν ὅποια οἱ ὀπαδοὶ διαφόρων θρησκειῶν πρέπει «νὰ

σπάσουν τούς φραγμούς τῆς ἀσυνεννοησίας, τοῦ φόβου καὶ τῆς δυσπιστίας πού στέκονται ἀνάμεσά τους».

Ἐχοντας αὐτὰ ὑπ' ὄψη μας καταλαβαίνουμε καλὰ ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι οὔτε μοντέρνα οὔτε μεταμοντέρνα, δὲν συνδέεται, δηλαδή, οὔτε μὲ τὸν μοντερνισμό οὔτε μὲ τὸν μεταμοντερνισμό. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι κινεῖται πέρα καὶ ἀπὸ τὸ μοντέρνο καὶ ἀπὸ τὸ μεταμοντέρνο, ὅπως θεωρεῖται τὸ τελευταῖο σὲ σχετικὲς ἐπικρατούσες ἐρμηνεῖες καὶ ἀναλύσεις.

Εἶναι φανερό, λοιπόν, ὅτι στὸ κείμενο πού ἀκολουθεῖ χρησιμοποιοῦμε τὸν ὅρο μοντέρνο συμβατικά. Δηλαδή, δὲν τὸ χρησιμοποιοῦμε ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ του ἄποψη, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἱκανοποιεῖ πλήρως τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο πού ὑποφέρει τόσο ἀπὸ τὸν μοντερνισμό - νεωτερικὴ, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν μεταμοντερνισμό - μετανεωτερικὴ. Μέσα στὴν Ἐκκλησία ἐκπληρώνονται ὅλοι οἱ πόθοι καὶ οἱ ἀναζητήσεις τοῦ σύγχρονου ἀπελπισμένου ἀνθρώπου.

Ἐχω τὴν ἐντύπωση, καὶ ἀποτελεῖ αὐτὸ προσωπικὴ μου βεβαιότητα, ὅτι τὸ μοντέρνο ἢ ὀπισθοδρομικὸ φαίνεται στὸν τρόπο ἀντιμετώπισης τῶν ἐσωτερικῶν ὑπαρξιακῶν θεμάτων, στὸ θέμα τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καὶ ἐκδηλώσεων. Ἀπὸ τὸ ποιά θὰ εἶναι ἡ στάση πού θὰ τηρήσουμε ἀπέναντι στὴν ὑπαρξιακὴ εἰρήνη καὶ ἐλευθερία, ἀπέναντι στὸ τί εἶναι θάνατος καὶ τί εἶναι ζωὴ ἐξαρτάται κατὰ πόσον εἴμαστε σύγχρονοι καὶ μοντέρνοι ἄνθρωποι. Γενικά, μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι σύγχρονος ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος πού συλλαμβάνει καὶ ἀντιμετωπίζει σωστὰ τὰ μηνύματα πού ἐκπέμπει ὁ σύγχρονος ἀπογοητευμένος καὶ ἀπελπισμένος νέος.

Στὰ ἐπόμενα θὰ προσπαθήσουμε νὰ δοῦμε μερικὲς πλευρὲς τοῦ θέματος ὅτι ὁ ἄνθρωπος πού ἐμπνέεται καὶ ἐμφορεῖται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθόδοξου Παραδόσεως, στὴν ἀθηντική της ἔκφραση, εἶναι πολὺ μοντέρνος, σύγχρονος, ἀθηντικὸς καὶ ἐπομένως κατάλληλος νὰ βοηθήσει αὐτοὺς πού ἀναζητοῦν, ὄχι ἀπλῶς ποιότητα, ἀλλὰ πληρότητα ζωῆς.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν θὰ μπορέσω νὰ ἐξαντλήσω τὸ θέμα μου, ἀλλὰ ἀπλῶς θὰ δώσω μερικὲς νύξεις καὶ νὰ προκαλέσω μερικὰ ἐρεθίσματα.

Γενικά, πρέπει νὰ ὑπογραμμίσω ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι πολὺ μοντέρνα καὶ ἱκανοποιεῖ τοὺς πῶ ἀνήσυχους ἀνθρώπους. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὶς ἀ-

πογοητεύσεις καὶ τὶς ἀναζητήσεις τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἰδιαίτερος τοῦ συγχρόνου νέου, καὶ ἀπὸ τὶς καταρρεῦσεις τῶν διαφορῶν στηριγμάτων πού ὑπῆρχαν στὸ παρελθόν.

1. Μεταφυσικὴ καὶ Ὁρθόδοξη Θεολογία

Σήμερα ζοῦμε σὲ μία ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία βλέπουμε τὴν παταγώδη κατάρρευση τῆς μεταφυσικῆς. Αὐτό, βέβαια, δὲν σημαίνει ὅτι ἡ κατάρρευση εἶναι ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθόδοξου Θεολογίας, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ δυτικοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι δὲν διστάζουμε νὰ κηρύξουμε τὸ τέλος τῆς μεταφυσικῆς, ἀκριβῶς γιατί ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία δὲν εἶναι μεταφυσικὴ, ἀλλὰ ἀντιμεταφυσικὴ. Κακῶς τὴν ἔχουμε ταυτίσει μὲ τὴν μεταφυσικὴ.

Γιὰ νὰ γίνω περισσότερο σαφῆς θὰ ἔλεγα ὅτι ὁ ὅρος μεταφυσικὴ πλάστηκε ἀπὸ ἓνα γεγονός. Γνωρίζουμε ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε ἓνα ἔργο πού ὀνομαζόταν «φυσικά», ὅπου ἠσχολεῖτο μὲ τὶς ἐπιστήμες, οἱ ὁποῖες μὲ τὴν σειρά τους ἠσχολοῦντο μὲ τὸ ἐπιστητό. Συγχρόνως ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε καὶ ἓνα ἄλλο βιβλίο πού τὸ ὀνόμαζε «πρῶτη φιλοσοφία», ὅπου ἐξέταζε τὸ ὄντως ὄν. Στὴν πραγματικότητα ἡ «πρῶτη φιλοσοφία» εἶναι ἡ ὄντολογία, ἀφοῦ ἀσχολεῖται μὲ τὸν ὄν. Αὐτὴν τὴν πρῶτη φιλοσοφία, τὴν ὄντολογία, ὁ Ἀριστοτέλης τὴν χαρακτήριζε ἐπιστήμη περὶ «τῶν πρώτων ἀρχῶν καὶ αἰτιῶν».

Ὁ ἐκδότης τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους Ἀνδρόνικος ὁ Ρόδιος (70 μ.Χ.) τοποθέτησε «τὴν πρώτη φιλοσοφία» μετὰ τὰ φυσικά, γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔργο αὐτὸ ὀνομάστηκε μεταφυσικά, ἀκριβῶς γιατί ἐτέθη ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὰ φυσικά. Ὅποτε καὶ ἡ θεωρία πού περιλαμβάνόταν στὴν πρώτη φιλοσοφία ἢ ὄντολογία, ὀνομάστηκε μεταφυσικὴ. Ἔτσι, ὅλες οἱ θεωρίες τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, ἰδιαίτερος τῶν νεοπλατωνικῶν, χαρακτηρίστηκαν μεταφυσικὴ. Βασικὴ ἀρχὴ ἦταν ὅτι ὁ κόσμος αὐτὸς πού βλέπουμε μὲ τὶς αἰσθήσεις μας ἔχει σχέση μὲ τὸν πραγματικὸ κόσμον πού ὑπερβαίνει τὶς αἰσθήσεις, δηλαδή τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, καὶ κατευθύνονται ἀπὸ ἐκεῖ!

Ἡ ἀντίληψη ὅτι ὑπάρχει ὁ κόσμος τῶν ἰδεῶν, τοῦ ὁποῦ ἀντίγραφο εἶναι ὅλα τὰ αἰσθητά, εἶναι ἀπόρροια τῆς φαντασίας καὶ τοῦ στοχασμοῦ, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ ἐπιστημονικά. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδείξει ὅτι ὑπάρχουν τὰ ἀρχέτυπα τῶν ἰδεῶν εἴτε ὡς αὐθυπόστατα εἴτε ὡς εἶδη, πού μαζί μὲ τὴν ὕλη ἀποτελοῦν τὴν οὐσία τῶν ὄντων. Ἔτσι, λοιπόν, τὸ ἀνθρωποεἶδωλον πού δη-

μιούργησε ή μεταφυσική, έκτος του ότι είναι αυθαίρετο, ταυτόχρονα είναι και αντιεπιστημονικό.

Από την Αναγέννηση και μετά διαπιστώθηκε ότι δεν είναι δυνατόν όλα όσα υπάρχουν στον κόσμο να είναι αντίγραφα των ιδεών του Πλάτωνος και της μεταφυσικής φιλοσοφίας, αφού δεν αποδεικνύεται απολύτως τίποτε, και έτσι ανεξαρητοποιήθηκαν οι έπιστήμες από την μεταφυσική. Ακριβώς εκείνη την περίοδο αρήθηκαν τον Χριστιανισμό της Δύσεως, ο οποίος είχε ταυτισθή με την φιλοσοφική μεταφυσική. Έτσι, λοιπόν, ή διαμάχη που έγινε μεταξύ των έπιστημόνων και της θρησκείας ήταν απόρροια της συνδέσεως του Χριστιανισμού με την μεταφυσική, όπως πραγματοποιήθηκε στον δυτικό Χριστιανισμό. Και, δυστυχώς, επεκτάθηκε ή διαμάχη αυτή και στον ορθόδοξο χώρο, δηλαδή είδαμε και έμεις την σύγκρουση μεταξύ της Έπιστήμης και του Χριστιανισμού, χωρίς να γνωρίζουμε ότι αυτό ήταν πρόβλημα των δυτικών χριστιανών και όχι της Όρθοδοξίας.

Η σύνδεση του δυτικού Χριστιανισμού με την μεταφυσική είχε φοβερές συνέπειες στην ανθρωπολογία και την κοινωνιολογία. Ο άνθρωπος που πίστευε σε έναν αφηρημένο Θεό, κατέληγε στον άγνωστοισμό, αφού ο θεός της μεταφυσικής και της όντολογίας είναι θεός του στοχασμού και της φαντασίας, και έπομένως άγνωστος και άνυπαρκτος. Επίσης, διαστρεβλώνει και την κοινωνιολογία, γιατί πάντοτε ή όντολογία συνδέεται αναπόσπαστα με τον ολοκληρωτισμό. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Πλάτων μαζί με την μεταφυσική του έκανε και την πολιτεία του. Και αυτό, δεν είναι ανεξάρτητο από το γεγονός ότι όλα τα κοινωνικοοικονομικά και πολιτικά συστήματα που διαρουν τον πλανήτη μας είναι γέννημα και καρπός της μεταφυσικής.

Όπως είπα και προηγουμένως ή Όρθόδοξη Θεολογία δεν είναι μεταφυσική αλλά στην βάση της αντιμεταφυσική. Και αυτό για δύο βασικούς λόγους.

Ο πρώτος, διότι στην Όρθοδοξία δεν πιστεύουμε σε φυσικά και μεταφυσικά, σαν να υπάρχουν αυτά τα όποια βλέπουμε και βιώνουμε με τις αισθήσεις μας, και αυτά που υπερβαίνουν τις αισθήσεις, αλλά σε κτιστά και άκτιστα. Άκτιστος είναι ο Θεός, ενώ όλα τα άλλα είναι κτιστά. Αλλά, δεν υπάρχει διαλεκτική αντίθεση, αφού το άκτιστο, δηλαδή ή άκτιστη Χάρη του Θεού, εισέρχεται μέσα στο κτιστό και το αγιάζει.

Ο δεύτερος λόγος, διότι ο Θεός δεν είναι άγνωστος, δεν είναι πέρα από την κτίση, αλλά

προσέλαβε την ανθρώπινη φύση, σαρκώθηκε, έγινε άνθρωπος, θέωσε το πρόβλημα, και έπομένως τον είδαμε, τον ψηλαφίσαμε. Αυτό δεν έγινε μόνον με τους τότε μαθητάς Του, αλλά και με τους χριστιανούς, τους μαθητάς Του σε όλους τους αιώνες. Ο άνθρωπος δια της θέσεως μπορεί να φθάση στην θέα του Θεού, με τους σωματικούς του όφθαλμούς οι όποιοι όμως μεταμορφώνονται και βλέπουν την δόξα του Θεού.

Μέσα στα πλαίσια αυτά λέμε ότι ο Θεός μας δεν είναι Θεός των φιλοσόφων και των στοχαστών, αλλά Θεός των Πατέρων ήμών, του Άβραάμ, του Ίσαάκ και του Ίακώβ. Έτσι, όταν θεραπεύσουμε την ασθενούσα προσωπικότητά μας, μπορούμε να φθάσουμε στην γνώση του Θεού. Γι' αυτό και ή Όρθόδοξη Θεολογία δεν είναι μεταφυσική και όντολογία, αλλά ιατρική. Ο γιατρός έχει μπροστά του έναν άρρωστο άνθρωπο και επιδιώκει να τον θεραπεύση. Αυτό κάνει και ο όρθόδοξος θεολόγος. Δεν ασχολείται με φιλοσοφίες, δεν εξάπτει την φαντασία, γιατί είναι αρκετά επικίνδυνο να θεολογή κανείς φανταστικώς, όπως έκαναν οι αίρετικοί, αλλά θεραπεύει τον άνθρωπο. Είναι δυνατόν ένας χειρουργός, κατά τον χρόνο της χειρουργικής επέμβάσεως να κάνει φιλοσοφία; Το ίδιο δεν μπορεί και ο όρθόδοξος θεολόγος να φιλοσφή, όταν μπροστά του έχει έναν άρρωστο άνθρωπο.

Η Όρθόδοξη Θεολογία ακόμη, όπως πολύ ωραία τονίζει ο π. Ίωάννης Ρωμανίδης, συνδέεται με την φυσική και τα μαθηματικά, παρ' όλην φιλοσοφία από άποψη μεθοδολογίας, γιατί, όπως στην φυσική έχουμε το πείραμα και την θεωρία, και όπως στα μαθηματικά έχουμε την πράξη και την επιβεβαίωση της πράξεως, το ίδιο γίνεται και στην θεολογία. Κάνουμε το πείραμα, δηλαδή ακολουθούμε την ζωή του Χριστού και των αγίων και στην συνέχεια φθάνουμε στη θέα, την θεωρία του Θεού, δηλαδή επιβεβαιώνουμε, ότι είχε ο Χριστός.

(Συνεχίζεται)

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ (ήτοι Ίεραί Άκολουθία του Έσπερινού, του Όρθρου, της Θ. Λειτουργίας). Έκδοση 12η (αλλά με νέα στοιχειοθεσία). Σχήμα 12X17 έκατ., σσ. 216.

Η ύποδοχή που έπιφυλάχθηκε στην έκδοση αυτή ήταν πέρα από κάθε προσδοκία. Σ' αυτό συνετέλεσε άσφαλώς το γεγονός ότι τα Λειτουργικά βιβλία της Άποστολικής Διακονίας, χάρη στον έξοπλισμό των Τυπογραφείων της με σύγχρονα μηχανήματα φωτοστοιχειοθεσίας και έκτυπώσεως, παρουσιάζουν ύψηλή ποιότητα.

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ*

Του πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκήρυκος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Καὶ ἀφοῦ σύντομα ἐπισκοπήσαμε τὸ τιμημένο ἐπίθετο Νεομάρτυρες, ἃς ἔλθουμε στὴν ἐποχὴ μας. Κάθε ἱστορίας, εὐχάριστης ἢ δυσάρεστης, τὸ κεντρικὸ νόημα θὰ πρέπει νὰ τὸ τοποθετοῦμε δίπλα στὴν τρέχουσα πραγματικότητα. Ἔτσι τὸ παρελθόν, πεδῖον καὶ τῆς ἀνθρώπινης καὶ τῆς θείας ἐνέργειας, συμβάλλει στὴν καλύτερη ἐξέλιξη τοῦ παρόντος, τῆς ζωῆς μας.

Ἐξάλλου οἱ Νεομάρτυρες εἶναι οἱ δικοὶ μας ἄνθρωποι. Ἀπὸ τοὺς εὐγενέστερους προγόνους μας. Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πλήρωσαν ἀκριβὸς τίμημα γιὰ μᾶς. Ἐὰν σήμερα ἀπολαμβάνουμε πλουσιοπάροχα κάθε εἶδους ἐλευθερία, τοῦτο δὲν τὸ ὀφείλουμε μόνο στὴν ἀφθαστη γενναιότητα καὶ αὐτοθυσία τῶν ἡρώων τοῦ '21, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἀξιοθαύμαστους αὐτοὺς νέους Ἕλληνες χριστιανούς, ποὺ ὑψωσαν μπροστὰ στοὺς τυράννους τὸ λάβαρο τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀνηφώντας τὸ θάνατο.

Ἐπομένως, ἀφοῦ πλήρωσαν πολλὰ γιὰ μᾶς, γιὰ τὴ νεώτερη Ἑλλάδα, ποὺ ἀναστήθηκε ἀπὸ τὸν τάφο τῆς δουλείας, ἔχουν κάθε δικαίωμα νὰ διερωτώνται ἐκεῖ ὅπου ἀναπαύονται, στοὺς οὐρανοὺς, ἐὰν καρποφόρησε ἢ πήγε χαμένη ἢ θυσία τους. Ἐὰν τὰ ἰδανικά, γιὰ τὰ ὁποῖα κυριεύθηκε ἡ ψυχὴ τους ἀπὸ φλογερὸ ἐνθουσιασμό, συνεχίζουν νὰ συγκινοῦν τοὺς Νεοέλληνες καὶ νὰ τοὺς παρακινοῦν σὲ γενναῖες καὶ ὑψηλὲς πράξεις.

Μὴ γνωρίζοντας φυσικὰ τί ἀκριβῶς σκέπτονται γιὰ μᾶς, θὰ προσπαθήσουμε μὲ βάση τὰ γεγονότα νὰ διερωτηθῶμε περίπου τίς σκέψεις, ποὺ διέρχονται τίς αὐλὲς μορφῆς των.

1. Ἱδεολογικὴ στροφὴ

Κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ δεχθοῦμε, ὅτι τὸ ἐνθουσιαστικὸ στοιχεῖο, ποὺ ἐκκόλαψε τοὺς νέους μάρτυρες, δὲν συνῴδεψε τὸ ἔθνος μας στὴν νέα ἱστορικὴ του πορεία μετὰ τὸ '21. Δυστυχῶς οἱ διεθνεῖς συγκυρίες, ποὺ πάντοτε μᾶς ἐπηρεάζουν, ὁ μιμητισμὸς καὶ ἡ ἀσάθειά μας δὲν τὸ ἐπέτρεψαν.

Στὴν Εὐρώπη, ἀρχῆς τοῦ 19ου αἰῶνα, μεσουρανοῦσε ὁ Διαφωτισμὸς, μετὰ τὴν Ἀναγέννηση. Κί-

νημα ποὺ ἀντιπαθοῦσε τὴν Παράδοση καὶ μάλιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἔρεπε στὸν ὀρθολογισμὸ καὶ τὸν ὕλισμό. Φορεῖς αὐτῶν τῶν ἀντιεκκλησιαστικῶν τάσεων τοῦ Διαφωτισμοῦ ὑπῆρξαν, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, καὶ Ἕλληνες λόγιοι, οἱ ὁποῖοι προθυμοποιήθηκαν νὰ προσφέρουν τὰ «φῶτα» τους στὴν αἰματοβαμμένη ἀκόμη πατρίδα μας.

Ἀπὸ τότε καὶ κάτω ἀπὸ τὴν καταλυτικὴ ἐπίδραση ξένων πνευματικῶν ἀρχῶν ἀρχίζει ἡ νέα ἐξωστρεφῆς πορεία τοῦ ἔθνους μας. Ἡ αἶγλη τῶν νέων ἰδεῶν τῆς προόδου καὶ τῆς ἐπιστήμης, τοῦ πνεύματος τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀποσπᾷ τὰ μάτια τῶν προγόνων μας ἀπὸ τὴν ταπεινὴ Ὁρθοδοξία μας ἢ ὁποῖα ἐπὶ αἰῶνες κράτησε ἄσβεστη, ἀκοίμητη τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα τοῦ ἔθνους, τὴν ἐθνικο-θρησκευτικὴ του συνείδηση.

Ὅπως ἔγραφε ὁ Σπύρος Μελάς, πρὶν μερικὲς δεκαετίες, «*ἓνας λαός, ποὺ μόλις ἔβγαине ἀπὸ μιὰ ἐπανάσταση, ποὺ ἐπιχείρησε μὲ θρησκευτικὸ σύνθημα καὶ τὴν Ἐκκλησίαν του ἐπὶ κεφαλῆς, σωστὸ ραχοκόκκαλο τοῦ ἐθνικοῦ σώματος, ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶχε ἀνάγκη παρὰ ἀπὸ τοὺς σαρκασμοὺς καὶ τίς εἰρωνεῖες τοῦ Ροῖδη κατὰ τῆς θρησκείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας*»⁸.

Ἐμοιάζε, θὰ λέγαμε, τὸ ἔθνος μας τότε, ποὺ κρατήθηκε στὰ χρόνια τῆς δουλείας στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ γαλουχήθηκε καὶ ἀνδρώθηκε, ἔμοιάζε, ἀλλὰ καὶ συνεχίζει νὰ μοιάζει μὲ ἐκεῖνο τὸ παιδί, ποὺ ἀφοῦ ἐπέτυχε νὰ ἀνεβῆ περίοπτες βαθμίδες τῆς κοινωνικῆς κλίμακας ντρέπεται γιὰ τὴ φτωχὴ μητέρα του. Εἰς μάτην οἱ πρωταγωνιστὲς τοῦ ἱεροῦ καὶ ὑπεράνθρωπου ἐκείνου ἀγῶνα ὑπενθύμιζαν τὴν ἀλήθεια σ' αὐτοὺς ποὺ ἀλλοιθώριζαν στὰ εὐρωπαϊκὰ φῶτα. Ὅπως, γιὰ παράδειγμα, ὁ πιὸ ἀγνὸς ἥρωας τοῦ '21, ὁ Μακρυγιάννης, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀφοπλιστικὴ του ἀπλότητα διεκήρυττε: «*Ἡ πατρίδα τοῦ κάθε ἀνθρώπου καὶ ἡ θρησκεία εἶναι τὸ πᾶν... Χωρὶς ἀρετὴ καὶ πόνο εἰς τὴν πατρίδα καὶ πίστη εἰς τὴν θρησκείαν τους ἔθνη δὲν ὑπάρχουν*». Γι' αὐτὸ καὶ μὲ λύπη προσέθετε «*Ὅ, τι τοὺς λὲς — ἡ θρησκεία δὲν εἶναι τίποτα*»⁹ ἀπαντοῦν.

Ἔτσι, «*μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν ὁ πολιτικὸς καὶ δημόσιος βίος μας ἤρχισε νὰ θεμελιώνεται ἔξω ἀπὸ τὴν παράδοσιν τοῦ ἔθνους, ἐ-*

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 386 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18/1994 τεύχους.

κείνην τὴν παράδοσιν ἢ ὅποια τὸ ἐκράτησεν ὀρθὸν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν του καὶ τὸ ὠδήγησεν εἰς τὸν μέγαν του ξεσηκωμόν. Ἦκολούθησαν βέβαια τὰ νεότερα πολεμικὰ κατορθώματα τῆς φυλῆς, ἀκόμη δὲ καὶ αἱ ἔθνικαί συμφοραί, καὶ ὅλα αὐτὰ ὡς μία συνέχεια καὶ προέκτασις πρὸς ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως. Ἐν τούτοις αἰσθανόμεθα ὅτι εἴμεθα ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος»¹⁰.

Συνέπεια δὲ αὐτῆς τῆς ιδεολογικῆς στροφῆς, ποὺ συντελέσθηκε βαθμιαία μετὰ τὴν ἔθνικὴ παλιγγενεσία, ἀπὸ τὴν ταπεινὴ Ὁρθοδοξία πρὸς τὴν υπερήφανη Δύση, ἦταν καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῶν ἠθῶν. Ὁ ἄνεμος τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ φιλόσοφου εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος ἄρχισε νὰ πνέει καὶ νὰ σείει τὰ σεμνὰ ἦθη τῶν προγόνων μας. Ἦδη σχολιάζοντας τὴν κατάστασι αὐτὴ στὶς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ 19ου αἰῶνα ὁ ἀειμνηστὸς Ἅγιος τῶν Γραμμάτων μας, ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, παρενέβαλε τὸ ἔξης σχόλιον στὸ πασίγνωστο διήγημά του «Ἡ Φόνισσα»: «Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, μαζί μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς συγκοινωνίας, εἶχαν ἀρχίσει νὰ ξανοίγουν κάπως καὶ τὰ ἦθη εἰς τὸν μικρὸν ἀπόκεντρον τόπον. Ξένοι ἐρχόμενοι ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, τὰ «πλέον πολιτισμένα», εἴτε ὑπάλληλοι τῆς κυβερνήσεως, εἴτε ἔμποροι, ἐκόμιζαν νέας, ἐλευθέρως θεωρίας περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων. Οὗτοι τὴν αἰδῶ καὶ τὴν συστολὴν ὠνόμαζον βλακείαν, τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σωφροσύνην εὐήθειαν. Τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν λαγνείαν ὠνόμαζον «φυσικὰ πράγματα»»¹¹.

Αὐτὰ ἔγραφε ὁ ἀξέχαστος Παπαδιαμάντης γιὰ τὰ ἦθη τῆς πατρίδος του φθίνοντος τοῦ 19ου αἰῶνος. Τί θὰ ἔγραφε ἄραγε σήμερον φθίνοντος τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Διότι, ἐν τῷ μεταξύ, νέα ρεύματα, ἀκόμη πιὸ ψυχρὰ καὶ ἐπικίνδυνα, ἔπνευσαν ἀπὸ τὸ βορρᾶ φθάνοντας καὶ στὸν τόπον μας. Τὸν θεωρητικὸ ὕλισμὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰ. διαδέχθηκε ὁ ὕλισμὸς στὴν πράξιν, μὲ τὴ μορφὴ τοῦ ἀχαλίνωτου εὐδαιμονισμοῦ καὶ τῆς χυδαίας σαρκολατρείας. Ὁ σοβαρὸς κλονισμὸς τῶν ἀξιών, οἱ ὁποῖες μαγνήτιζαν ἄλλοτε τὰ πλήθη, ὕστερα ἀπὸ δύο πολυαίμακτους παγκόσμιους πολέμους σφραγίζει τὸν ἀπερχόμενον αἰῶνα μας.

2. Ἡ ἠθικὴ «ἐπανάστασις»

Φιλόσοφοι τῆς παρακμῆς διεκήρυξαν ἀναίσχυντα σὲ πλάσματα ἀφελῆ, ὅτι «πέθανε ὁ Θεὸς»

καὶ σηματοδότησαν στὴ συνέχεια τὴ μεγαλύτερη καὶ πιὸ ἐντυπωσιακὴ ἐπανάστασις τοῦ αἰῶνα μας, τὴν ἠθικὴ ἐπανάστασις. Ἐπανάστασις, ἢ ὅποια ἐξερραγὴ κυρίως στὴ δεκαετία τοῦ '60 μὲ ἀφετηρικὸ γεγονός τὸ Μάη τοῦ '68 στὸ Παρίσι, ἐπανάστασις ἀναίμακτη γιὰ νὰ καταπέσουν ὅλοι οἱ ἠθικοὶ φραγμοί, ποὺ ὕψωσαν στὴν ἀνθρώπιν ἔμπροσθεν καὶ παραφροσύνη ἢ κοινὴ ἀνθρώπιν ἠθικὴ καὶ προπάντων ἢ χριστιανικὴ ἠθικὴ.

Παρόμοιο ἠθικῆς φύσεως κίνημα στὴ χριστιανικὴ ἱστορία δὲν εἶχε ξανασυμβῆ. Τὸ κίνημα τῶν Νικολαϊτῶν στὶς ἀρχὲς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ποὺ ἔμοιαζε μὲ τὸ σημερινὸ λόγῳ τῆς ἠθικῆς ἀναρχίας ποὺ ἐπρέσβευε, καὶ περιορισμένης διάρκειας ἦταν καὶ γρήγορα ἔτυχε τῆς ποιμαντικῆς μέριμνας τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ἠθικὸ ὅμως κίνημα τῶν ἡμερῶν μας δείχνει ὅτι ἔχει ἀκόμη διάρκειαν ζωῆς καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μέριμνα ἀδυνατεῖ νὰ τὸ περιστείλει ἀποτελεσματικὰ.

Ὅπως ἦταν ἐπόμενο ἢ φλόγα τοῦ κινήματος αὐτοῦ γρήγορα μεταδόθηκε καὶ στὴν πατρίδα μας. Οἱ νέες κοινωνικὲς καὶ οἰκονομικὲς συνθήκες ποὺ δημιουργήθηκαν τὶς τελευταῖες δεκαετίες πρόσφεραν ἔδαφος κατάλληλον γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν νέων ἠθικῶν ιδεῶν. Ἡ ἀνισομέρεια τοῦ πλούτου μειώνεται σημαντικὰ, μία νέα σχεδὸν κοινωνικὴ τάξι ἀναφαίνεται, ἀπὸ τὴ μετανάστευσι εἰσρέει ἀρκετὸ συνάλλαγμα, τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα ἀνεβαίνει ἐντυπωσιακὰ, οἱ ἀγῶνες τῶν ἐργαζομένων ἀποδίδουν καὶ ὁ κοινωνικὸς ρυθμὸς ὀλονεν καὶ γίνεται ὀμαλότερος.

Μέσα σ' ἓνα τέτοιο κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ κλίμα, μὲ κύριον χαρακτηριστικὸ τὴν οἰκονομικὴ ἀνοδο καὶ τὴ λαχτάρα τῆς ἀπόλαυσις καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, ποὺ στερήθησαν γενεὲς γενεῶν προγόνων μας, ἔπνευσαν οἱ ιδέες τῆς ἠθικῆς ἐλευθεριότητος ἀπὸ τὴν «προοδευμένην» Δύση. Ἰδέες ποὺ παρότρυναν σὲ ἐπικούρειον τρόπο ζωῆς χωρὶς καμμία ἠθικὴ ἀναστολή καὶ προπάντων χωρὶς τὸν ἀνασταλτικὸ φόβον τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξύ φρόντισαν νὰ τὸν σκοτώσουν.

(Συνεχίζεται)

8. Κ. Παπουλίδης, Μακάριος Νοταρᾶς, Ἐν Ἀθήναις 1974, σ. 8.

9. Ἐνθ' ἄν. σσ. 13-14.

10. Ἐνθ' ἄν. σ. 12.

11. Ἀλεξ. Παπαδιαμάντης, Ἡ φόνισσα Ἐκδ. Σφραγελῆς, τ. Β' σ. 563-564.

ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΜΟΥ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Μιά πρόταση ἀναβάθμισης

Πάει ἕνας περίπου χρόνος ἀπὸ τότε, ἦταν ἀρχὲς Φεβρουαρίου τοῦ 1994, ὅταν ἔλαβα μία εὐγενική πρόσκληση ἀπὸ τὸ Ἴδρυμα Μελετῶν Λαμπράκη νὰ παραστῶ στὸ Μέγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν σὲ εἰδικὴ ἐκδήλωση παρουσίας τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Ἰδρύματος γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τῶν ὄρεινῶν ὄγκων τῆς Ἀθήνας.

Πάντοτε τὰ βουνὰ μὲ συγκινοῦσαν καὶ μὲ συγκινοῦν. Ἡ δυνατότητα ποὺ σοῦ προσφέρουν ν' ἀνέβεις λίγο ψηλότερα καὶ νὰ βλέπεις τὸν κόσμο ἀπὸ ψηλά, σὲ ἀπόσταση, μὲ ἐλκύει. Ἡ μεταφορική ἀκόμα εἰκόνα τοῦ ψηλότερα στὴν ἐφηβικὴ προστακτικὴ «πάντα ψηλά, κι ὄλο ψηλά κι ὄλο ψηλότερα πρὸς τὰ σπουδαῖα καὶ τὰ μεγάλα» μὴμες ποὺ συντηροῦν μέσα μου τὴν ἀπίχηση διηγημάτων ἢ μυθιστορημάτων ὅπως «τὸ φῶς τοῦ βουνοῦ»· στίχοι βιβλικὸι μεταπλασμένοι ποιητικὰ ὅπως «τὰ θεμέλιά μου στὰ βουνά»· ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὴν «πνευματικὴ γεωγραφία» μ' ἔκαναν νὰ δεχτῶ πρόθυμα αὐτὴ τὴν πρόσκληση.

Ὁ τίτλος ἄλλωστε ποὺ περιεῖχε τὴ λέξη «ἀναβάθμιση» ἦταν προκλητικὸς. Δίπλα στὴν τόση ὑποβάθμιση ποὺ ἔχει ὑποστῆ τὸ ἄττικὸ τοπίο καὶ μόνο ἡ λέξη σὲ ἀνοίγε σὲ μιὰ ἐλπίδα. Πραγματικὰ ἡ συγκέντρωση ἐκείνη σοῦ ἔδινε τὴν αἴσθηση ὅτι ὑπῆρχε κάποια ἐλπίδα νὰ προχωρήσουμε ἀπὸ μιὰ χωρο-αταξία σὲ μιὰ χωρο-ταξία. Ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος ποὺ μὲ τὶς ἀστοχες παρεμβάσεις του εἶχε πληγώσει τὸν περιβάλλοντα χώρο θὰ μπορούσε τώρα νὰ τὸν θεραπεύσει. «Ὁ τρώσας καὶ ἰάσεται». Ἐκεῖ ποὺ μιὰ λανθασμένη ἀντίληψη ὀδήγησε στὴν ἐκ-μετάλλευσή του μιὰ ἄλλη ἀντίληψη θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγήσει στὴν ἀξιοποίησή του λαμβάνοντας πρόνοια γιὰ τὴν προστασία του. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι «τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς» κι ὁ ἄνθρωπος ἔχει κληθεῖ ὡς καλὸς οἰκονόμος νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ τὴν φυλάττει. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἀλη-

θινὴ κοσμο-θεραπεία, στὴ διπλὴ ἔννοια τοῦ ὄρου τῆς διακονίας καὶ τῆς ἰάσεως, τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου καὶ ὄχι μόνο τῆς διάσωσης.

Οἱ φάσεις τοῦ προγράμματος

Ἡ πρόταση ἀναβάθμισης ποὺ τὴν ἐξέθεσε ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος Χρῆστος Δ. Λαμπράκης, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς του καθηγητῆς Ἀδαμάντιος Πεπελάσης, Ἕλληνας (ὁ περιβαλλοντολόγος Δ. Παπαϊωάννου) καὶ ξένοι συνεργάτες (οἱ Αὐστριακοὶ εἰδικοί δασολόγοι Πίτερ Ρούπιτς καὶ Κλάους Μίχορ) περιλαμβάνει διάφορες φάσεις ποὺ εἶναι καὶ διαδοχικὲς προσεγγίσεις τοῦ ὄλου θέματος!

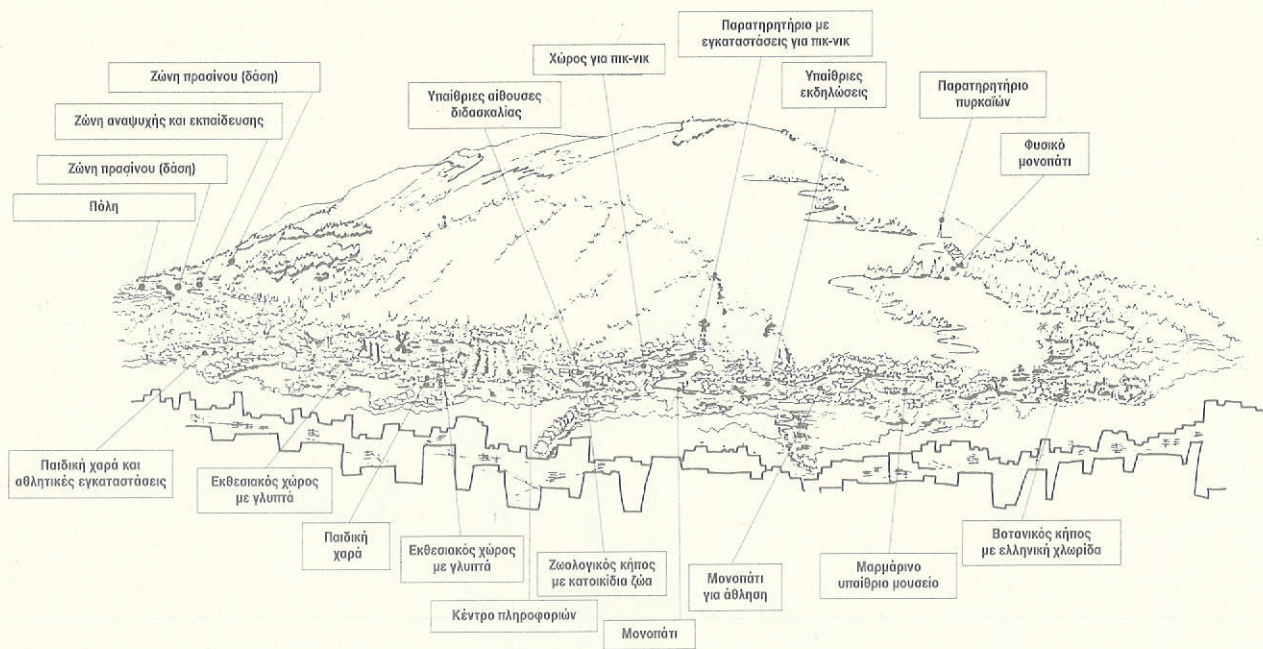
Σὲ μιὰ πρώτη φάση (Α'), ποὺ ἤδη ἔχει τελειώσει, χαρτογραφήθηκαν σὲ ψηφιακοὺς χάρτες οἱ ὄρεινοὶ ὄγκοι Ὑμηττοῦ, Πεντέλης, Πάρνηθας, Ποικίλου Ὄρους. Ἐπρεπε νὰ ὑπάρχει μιὰ ἀπεικόνιση ἐκείνων τῶν στοιχείων ποὺ καταδεικνύουν τὶς ἀνθρώπινες παρεμβάσεις καὶ τὰ ἔργα.

Σὲ μιὰ δεύτερη φάση (Β'), μελετῶν καὶ γενικοῦ σχεδιασμοῦ, θὰ ἐκπονηθεῖ ἕνα συνολικὸ σχέδιο ἀναβάθμισης μὲ συγκεκριμένες ἐπιλογὲς γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ χώρου σὲ συνδυασμὸ μὲ χρήσεις ἀναψυχῆς καὶ πολιτισμοῦ.

Σὲ μιὰ τρίτη φάση (Γ') θὰ ἀρχίσει ἡ ἐκτέλεση πιλοτικῶν ἔργων ὅπως γιὰ παράδειγμα ἐνὸς κέντρου ἐνημέρωσης τοῦ κοινοῦ, ἐνὸς κέντρου ἀθλητικῆς καὶ τουριστικῆς ἀξιοποίησης, οἰκολογικῶν μονοπατιῶν διαφορετικῆς δυσκολίας γιὰ νὰ ἀκολουθήσει ἡ τέταρτη φάση (Δ') μὲ ἔργα ἐφαρμογῆς.

Ἡ πρόταση καὶ τὸ ὄλο σχέδιο εἶναι φιλόδοξο. Δὲν ὑπάρχει, ὅμως, κανένας λόγος, ὅπως τόνισε καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰδρύματος, τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς, μὲ τὴν ἱστορικὴ τους φόρτιση καὶ μὲ τὴν ὄση φυσικὴ ὁμορφιὰ τοὺς ἀπομένει, νὰ μὴ μεταβληθοῦν μεταξὺ ἄλλων:

- Σὲ Ἀνοιχτὰ σχολεῖα Φυσικῆς Ἱστορίας γιὰ

Ἀπὸ τὴ χωρο-αταξία στὴν χωροταξία².

τοὺς νέους. (Μὲ διδακτικὴ χρῆση πολυ-μέσων γιὰ περιπάτους στὸ δάσος κ.λπ.).

- Σὲ χώρους ἥπιου περιπάτου γιὰ τοὺς μεγαλύτερους, μὲ χάραξη οἰκολογικῶν μονοπατιῶν διαφορετικῆς δυσκολίας.

- Σὲ Κέντρα διάσωσης πανίδας καὶ σπανίων φυτῶν.

- Σὲ Κέντρα ἐνημέρωσης τοῦ εὐρύτερου κοινοῦ γιὰ δάση καὶ βιοτόπους.

- Σὲ χώρους ἀθλητικῆς καὶ τουριστικῆς ἀξιοποίησης, χωρὶς ἀνώφελες οἰκοδομικὲς παρεμβάσεις, καὶ

- Σὲ ὑποδειγματικὰ ἱστορικὰ ὄρεινὰ πάρκα γιὰ ψυχαγωγία τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν. Ἀντιλαμβάνεστε ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἐνὸς τέτοιου προγράμματος μπορεῖ ἀργότερα νὰ ἀποτελέσει πρότυπο ἀναπτυξιακὸ γιὰ πολλὲς ἄλλες περιοχὲς τῆς χώρας ποὺ διαθέτουν ἀντίστοιχο (ἢ καὶ μεγαλύτερο) φυσικὸ πλοῦτο, ἀναξιοποίητο ὡς τῶρα.

Ἡ Πολιτεία

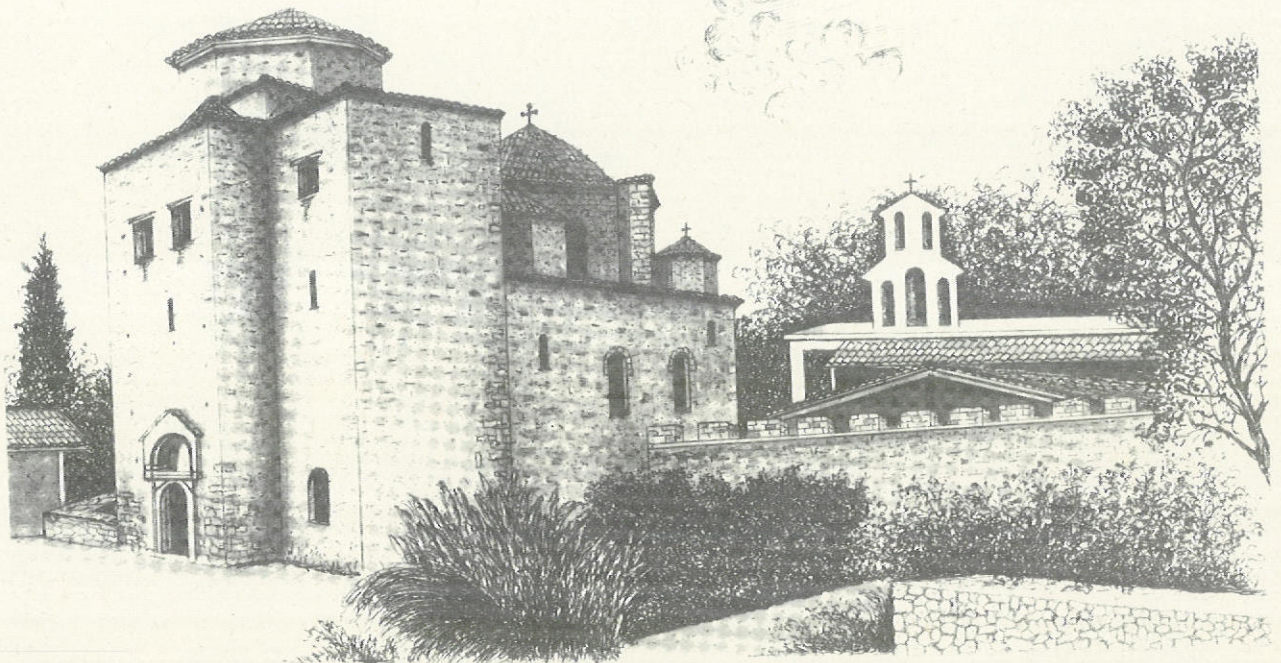
Ὁ παρευρισκόμενος στὴ συνάντηση ὑπουργὸς περιβάλλοντος, χωροταξίας καὶ δημοσιῶν ἔργων Κ. Λαλιώτης εἶπε ὅτι τὸ Κράτος υἱοθετεῖ τὴν πρόταση τοῦ Ἰδρύματος μὲ διάθεση ὑλοποίησής της ἐντάσσοντάς την στὸ γενικότερο πρόγραμμα αὐξήσεως τοῦ πρασίνου τῆς Ἀττικῆς. Ἐκανε μάλιστα εἰσήγηση γιὰ τὴν «ἀναβάθμιση

τῶν περιαστικῶν δασῶν τῆς Ἀθήνας» (μὲ τὴν εὐχὴ νὰ συμπεριληφθεῖ ὡς πέμπτη περιοχὴ ὁ Ἐθνικὸς Δρυμὸς Σουνίου) καὶ πρότεινε μίαν *προγραμματικὴ συμφωνία* στὴν ὁποία ὀριοθετοῦνται οἱ ἀμοιβαῖες σχέσεις καὶ οἱ εὐθύνες τοῦ Ὑπουργείου καὶ τοῦ Ἰδρύματος γιὰ τὸν σχεδιασμό, τὴν ἐπίβλεψη καὶ τὴν ἐποπτεία τοῦ ἔργου, καθὼς καὶ γιὰ τὴν λειτουργία τῶν πάρκων³.

Ἐκκλησία καὶ Θεολογικὴ Σχολὴ

Πέρα ὅμως ἀπὸ αὐτὴ τὴ συνεργασία Κράτους καὶ κοινωνικῆς πρωτοβουλίας πολλὰ ἔχει νὰ προσφέρει στὸν σχεδιασμὸ τῆς γενικότερης πρότασης γιὰ τὴν ἀναβάθμιση τῶν ὄρεινῶν ὄγκων Ἀθήνας - Ἀττικῆς καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἡδη ἔχει προσφέρει πολλὰ μὲ τὴν ἐνεργητικὴ προστασία τοῦ περιβάλλοντος γιὰ τὴν ὁποία μεριμνοῦν τὰ διάφορα *Μοναστήρια* καὶ *Ἡγιαστήρια* τὰ διασκορπισμένα σ' ὅλη τὴν ἀττικὴ γῆ. Αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ τόποι ἀποτελοῦν τόπο ἔλξεως πολλῶν προσκυνητῶν καὶ ἐπισκεπτῶν.

Θὰ μποροῦσε γιὰ παράδειγμα νὰ σχεδιασθεῖ ἓνας χάρτης μὲ μονοπάτια γιὰ *θεραπευτικὸ τουρισμὸ* σ' ὅλη τὴν ἔκταση τῶν ὄρεινῶν ὄγκων τῆς Ἀθήνας ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπόλοιπης Ἀττικῆς. Θὰ μποροῦσε νὰ συνδυασθεῖ μὲ ἀρχαιολογικὰ πρωτοχριστιανικά, βυζαντινὰ καὶ ὑστεροβυζαντινὰ εὐρήματα καὶ μνημεῖα καὶ νὰ σχεδιασθεῖ ἓνα συνολικὸ διδακτικὸ πρόγραμμα μὲ πολυ-μέσα

Ἱερά Μονή Παντοκράτορος (νταού) Πεντέλης¹.

καὶ βιντεο-παίγνια σὲ συνεργασία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Οἱ ἤδη διεξαγόμενες ἐρευνες «πνευματικῆς γεωγραφίας», «θεραπευτικοῦ τουρισμοῦ» καὶ «καταγραφῆς τῶν χριστιανικῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος» μποροῦν νὰ προσφέρουν πλούσιο ὕλικό γιὰ ἓνα τέτοιο πρόγραμμα⁵.

Ἐξάλλου ἡ σύνδεση τοῦ Πανεπιστημίου μὲ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ εἶναι ἀπὸ τὰ βασικὰ μελήματα γιὰ τὴν ἐξοδὸ ἀπὸ τὸ μελετητήριο καὶ τὰ ἐρευνητικὰ ἐργαστήρια στὴν πράξη καὶ στὴ ζωὴ. Ἐρευνα, διδασκαλία, ἐφαρμογὲς συνιστοῦν τὸ τριπλὸ ἀξίωμα ἑνὸς σύγχρονου Πανεπιστημίου. Πιστεύουμε πὼς μιὰ τέτοια συνεργασία θὰ συντελέσει στὴν ἀμοιβαία ὠφέλεια τῶν φορέων ἐκείνων ποὺ φροντίζουν γιὰ τὴν ἀναβάθμιση καὶ τελικὰ τὴν ὠφέλεια τῶν πολιτῶν ποὺ θὰ κληθοῦν νὰ βιώσουν, νὰ κατανοήσουν καὶ νὰ ποστατεύσουν τὴν ἀπτική γῆ καὶ φύση.

Αὐτὴ ἡ γῆ πρέπει νὰ περισωθεῖ μ' ὅλες τὶς μνημεις ποὺ φέρει πάνω της. Ὁ ποιητὴς πρόλαβε καὶ μᾶς τὸ μῆνυσε:

*ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΜΟΥ στὰ βουνὰ
καὶ τὰ βουνὰ σηκώνουν οἱ λαοὶ στὸν ὄμο
τους*

*καὶ πάνω τους ἡ μνήμη καίει
ἀκαυτὴ βάτος.*

Καλὴ χρονιά!

1. Στὸ τέλος τῆς ἐκδήλωσης τὸ Ἴδρυμα δεξιώθηκε τοὺς προσκεκλημένους καὶ δόθηκε φάκελλος ποὺ περιεῖχε τὴν ὁμιλία τοῦ Προέδρου, τὴν εἰσήγηση τοῦ Δ. Παπαϊωάννου «οἱ ὄρειοι ὄγκοι τῆς Ἀθήνας» καὶ ἓνα κείμενο γιὰ τοὺς στόχους καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἰδρύματος. Τὸ σχέδιο τῆς προμετωπίδος προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλο τοῦ φακέλλου καὶ εἶναι τὸ ἔμβλημα τοῦ Ἰδρύματος (ἐν πλῶ).

2. Τὸ σχεδιάγραμμα ἔχει ληφθεῖ ἀπὸ «Τὸ Βῆμα» τῆς 13 Φεβρουαρίου 1994, ρεπορτάζ σ. Α 45. Στὴ σ. Α 44 ἡ Βάσω Χαραλαμπίδου ἔδινε στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐκδήλωση.

3. Ἡ εἰσήγησή του μοιράστηκε στοὺς δημοσιογράφους.

4. Τὸ σχέδιο τοῦ ζωγράφου Γιάννη Δ. Μπούρα προέρχεται ἀπὸ τὸ ὑπὸ ἔκδοση ἔργο τοῦ Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, *Τὰ μοναστήρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ*, ἐκδ. ὀργανισμὸς «Ἰχνηλάτης».

5. Ἡ ἐμπειρία τοῦ Ἰδρύματος Μελετῶν Λαμπράκη ποὺ ἔχει ἀποκτηθεῖ στὸ Πρόγραμμα εἰσαγωγῆς τῶν νέων τεχνολογικῶν προτύπων στὸ Ἑλληνικὸ Σχολεῖο (ἐκπαιδευτικὰ βίντεο, πολυμέσα ὅπως ἡ «Ἡλεκτρονικὴ Βιβλιοθήκη» τοῦ Βυζαντίου μὲ τὸν τίτλο «*COPIA*» σὲ CD-ROM) θὰ εἶναι πολὺτιμη στὴ δημιουργία ἑνὸς τέτοιου προγράμματος.

Ἡ σημασία τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. Σεραφεῖμ Κωνκώτη

Ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἀγίων Ἀναργύρων Ἀττικῆς

«πᾶν ὅ,τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ (ποιῆτε αὐτό), εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ Πατρὶ δι' αὐτοῦ»

(Πρὸς Κολοσσαεῖς, 3,17).

Γιὰ τοὺς μοναχοὺς φαίνεται ὡς κάτι τὸ συνηθισμένο ν' ἀκολουθοῦν στὴ ζωὴ τους μὲ συνέπεια τὴν προτροπὴ αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ἔτσι κι ὅταν ἀκόμη πίνουν ἓνα ποτήρι νερὸ κάνουν τὸν σταυρὸ τους εὐχαριστώντας τὸν Θεό. Ἐπίσης, ἀρκετοὶ χριστιανοί, εἴτε κληρικοὶ εἴτε λαϊκοί, ἐφαρμόζουν στὴ ζωὴ τους τὴν προτροπὴ αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἢ μὲ τὴν προσευχὴ τους πρὶν καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ ἢ ἀκόμη κάποτε ὅταν εὐχαριστοῦν τὸν Θεὸ ὅταν καταφέρνουν κάτι στὴν καθημερινὴ τους ζωὴ, ἀπὸ τὸ πιὸ εὐκόλο πράγμα ὡς τὸ πιὸ δύσκολο. Ταυτόχρονα ὁμως ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ χριστιανοὶ ποὺ πολλὰ φορὲς δὲν ἀκολουθοῦν στὴν ζωὴ τους τὴν προτροπὴ αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Παύλου (ιδιαίτερα ὅταν βρίσκονται σὲ δημόσιο χῶρο). Ὁ λόγος ποὺ δὲν ἐφαρμόζουν στὴ ζωὴ τους τὴν προτροπὴ αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Παύλου δὲν εἶναι ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὴν περιφρονοῦν ἢ ἐπειδὴ εἶναι ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν σύγχρονη ἰδεολογία τοῦ οἰκονομισμού, ἀλλ' ἴσως ἐπειδὴ ἀγνοοῦν τὸ βαθύτερο τῆς νόημα καὶ τοὺς σκοποὺς ποὺ ἐξυπηρετεῖ.

Ἀφοῦ ὁμως ἡ ἀγία Γραφὴ ἔχει γραφεῖ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἓνα συγκεκριμένο σκοπὸ, τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ συνέπεια κι ἡ προτροπὴ αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐξυπηρετεῖ ἀκριβῶς τὸν ἴδιο σκοπὸ. Τὸ ἂν ἡ προτροπὴ αὐτῆ τοῦ ἀποστόλου Παύλου δὲν ἐφαρμόζεται ἀπὸ πολλοὺς χριστιανούς, εὐθύνη φέρουν οἱ κληρικοὶ μας καὶ οἱ θεολόγοι μας ποὺ δὲν δίνουν τόση ἔμφαση στὴ θεολογικὴ σημασία τῆς γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας μας.

Μέσα στὴν συνάφεια αὐτῆ πρέπει νὰ τονιστεῖ ὅτι ὁ ἀνθρώπος ὡς δημιουργημὰ ποὺ ἔχει ἀρχὴ εἶναι ὄν ἐξαρτώμενον. Εἴτε δηλαδὴ ὁ ἀνθρώπος τὸ θέλει εἴτε ὄχι, ἡ παρουσία του στὸν κόσμον συνεπάγεται τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ κάτι. Γι' αὐτὸ κι ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σχετικὴ. Ἔτσι ὁ ἀνθρώπος ἂν δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν Δημιουργό του καὶ Θεό του, τότε ἀναπόφευκτα σημαίνει ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἓνα δημιουργημὰ, ἀπὸ ἓνα μέρος τοῦ κόσμου. Ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἔχει συνείδηση ὅτι

ἡ ὑπαρξὴ του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ Θεό, ποὺ ἐκφράζεται μὲ τὸν ἀγῶνα του νὰ τηρεῖ στὴ ζωὴ του τὶς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τότε ἔχει ἐλπίδες μέσα ἀπὸ τὴν φιλανθρωπία καὶ τὴν χάρη τοῦ τέλειου Θεοῦ νὰ τελειοποιήσῃ τὴ σχετικὴ του ἐλευθερία. Σύμφωνα μὲ τὴν χριστιανικὴ ἀντίληψη αὐτὸ συνάδει μὲ τὸν ὕψιστο σκοπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ εἶναι ἡ κοινωνία του μὲ τὸν Θεό. Στὴν περίπτωσιν ὁμως ποὺ ὁ ἀνθρώπος ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἓνα δημιουργημὰ τοῦ κόσμου ἢ ἀπὸ μιὰ εἰκόνα περὶ Θεοῦ ποὺ τὴν πλάθει ὁ ἴδιος μὲ τὴν φαντασία του, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ ζεῖ μέσα σὲ μιὰ μορφὴ ὑποδουλώσεως (σκλαβιάς), ἐμποδίζοντας ταυτόχρονα τὸν ἑαυτό του νὰ κοινωνεῖ μὲ τὸν Δημιουργό του. Γι' αὐτὸ καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ἀπόστολος Παῦλος καλεῖ τοὺς Χριστιανούς ν' ἀποφεύγουν τὴν εἰδωλολατρεία (Α' Κορινθ. 10,14).

Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς ποὺ ὁ ἀνθρώπος, ἀπολυτοποιώντας μιὰ σχετικὴ ἀξία, ζεῖ μέσα στὴ λήθη τῶν ὁρίων του. Τὴν στιγμὴ ποὺ νομίζει ὅτι ζεῖ στὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἐλευθερίας του, στὴν πραγματικότητά εἶναι ὑποδουλωμένος στὴν χειρότερη σκλαβιά. Αὐτὸ δὲν ἀργεῖ ν' ἀποδειχθεῖ, γιατί μέσα ἀπὸ τὰ γεγονότα ἡ ἀπολυτοποιημένη ἀξία του διαψεύδεται. Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διαψεύσεως εἶναι ἡ ἀπογοήτευση. Στὴ χειρότερή της μορφὴ ἐκφράζεται μὲ αὐτοκτονία. Συνήθως ὁμως ἐκδηλώνεται καὶ μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ ἀγχος καὶ τὴν ἀνία.

Ὅταν ὁμως ὁ ἀνθρώπος ἔχει συνείδηση τῶν ὁρίων του καὶ τῶν δυνατοτήτων του, τότε προλαμβάνει ἢ τουλάχιστον περιορίζει τὸν κίνδυνον ποὺ διατρέχει στὴ ζωὴ του νὰ σκλαβωθεῖ ἀπὸ ἓνα δικό του ἀπροσανατολισμὸ, ποὺ ὅπως εἴπαμε ἐκφράζεται μὲ τὴν ἀπολυτοποίησιν μιᾶς ἐπὶ μέρους σχετικῆς ἀξίας. Ὅταν ὁ ἀνθρώπος ἔχει συνείδηση τῶν ὁρίων του, δημιουργεῖ τὶς ἀπαραίτητες ἐκείνες προϋποθέσεις ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ἱεραρχεῖ τὶς ἀξίες μέσα στὴ ζωὴ του, τοποθετώντας στὴν κορυφὴ τῆς ἀξιολογικῆς του πυραμίδος τὴν ἀξία τῆς πίστεώς του στὸν Θεό. Μ'

αὐτὸ τὸν τρόπο ὁ ἄνθρωπος, πορευόμενος πρὸς τὸν Θεό, ὄχι μόνο ἀποφεύγει τὸν κίνδυνο τῆς σκλαβώσεώς του, ἀλλὰ ταυτόχρονα κινεῖται πρὸς τὴν κατὰ χάριν τελείωση τῆς σχετικῆς του ἐλευθερίας πού ἐκφράζεται ὡς κοινωνία μὲ τὸν Θεό.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν προοπτικὴ, σχετικὰ μὲ τὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἔχει συνείδηση τῶν ὁρίων τῆς φύσεώς του, μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ κι ἡ σπουδαιότητα τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς, ὅπως αὐτὴ περιέχεται στὴν προτροπὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου «πάν ὅ,τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι Κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ δι' αὐτοῦ» (Κολοσ. 3,14). Ἐπομένως ἡ ἀναφορὰ τοῦ ἀνθρώπου στὸν Θεὸ γιὰ ὅ,τι κάνει δὲν εἶναι γιὰ νὰ προσθέσει κάτι στὸ μεγαλεῖο τῆς τελειότητος τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὠφεληθεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, πορευόμενος πρὸς τὴν ζωὴ κι ὄχι πρὸς τὸν θάνατο (ὁ Θεὸς «οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα», Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, 17,25). Πορεία πρὸς τὸν Θεὸ σημαίνει ζωὴ καὶ πορεία πρὸς τὴν ὑποδούλωση σημαίνει θάνατος. Γι' αὐτὸ ἡ δυνατότητα τῆς σωτηρίας πού προσφέρει ὁ Χριστὸς πρὸς τὸν κάθε ἄνθρωπο ἔχει τὸν χαρακτήρα τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας πού ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μετάνοια. Ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεό, δηλαδὴ πρὸς τὴ ζωὴ, ταυτίζεται μὲ τὴν διατήρηση τῆς ἐλευθερίας του, πού ὅπως εἶπαμε, διασώζεται μὲ τὴν ἀποφυγὴ του νὰ γίνεῖ σκλάβος σ' ἓνα μέρος τῆς δημιουργίας, νὰ γίνεῖ ἁμαρτωλὸς («πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει, πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἔξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος», Α' Κορινθ. 6,12).

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ὁ χριστιανὸς ἀρνεῖται τὴν ἀξία τῆς δημιουργίας ἢ ὅτι εἶναι ἐχθρικός πρὸς τὴν ὕλη. Ἀντίθετα, προσεγγίζει καὶ κατανοεῖ ὅ,τι τὸν περιβάλλει μέσα σὲ μιὰ ἀξιολογικὴ ἱεράρχηση. Ἀπλῶς ὁ χριστιανὸς δὲν τοποθετεῖ στὴν κορυφὴ τῆς ἱεράρχησης τῶν ἀξιών του ἓνα μέρος τῆς δημιουργίας, ἀλλὰ τὸν Δημιουργό του. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο διατηρεῖ τὸν ὀρθὸ προσανατολισμὸ στὴν ζωὴ του πού θὰ τὸν ὀδηγήσει καὶ στὴν ζωὴ τὴν αἰώνιον τοῦ Παραδείσου. Ἡ προϋπόθεση γιὰ νὰ ζεῖ ὁ ἄνθρωπος μέσα σὲ μιὰ σωστὴ ἱεράρχηση τῶν ἀξιών καὶ τῶν πραγμάτων πού τὸν περιβάλλουν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θεωρητικὴ ἱεράρχηση πού ἔχει ἤδη κάνει πρὶν μέσα ἀπὸ τὴν σκέψη του. Ὁ ἠθικός χαρακτήρας μᾶς πράξεως ἐξαρτᾶται πάντοτε

ἀπὸ τὸν τρόπο πού ἔχει διαμορφωθεῖ στὴν θεωρία μὲ κριτήριό τὴν πρόθεση αὐτοῦ πού θὰ τὴν ἐπιτελέσει. Γι' αὐτὸ ὁ κάθε ἄνθρωπος, γιὰ ὅ,τι λέει καὶ γιὰ ὅ,τι κάνει, φανερώνει τὸ περιεχόμενο τοῦ ἐσωτερικοῦ του ἑαυτοῦ, τὴν σκέψη του, τὸ εἶναι του, τὴν πίστη του, τὴν πραγματικὴ του εἰκόνα. Ἡ εἰκόνα δηλαδὴ πού ἔχουμε γιὰ τοὺς ἀνθρώπους διαμορφώνεται μὲ ὅ,τι οἱ ἴδιοι δείχνουν μὲ τὰ ἔργα τους καὶ τὰ λόγια τους. Ἔτσι ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐξασκεῖ σταθερὰ τὴν εὐχαριστιακὴ προσευχὴ, δείχνει ὅτι τὸ περιεχόμενο τῆς πίστεώς του ἀναφέρεται στὸν Θεό.

Ἐπιπλέον ἡ προτροπὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ γιὰ ὅ,τι καλὸ κάνουμε, λειτουργεῖ θετικὰ γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι δίνουμε μαρτυρία Χριστοῦ. Εἶναι δηλαδὴ γιὰ τὸν χριστιανὸ ἓνα ζωντανὸ μέσο νὰ κηρύξει ἔμπροσθα τὸ εὐαγγέλιο μέσα ἀπὸ τὴν ζωὴ του, καλλιεργώντας συνέχεια τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἀδελφοσύνη. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος πάψει νὰ εἶναι ταπεινός, σημαίνει ὅτι πλέον ζεῖ μέσα σ' ἓνα ἐγωϊστικὸν ἐφησυχασμὸ παντογνωσίας καὶ παντοδυναμίας μὲ κίνδυνο ὁμῶς, ἀργὰ - γρήγορα, μὲ τὶς πρῶτες δυσκολίες τῆς ζωῆς νὰ σκοπτάφει καὶ νὰ πέσει. Νὰ τραυματίσει καὶ νὰ τραυματιστεῖ. Νὰ φέρει πόνο καὶ δυστυχία. Ὅταν ὁμῶς μέσα στὴν ζωὴ του ἡ θέση τοῦ Θεοῦ ἔχει μιὰ προτεραιότητα, τότε μένει ἀγρυπνος καὶ προετοιμασμένος μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ νὰ ἀντιμετωπίσει ὅποιαδήποτε ἀντιξοότητα δυναμικά, μὲ ὑπομονή, ἀγάπη κι ἀγωνιστικότητα. Ἔτσι ὁ χριστιανός, μὲ τὴν πίστη του στὸν Θεό, πού τὴν δείχνει μέσα ἀπὸ τὰ ἔργα του καὶ τὰ λεγόμενά του, μέσα ἀπ' ὅλη του τὴν ζωὴ, προλαμβάνει τὴν ἀπογοήτευση καὶ τὴν κακία τῆς ἁμαρτίας, μαχόμενος νὰ μεταμορφώσει τὸν κόσμον σὲ κῆπο τῆς Ἑδέμ. Τότε, οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦν στὸ περιβάλλον τοῦ υπεύθυνου χριστιανοῦ, πού ζεῖ ὡς ἅγιος, βλέποντας τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του καὶ στὸ πρόσωπό του τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ, ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν ζωὴ του καὶ γίνονται χριστιανοί. Κι ἂν εἶναι ἤδη χριστιανοὶ γίνονται καλύτεροι. Ὁ κόσμος ἀρχίζει νὰ γίνετα Ἐκκλησία, νὰ γίνετα παράδεισος. Ἄν ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὴν ἱστορία τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου θὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὁ Θεός, γιὰ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὴν προσωπικὴ μας σωτηρία, πάντοτε ἐνεργεῖ μέσα ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του («ὁ Θεὸς γὰρ ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας», Φιλιπ. 2,13).

(Συνεχίζεται)

Η ΠΟΙΗΣΗ ΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙ

(Μικρὸ ποιητικὸ μάθημα, περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐνορίας.
Ἀναφορὲς κι ἐπισημάνσεις στὴν ποίηση τοῦ Π. Β. Πάσχου)

Τοῦ κ. Κ. Ν. Καλλιανού, πρεσβυτέρου

1. Προοίμιο

Ἄν, ὅπως γράφτηκε, «ὁ λόγος γιὰ τὴν Ἐνορία στὴν ἐποχὴ μας ἀποδεικνύεται ἀναγκαιότατος, διότι ἀγγίζει τὴν οὐσία τῆς χριστιανικῆς ζωῆς» (π. Γ. Μεταλληνός), ὁ ἄλλος λόγος, ὁ ποιητικὸς, ποὺ μὲ βιώματα καὶ μνήμες σκιαγραφεῖ καὶ περιγράφει τὰ περὶ τῆς Ὁρθοδόξου ἐνοριακῆς ζωῆς, καθίσταται, πιστεύω, συνεπικουρὸς στὸ νὰ βοηθήσει τὸν πιστό, γιὰ νὰ κατανοήσει, ὅτι ἐνορία σημαίνει πῶς ὁ Χριστὸς βρίσκεται «ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν».

Ὅμως θὰ πρέπει νὰ καταθέσω καὶ κάτι ἀκόμη. Ὅτι δηλαδή, μαζί μὲ τὰ βιώματα καὶ τὶς μνήμες ὁ ποιητὴς χρειάζεται νὰ διαθέτει ἕνα πλούσιο ἐσωτερικὸ πνευματικὸ μεταλλεῖο, τὸ ὁποῖο θὰ συνδράμει μὲ τὸ Λόγο τὸν εἰλικρινῆ καὶ προτρεπτικὸ κάποιους, ποὺ βρίσκονται στὸ στάδιο τῆς ἀμφιβολίας, τῆς ἀγωνιώδους ἀναζήτησης, τῆς προσπάθειας γιὰ σωστὸ προσανατολισμό.

Ὁ ποιητὴς Π. Β. Πάσχος μὲ τὴν ὠριμότητα καὶ τὴν (ἐν ταπεινώσει) ἀνοδικὴ πορεία (Κ. Γάλλος), ποὺ διακρίνει τοὺς στίχους του, μὲ τὸν ὀρθόδοξο ὀπλισμὸ ποὺ διαθέτει, προσπαθεῖ μέσ' ἀπὸ τὰ ἔργα του νὰ δώσει στὸν ἀναγνώστη του μιὰν ἀδελφικὴ βακτηρία, ἢ ὁποία θὰ τὸν βοηθήσει νὰ γνωρίσει τὸν πάντερον λειμῶνα τῆς Ὁρθοδόξου Λατρευτικῆς παραδόσης καὶ ζωῆς, κέντρα τῆς ὁποίας εἶναι τὸ μοναστήρι καὶ ἡ ἐνορία.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ προσπάθεια ἐτούτη, ὥστε νὰ γραφεῖ αὐτὸ τὸ κείμενο, ἀποσκοπεῖ, στὸ νὰ σεργιανίσει τὸν ἀναγνώστη στὸ περιβόλι τοῦ ποιητῆ, γιὰ ν' ἀναπνεύσει τὸ ὄξυγόνο τῶν στίχων του, ποὺ, ὡς ἄλλα ἄνθη εὐοσμία καὶ θαλερά, προσφέρουν στὸν ἐπισκέπτη του. Ὅπως, ἐπίσης, καὶ νὰ τοῦ ὑποδείξει τὸ

Συντομογραφίες

1. Θ.Γ. = Ἡ Θύελλα καὶ ὁ Γνόφος, Ἀθήνα 1966
2. Λ. = Λευκοπηγή, Ἀθήνα 1971
3. Α.Υ. = Αἰχμαλωσία Ὑψους, Ἀθήνα 1975
4. Π.Ψ. = Μικρὸ Ψαλτήρι, Ἀθήνα 1983
5. Ο.Δ. = Οὐράνιο Δένδρο, Ἀθήνα 1985
6. Ε.Φ. = Ἐρωδιὸς Φιλαμαρτίμων, Ἀθήνα 1988.

Πολύτιμο βοήθημα ὑπήρξε ἐπίσης ἡ μελέτη τοῦ π. Γ. Δ. Μεταλληνού, ΕΝΟΡΙΑ, ὁ Χριστὸς ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1990.

πῶς ὁ Πάσχος βλέπει, αἰσθάνεται, ἀλλὰ καί, μὲ τὴν εὐαισθησία τοῦ ὀρθοδόξου ἡθους — ποὺ τὸν διακρίνει —, προσεγγίζει τὴν εὐλογημένη ἐνοριακὴ ζωὴ, μὲ τὸν ποιμένα καὶ τὸ ποίμνιό του, ἢ πῶς ἀπλά μὲ τὸν Ποιμένα Χριστὸ καὶ τὸ λαὸ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ.

2. Ὁρίζοντας τὴν Ἐνορία κ' ἐπισημαίνοντας τὴν πνευματικὴ τῆς διάσταση.

Χωρὶς ἄλλα λόγια καὶ δαιδαλώδεις ὀρισμοὺς ὁ Πάσχος καταθέτει, μέσω μᾶς ἐμπειρίας του, τὴ δική του ἀποψη γιὰ τὸ ποιὰ εἶναι ἡ Ἐνορία, ἐξομολογούμενος τὰ ἐξῆς:

«Πρὶν ἀκόμα πάω σχολεῖο, ἢ Μάνα μου μὲ πήγε στοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς ψαλτάδες τοῦ χωριοῦ μου νὰ μάθω τὰ γράμματα καὶ τὰ τραγούδια τοῦ Θεοῦ» (Ο.Δ. 89).

Αὐτὴ ἡ καταφυγὴ στὸ σπίτι καὶ τὴν αὐλὴ τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ψαλμ. 133,1) τὸ δίχως ἄλλο σημαίνει, πῶς ὁ χώρος αὐτὸς εἶναι καὶ ἀποτελεῖ τὸ κέντρο τῆς ζωῆς, ὅπου ὁ πιστὸς ζῆ μαθητεύοντας καὶ ἀκούγοντας: αὐτὰ ποὺ νυχθημερὸν — διὰ λόγων καὶ ἔργων — προσφέρει ἡ Ἐκκλησία, «ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας» ἀφοῦ ἀπομένει πάντα

«θαλπωρὴ καὶ καταφύγιο» (Π.Ψ. 12)

ὄλον «τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν».

Ἄλλὰ, γιὰ τὸν ποιητὴ δὲ νοεῖται Ἐνορία, δίχως τὴ Σύναξη στὴ Θ. Εὐχαριστία. Εἴτε αὐτὴ δηλαδή ἐπιτελεῖται μὲ τὴν παρουσία ὀλάκερου τοῦ χωριοῦ —

«... Μὲ τοὺς χωριανούς μου ἀντάμα

Θ' ἀκούγα τὸ "Χριστὸς γεννᾶται" ἀπὸ γέροντα Ψάλτη, ποὺ θά 'χει ξεφυτρώσει ἀπὸ γνήσια σελίδα τοῦ Παπαδιαμάντη...»

(Θ.Γ. 21) —

εἴτε ἀπὸ κάποιον ὄμιλο εὐσεβῶν γυναικῶν, ποὺ μὲ τὸ λευτὴ τους πηγαίνουν,

«στὰ μακρονὰ ἰδίως ἐρημόκκλησα

.....
(νὰ λειτουργήσουν) καὶ νὰ λάμψει ὁ οἶκος τοῦ Κυρίου,

γεμάτος ἀπὸ ὕμνους καὶ φωνὲς ἀγγελικῆς»

(Θ.Γ. 23).

Ὡστόσο, Ἐνορία δὲν εἶναι μόνον ἡ ἐκκλησιαστικὴ σύναξη, ἀλλὰ καὶ ἡ καθημερινὴ βιοπάλη, μὲ τὶς μι-

κροχαρές και τις τραγικές συμπτώσεις της, ακόμη και με τις άμαρτίες, που κι αυτές έχουν θέση στην πεπρωκία φύση του ανθρώπου. Όπως, επίσης, Ένορία είναι όλοι αυτοί που,

«..... περνούν
κάτω από το πέτρινο ψηλό καμπαναριό
και την παλιά εκκλησιά, με τον θαυματουργό
Άη-Πρόδρομο, (και) κάνουν το σταυρό τους,
άποδιάχνοντας
με την έωθινή τους δέηση, τον πειρασμό...»
(Λ. 11).

Όπως, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι Ένορία σημαίνει επικοινωνία, διαπροσωπικές σχέσεις, ειλικρινής συμπεριφορά – πάντα με τη σφραγίδα του Θεού. Γιατί όλ' αυτά έχουν τις ρίζες τους στην αρχέγονη, πρώτη κοινότητα των μαθητών του Χριστού, όπου ή αγάπη (βλ. Α' Κορ. Κεφ. 13^ο) γινόταν ο συνεκτικός κρίκος μιάς νοητής αλυσίδας, ή οποία περιφρουρούσε και φύλαττε την Κοινότητα – Ένορία.

Ο ποιητής λοιπόν, με το γνήσιο ορθόδοξο ήθος που τον διακρίνει, όπως επίσης και με την ευαισθησία που τον διακατέχει, αυτό που επιθυμεί, όταν ο νους του, το είναι του όλόκληρο, μέσω της προσευχής, τριγυρίζει στα δρομάκια σέ,

«Κάθε στενό σοκάκι, κάθε σπίτι με την πιό μικρή φαμίλια, (σέ) κάθε
ψυχή ...»
(Λ. 16)

αυτό που ειλικρινά ικετεύει τον Κύριο, σημειώνεται με μιαν επίκληση, την οποία μιá ορθόδοξη, μονάχα, ψυχή, που είναι θρεμμένη με την χαρμολύπη του Σταυρού, είναι δυνατό να γράψει

«Για όλους σέ ικετεύω αυτή την ώρα (Κύριε)»
(Λ. 16)

(έπεξηγώντας παράλληλα, πώς αυτό τό, «όλους» περιλαμβάνει τόσο τους γέροντες, τους φτωχούς, τους πλούσιους, τους τσοπάνους και τα παιδιά. Όπως επίσης συμπεριλαμβάνει και κείνους,

«τους μισογραμματισμένους νέους, που αγνοούν
τό δρόμο σου (Κύριε) και παρασέρονται σ' ό-
ποιον κατήφορο
πληγώνοντας με ειρωνικά χαμόγελα την πίστη...»
(Λ. 16-17).

Άλλά ή Ένορία έχει και την πνευματική της διάσταση, την οποία επισημαίνει ο ποιητής με κάποια του βιώματα, που καταθέτει κατά καιρούς και σέ διάφορα γραπτά του, τα οποία όμως συνδέονται, με κάποιο μυστικό χώρο, με τα ποιήματά του.

Έν' απ' αυτά, γραμμένο πριν από τριαντατρία χρόνια είναι πιστεύω από τα πιό συγκλονιστικά του

κείμενα, αφού μάλιστα εκτός των βιοματικών εμπειριών που περιέχει συγγενεύει άμεσα με κείμενα του Κόντογλου και του Παπαδιαμάντη – δύο ανθρώπων συγγενών του κατά πνεύμα, ενδόξων όμοτέχνων και γνησίων ορθοδόξων πιστών.

Στό γραπτό του αυτό, λοιπόν, ο Πάσχος δίνει την πνευματική διάσταση της Ένορίας, καθώς τονίζει με τρόπο σαφή, ότι τελικά οι απομακρυσμένοι τσοπάνηδες των ελληνικών βουνών βίωνανε τη Σύναξη της χριστουγεννιάτικης γιορτής ή, πιό απλά, τό πανηγύρι της Ένορίας με περισσότερη πίστη, ζωντάνια κι ορθόδοξο ήθος, απ' ότι τη βιώνουν κάποιοι άλλοι, που, ναι μὲν εκκλησιάζονται, αλλά ουσιαστικά παραμένουν ξένοι προς τόν ιερό χώρο και χρόνο. Για την πληρέστερη δέ κατανόηση των όσων παραθέτω, προτρέπω τόν αναγνώστη μου να διαβάσει με προσοχή τό κείμενο - όμιλία του Πάσχου, «Η ποίηση των Χριστουγέννων» (βλ. Άγωνία και Κατάνυξη, Άθήνα 1965, και ιδιαίτερα τις σελ. 177-178).

Όστόσο, πρέπει να προσθέσω, πώς έτοϋτο τό βίωμα άποτελεί την πρώτη ύλη σ' ένα ποιήμα του, που και ξένο δέν είναι προς την πνευματική διάσταση της Ένορίας, αλλά και άποδεικνύει τό πόσο όδυνηρό είναι, να γιορτάζει κάποιος πιστός τέτοιες χρονιάρες μέρες σέ άπρόσωπες, καχεκτικές και φυσικά άνυδρες από ζωντανή ανθρώπινη παρουσία, πολιτείες (κι ένορίες, φυσικά). Οί παρακάτω στίχοι του, είναι, άλλωστε, τόσο σαφείς:

«Λέω, να τελειώσει ο δρόμος με τις φωτισμένες βιτρίνες και τις πολυκατοικίες που με πνίγουν' να βρω ένα σπίτι φτωχικό, καλύβα έρημη, ή κάποιο μικρό σπήλαιο, με καπνούς από φωτιές ποιμένων στολισμένο, να καθήσω συντροφιά με τα όνειρά μου και τόν φύλακ' άγγελό μου να ψάλουμε τόν ύμνο τόν έόρτιο...».

(Θ.Γ. 22).

(Συνεχίζεται)

ΑΙΡΕΤΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

που δέν πρέπει να έχουν θέση στα χέρια των Όρθοδόξων:

«ΣΚΟΠΙΑ». «ΞΥΦΙΝΑ». «ΤΑ ΚΑΛΑ ΝΕΑ». «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ». «ΟΙ ΝΙΚΗΤΕΣ». «Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ». «Ο ΕΠΗΟΥΣΙΟΣ ΑΡΤΟΣ». «Ο ΔΡΟΜΟΣ». «ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΑΡΤΥΡΙΑ». «ΗΧΩ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ». «Η ΜΑΧΑΙΡΑ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ». «Η ΑΓΓΕΛΙΑ ΜΑΣ». «ΔΟΓΟΙ ΖΩΗΣ». «ΟΥΡΑΝΙΟ ΤΟΞΟ». «ΝΕΑ ΠΝΟΗ». «ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ». «ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ». «ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ - ΦΩΣ». «ΛΥΤΡΩΜΕΝΑ ΝΕΙΑΤΑ». ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ.

Βιβλιοπωλείο «Ο ΛΟΓΟΣ». Κλινική «ΑΓΙΟΣ ΛΟΥΚΑΣ», Πανόραμα Θεσ/νίκης. TV «62 ΕΛΛΑΣ».

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ*

Τού κ. Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχη

1.2. Την πρώτη αυτή θυσία άκολούθησαν άλλες μεγαλύτερες και ύψηλότερες, χάριν του ιδανικού, που έταξαν στη ζωή τους. Οί Τρεις Ίεράρχες πέρασαν τὰ χρόνια τής λαμπρής έφηβείας τους στα μεγαλύτερα πνευματικά κέντρα τής Ανατολής (Καισάρεια, Αντιόχεια, Άλεξάνδρεια, Κωνσταντινούπολη). Μαθήτευσαν κοντά σε φημισμένους δασκάλους, σπούδασαν όλα τὰ είδη τής έπιστήμης, ρητορική, φιλοσοφία, μουσική, άστρονομία, ιατρική κλπ. Ο σπουδαστής από την Καισάρεια Βασίλειος μελέτησε όλους τούς κλάδους τής γνώσης. Έγινε πανεπιστήμονας. «Ποίον είδος ούκ έπλήθε παιδεύσεως; —ρωτάει ο έπιστήθιος φίλος του Γρηγόριος— μάλλον δέ, ποίον ού μεθ' ύπερβολής ως μόνον; Ούτω μὲν άπαντα διελθών, ως ούδεις έν' ούτω δέ εις άκρον έκαστον, ως τών άλλων ούδέν». Δηλαδή: «ποιό είδος παιδεύσεως δέ σπούδασε; ή μάλλον ποιό δέ σπούδασε με ύπερβολή, σαν να έπρόκειτο να καταγίνει σ' αυτό μόνον; Κατόρθωσε να περιλάβει στο νου του όλα τὰ είδη τής γνώσης με τόση εύκολία, με όση άλλοι δέν κατορθώνουν ούτε ένα είδος' και με τόση βαθύτητα τὸ καθένα, σαν να μην άσχολήθηκε με κανένα άλλο». Η εύρυμάθειά τους δέν τούς άπομάκρυνε από τὸν άληθινὸ Θεό, ούτε οί πολλές γνώσεις έξέθρεψαν τὸν έγωισμό τους.

Οί διασκεδάσεις, τὰ θέατρα, οί ίπποδρομίες, τὰ συμπόσια τὸς άφησαν άσυγκίνητους. Έκλεισαν τ' αὐτιά τους στα τραγούδια τών Σειρήνων. «Συναναστρεφόμαστε, λέει ο Γρηγόριος, όχι με τούς άισχροὺς και τούς άκόλαστους αλλά με τούς σώφρονες... γιατί ξερούμε ότι είναι εύκολότερο να πάρει κανείς από τὸν άλλο κακία παρὰ να μεταδώσει άρετή». Έτσι μέσα στις μεγαλουπόλεις τής Ανατολής διατήρησαν και οί τρεις νεαροί σπουδαστὲς τὴν καθαρότητα τής ψυχῆς τους, ξμειναν άκέραιοι, στάθηκαν όλόρθοι στα κύματα τής διαφθορᾶς που τούς χτυποῦσαν. «Έάν ύπάρχει κάπου ποτάμι, που περνώντας μέσα από άλμυρὰ νερὰ μένει γλυκὸ ή άν ύπάρχει ζωὸ, που χορεύει μέσα στη φωτιά χωρὶς να καίγεται, αυτό είμαστε εμεῖς ανάμεσα σ' όλους τούς όμηλικούς μας», όμολογοῦν οί δύο φίλοι Βασίλειος και Γρηγόριος. Στην άντιμετώπιση τών ήθικῶν κινδύνων βοήθησε άποφασιστικά ή μεταξύ τους άναπτυχθείσα φιλία. Ο

Γρηγόριος και πάλι θα μᾶς εῖπει: «Είχαμε και οί δύο κοινὰ ιδανικά... με πολὺ ζήλο και ζωρὶς φθόνο έπιθυμούσαμε να γίνουμε καλοὶ ρήτορες. Καθένας μας φρόντιζε όχι πῶς να έχει τὰ πρωτεία, αλλά πῶς να συντελέσει να τὰ πάρει ο άλλος, γιατί τὴν έπιτυχία του άλλου νομίζαμε ως δική μας έπιτυχία. Φαινόταν σαν να είχαμε μιὰ ψυχή σε δύο σώματα. Και οί δύο είχαμε ως κύριο μέλημά μας τὴν άρετή».

Μετὰ τις λαμπρές σπουδές τους οί τρεις νέοι άρχισαν μιὰ άξιοζήλευτη σταδιοδρομία, κυρίως ως ρήτορες. Η ζωή άνοιγε διάπλατα τις πόρτες τής. Τὰ πνευματικά και διανοητικά τής προσόντα έγγυώνταν έπιτυχία στο έπάγγελμά τους. Η εύφραδειά τους, ή έπιχειρηματολογία τους και ή έργατικότητα τους είχαν καταπλήξει τὸ κοινό. Δέν ήταν μόνο οί άπλοὶ άνθρωποι που άναγνώρισαν τις ικανότητες και τὰ προσόντα τών τριών νέων' είχαν προηγηθεί οί δάσκαλοί τους στη διαπίστωση, γι' αυτό και τούς προωθοῦσαν για ύψηλές θέσεις. Ο Λιβάνιος, είδωλολάτρης ρητοροδιδάσκαλος με μεγάλη φήμη σ' όλη τὴν πολιτισμένη Ανατολή, διετέλεσε δάσκαλος του Βασιλείου και του Χρυσόστομου. Έκτιμούσε ιδιαίτερα και τούς δυὸ μαθητὲς του. Τὸ θαυμασμό του τὸν εκδήλωνε με κάθε τρόπο. Όταν διάβασε κάποτε μιὰ έπιστολή του Βασιλείου, φώναξε γεμάτος χαρά: «Νενικήμεθα!». «Και τίνα σὺ νενίκησαι νίκη και πῶς ούκ άλγεις νενικημένος»; τὸν ρωτοῦν. Από ποιόν δηλαδή έσὺ νικήθηκες και πῶς δέν θλίβεσαι που νικήθηκες; Τότε εκείνος τούς άπάντησε: «έν κάλλει έπιστολῶν ήττημαι. Βασίλειος δέ κεκράτηκε. Φίλος δέ ο άνηρ και δια τούτο εύφραίνομαι». Ο Ίωάννης κοντὰ στο Λιβάνιο καλλιέργησε πολὺ τὸ φυσικό του ταλέντο. Η πρόδοός του δημόσια διαπιστώνεται σ' ένα υπέροχο έγκώμιο στοὺς αυτοκράτορες. Στο τέλος του λόγου του ή αἴθουσα δονήθηκε από τὰ χειροκροτήματα. Μέσα σ' αυτή τὴν πανηγυρική ατμόσφαιρα ο Λιβάνιος εῖπε για τὸ Χρυσόστομο: «Εύτυχείς οί αυτοκράτορες που βασιλεύουν σε καιρὸ που ή οίκουμένη έχει τέτοιο σπάνιο θησαυρό...».

Για τὸ θησαυρὸ αυτό ο Λιβάνιος έκανε όνειρα, αλλά με μελαγχολία παρακολουθοῦσε τὴ ματαιώσή τους. Ο Ίωάννης δέ δέχτηκε να διαδεχθεί στη σχολή τὸ Λιβάνιο με άντάλλαγμα τὴν άρνηση τής πίστεως του.

* Συνέχεια από τὴ σελ. 400 του ύπ' άρ. 18/1994 τεύχους.

Ἐπίσης στὸ Γρηγόριο, μετὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ φίλου του Βασιλείου ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, τοῦ προσφέρθηκε καθηγητικὴ ἔδρα τῆς ρητορικῆς. Δίδαξε ἕνα χρόνο. Μετὰ τὰ ἐγκατέλειψε.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες πολὺ ἐνωρὶς, στὸ ξεκίνημά τους, διαπίστωσαν ὅτι διακρίσεις, θέσεις, ἀξιώματα κλπ. εἶναι πάχνη, καπνὸς καὶ σκιά πού διαλύεται. Τίποτε δὲ γέμιζε τὴν ψυχὴ τους.

Ἀντίθετα ἡ ἠθικὴ σήψη καὶ ἡ συναλλαγὴ, πού γύρω ἐπιπόλαζαν, ἐνίσχυσαν τὴν ἀπόφασί τους, γιὰ νὰ ἐγκαταλείψουν ὅλα καὶ νὰ ἐπιδοθοῦν μὲ ὄλες τους τίς δυνάμεις στὴν ὑπηρεσία τῆς Ἐκκλησίας. Ἀρνήθηκαν τὸ ἐπάγγελμά τους, ξέχασαν τὴ σταδιοδρομία τους, περιφρόνησαν τὴν κοινωνικὴ τους θέση, ἀγνόησαν τὴν ἀναγνώριση τοῦ κόσμου, ἄφησαν τὴν κοσμικὴ δόξα καὶ χάραξαν μιὰ καινούργια πορεία, μιὰ πορεία πού περνάει ἀπὸ τὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ τρεῖς τόσο ἐπιτυχημένοι στὴ ζωὴ νέοι δὲν ἔδωσαν ἀπλῶς τὰ πάντα γιὰ τὸ Χριστό, ἀλλὰ δόθηκαν οἱ ἴδιοι σ' Ἐκεῖνον. Γιὰ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε ἐποχὴ, κάποιοι νέοι πλούσιοι μὲ σπάνιο ταλέντο καὶ ἰκανότητες μεγάλες νὰ θυσιάζουν ὅλα, γιὰ νὰ ἀφιερωθοῦν στὴν ὑπηρεσία τοῦ Εὐαγγελίου δὲν ἦταν κάτι συνηθισμένο. Λίγα τέτοια παραδείγματα ὑπάρχουν καὶ ἀνάμεσα σ' αὐτὰ πὺλ λαμπρὸ στέκεται τὸ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ὕψωσαν οἱ τρεῖς φερέλπιδες νέοι στὸν ὦμο τους τὸ σταυρὸ τοῦ χρέους καὶ περπάτησαν σταθεροὶ τὸ δρόμο τῆς θυσίας, χωρὶς νὰ ἀχρηστεύσουν τὰ τάλαντά τους, οὔτε νὰ μειώσουν τὴν προσφορὰ τους στὸν κόσμο.

1.3. Ἀδέσμευτοι ἀπὸ κάθε γῆινο ἔρχονται καὶ οἱ τρεῖς σὲ διαφορετικὲς, ἐποχές, νὰ φοιτήσουν στὸ σχολεῖο τῆς ἐρήμου. Τὰ ἡσυχαστήρια τοῦ Πόντου φιλοξενοῦν τὸ Βασίλειο καὶ τὸ Γρηγόριο καὶ οἱ σπηλιεῖς τῆς Συρίας τὸν Ἰωάννη. Ὁ τόπος αὐτὸς ὑπῆρξε πεδίο πνευματικῶν ἀσκήσεων. Μὲ καρφωμένο τὸ βλέμμα στὸν οὐρανὸ ἔζησαν ζωὴ ἀγγελικὴ μὲ μόνη ἐνασχόληση τὴν προσευχὴ, τὸν αὐτοῦλεγχο καὶ τὴ μελέτη. Ἐδῶ χάλκευσαν τὴν ἀκατάβλητη θέλησή τους, τὴν ἀπαράμλλη μαχητικότητά τους καὶ τὴν ἀκαμπτὴ σταθερότητά τους.

Ἐδῶ ἡ ἀγάπη τους στὸν Κύριο ἔγινε φλογερή, ἡ ἀφιέρωσή τους ὀλοκληρωτικὴ καὶ ἡ αὐταπάρνησή τους ἀπόλυτη. Τὸ προδρομικὸ συσσίτιο (χόρτα, ξερὸ ψωμί καὶ ξύδι), ὅπως γράφει ὁ Βασίλειος σὲ μιὰ ἐπιστολὴ του στὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸ⁴ σκληραγωγῆσε τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη πολιτεία τους τόνωσε τὸ πνεῦμα. Ἡ ἔρημος δὲν ἦταν ἕνας ἀπλὸς σταθμὸς στὴ ζωὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἦταν καὶ μιὰ ἀφετηρία γιὰ μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀφιέρωση, γιὰ μιὰ προσφορὰ τοῦ ἑαυτοῦ τους στὴν ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή τους ἀπὸ τὸν τόπο τῆς ἀσκήσεώς τους, φλογισμένοι ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ φωτιὰ τοῦ πνεύματος, εἰσέρχονται στὸ οὐρανοδρόμο τάγμα τῶν κληρικῶν μὲ σταθερὴ τὴν ἀπόφαση νὰ προσφέρουν τάλαντα, μόρφωση, ἰκανότητες, ἀκόμη καὶ τὴν ἴδια τὴν ζωὴ τους.

2. ΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΦΡΟΝΗΜΑ

Οἱ ἀγῶνες τους τώρα μέσα στὴν πολυτάραχη κοινωνία λαμβάνουν ἄλλη μορφή καὶ οἱ θυσίες τους πολλαπλασιάζονται. Κονταροχτυπιοῦνται μὲ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία καὶ ξεδιπλώνουν μεγαλοπρεπέστατα τὸ ἀνδρικό τους φρόνημα. Μένουν ἐπάλλξεις ἀκλόνητες τῆς Ὁρθοδοξίας. Οἱ ἀπειλὲς δὲν τοὺς φοβίζουν, οἱ κατατρεγμοὶ δὲν τοὺς κάμπουν, τὰ μεγάλα ἀξιώματα δὲν τοὺς πτοοῦν.

Ὁ Σπινόζα καὶ ἄλλοι κατηγοροῦσαν τὸ χριστιανισμό ὅτι τάχα καλλιεργεῖ στοὺς ὀπαδοὺς του τίς «θηλυκὲς» ἀρετὲς, δηλαδὴ τὴν ὑπομονή, τὴν ταπεινωση, τὴν ὑποχωρητικότητα κλπ., ἐνῶ παραμελεῖ τίς ἀνδρικές ἀρετὲς, ὅπως τὸ θάρρος, τὴν εὐτολμία, τὴ γενναϊότητα. Πανηγυρικὴ διάψευση τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν ἀποτελεῖ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ ζωὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. Καθένας τους στάθηκε ἀτρόμητος στὴ μάχη: Ὁ Βασίλειος στὴν ἀπειλὴ τοῦ αὐτοκράτορα, ὁ Γρηγόριος στὸν πόλεμο τῶν αἰρετικῶν, ὁ Ἰωάννης στὸ διωγμὸ τῆς Εὐδοξίας.

2.1. Ὃταν ὁ ἐπαρχος Μόδεστος κατ' ἐντολὴ τοῦ αὐτοκράτορα ζήτησε ἀπὸ τὸ Βασίλειο νὰ ὑποταχθεῖ στὰ βασιλικά κελεύσματα, συνάντησε τὴν κατηγορηματικὴ ἀρνηση τοῦ ἐπισκόπου. Μάταια προσπάθησε ὁ Μόδεστος νὰ τὸν ἐκφοβίσει μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς δήμευσης τῆς περιουσίας του, τῆς ἐξορίας καὶ τέλος τοῦ μαρτυρικοῦ θανάτου. Ἡ ἀγέρωχη ἀπάντηση τοῦ Βασιλείου τὸν ἄφησε ἐμβρόντητο. Ὁ ἐπίσκοπος τῆς Καισάρειας τοῦ δήλωσε ὅτι δὲ φοβάται τὴ δήμευση τῆς περιουσίας του, γιὰτὶ δὲν εἶχε τίποτε στὸν κόσμο αὐτό. Ἡ ἐξορία δὲν τὸν πτοεῖ, γιὰτὶ ἡ γῆ πού κατοικεῖ δὲν τοῦ ἀνήκει. Στὸν κόσμο αὐτὸ εἶναι παρεπίδημος, ὅπως ὄλοι. Τὰ βασανιστήρια δὲν τὸν τρομάζουν, γιὰτὶ τὸ ἀσθενικὸ του σῶμα γρήγορα θὰ ὑποκύψει, τὸ δὲ θάνατο τὸν θεωρεῖ εὐεργέτη του ἀφοῦ θὰ τὸν φέρει πὺλ σύντομα κοντὰ στὸν Κύριό του.

Ὃταν ὁ Μόδεστος τοῦ παρατήρησε ὅτι κανένας ἐπίσκοπος δὲν τοῦ μίλησε μὲ τόση παρρησία, ὁ Βασίλειος ἀπάντησε ὅτι δὲν πρέπει νὰ μίλησε μὲ ἀληθινὸ ἐπίσκοπο καὶ πρόσθεσε: «Τάλλα μὲν γὰρ ἐπιεικεῖς ἡμεῖς, Ὑπαρχε, καὶ παντὸς ἄλλου ταπεινότεροι... Οὐδὲ Θεὸς τὸ κινδυνευόμενον καὶ προκείμενον, τάλλα περιφρονοῦντες πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπομεν. Πῦρ καὶ ξίφος καὶ θῆρες καὶ οἱ τὰς σάρκας τέμοντες ὄνυχες

ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΤΟΥ ΤΣΙΓΑΡΟΥ

Του κ. Παύλου Μπιλάλη, Δρος Παιδιάτρου

Λέγοντες πάθος έννοοϋμε μιὰ μόνιμη επίδωξη του ψυχικού μας κόσμου, ή όποία λόγω της άναπτυσσομένης έντάσεως κυριαρχεί στη φαντασία, στο συναίσθημα και στη βούλησή μας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να καλλιεργείται έπιμελώς το πάθος.

Το πάθος όπως και ή κλίσις, το χαρακτηρίζει ένας ιδιαίτερος βαθμός έντάσεως και έμμονής εις τας ψυχικάς όρμας του ανθρώπου.

Ο Κάντ ύποστηρίζει, ότι το πάθος ύπερβαίνει την κλίσειν εις δύναμιν, όπως και εις κίνδυνον, έφ' όσον καθίσταται τούτο κυριαρχούσα δύναμις στην ψυχική ζωή του ανθρώπου.

Ο Άριστοτέλης άναφερόμενος στην ψυχή λέγει, ότι το πάθος έμπερικλείει πάν αίσθημα ισχυρόν, όπως ό έρωσ, ή άγάπη, το μίσος, ή λύπη κ.λπ.

Οί Πατέρες της Έκκλησίας μās περιγράφουν την διαφορά μεταξύ του πάθους και της άμαρτίας ως έξης: Πάθος είναι «το επί ψυχήν κινούμενον», ένω πράξις έφάμαρτος είναι «ή επί το σώμα θεωρούμενη». Έπομένως, όταν μία άμαρτία επαναλαμβάνεται συχνά και έμφωλεύει πολυ χρόνο μέσα στην ψυχή μας λέγεται πάθος. Το πάθος συνεπώς είναι το άποτέλεσμα του πάσχω από μιὰ πάθηση είτε σωματική είτε ψυχική.

Πολλοί άνθρωποι κατά την πορεία της ζωής τους για ποικίλους λόγους παθο-κρατούνται και

κυβερνώνται από διάφορα πάθη σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μην είναι ικανοί να τα κατανικήσουν. Ο Πλάτων λέγει: «Το νικάν έαυτον πασών νικών άρίστη».

Άπό τα πάθη του ανθρώπου, που άλλα μεν έμφωλεύουν στην ψυχή και άλλα στο σώμα, προκύπτουν πολλές φορές νοσηρές καταστάσεις που καταλήγουν σε άνεπανόρθωτες σωματοψυχικές βλάβες της υγείας.

Σύγχρονα τέτοια πάθη που ύποδουλώνουν τον σημερινό άνθρωπο είναι το κάπνισμα, τα ναρκωτικά, το αλκοόλ, το AIDS κ.ά. σωστές μάστιγες - έπιδημίες που φθείρουν το ανθρώπινο σώμα προωρισμένο όμως, όπως λέγει και ό Άπόστολος Παύλος, για ναός της ψυχής.

Η ύποδούλωση του ανθρώπου στο πάθος του καπνίσματος είναι τόσο ισχυρή λόγω του έθισμού - έξαρτήσεως και του συνδρόμου της στερήσεως, ώστε δικαίως ή φαρμακολογία κατέταξε τη νικοτίνη του τσιγάρου ως το 3ο ναρκωτικό μετά την ήρωίνη και κοκαΐνη.

Μιὰ μερίδα των νέων, υπό το πρόσχημα άπελευθέρωσης και άνεξαρτητοποίησης από γονικές έπικρίσεις, ξεκινά άνυποψίαστη και έμπλεκται στα δίκτυα της άράχνης του τσιγάρου και σιγά - σιγά αλλά σταθερά ύποσκάπτει τα θεμέλια της υγείας της, όδηγούμενη στο προσεχές

τροφή μάλλον ήμιν εισιν ή κατάπληξις' προς ταύτα ύβριζει, άπειλεί, ποίει πάν ό,τι άν ή βουλομένω σοι, της έξουσίας άπόλαυε. Άκουέτω ταύτα και βασιλεύς»⁵. Τα άτρόμητα αυτά λόγια του Βασιλείου, το θάρρος του και ή παρρησία άνάγκασαν τον έπαρχο να όμολογήσει την ήττα του με αυτά τα λόγια: «Ητήμεθα, βασιλεύ, του τήσδε προβεβλημένου της εκκλησίας. Κρείττων άπειλών ό άνήρ, λόγω στερρότερος, πειθούς ισχυρότερος» δηλ. νικηθήκαμε, βασιλιά, από τον έδω προϊστάμενο της Έκκλησίας. Ο άνθρωπος αυτός είναι άνώτερος από άπειλές, ισχυρότερος από πειθώ.

Το έγκώμιο και ή άναγνώριση του έχθρου είναι το καλύτερο παράσημο για τον ιεράρχη.

2.2. Άπότης μέχρι θανάτου έμεινε και ό Γρηγόριος. Στην άπειλή της αίρέσεως και τη μικρότητα των

ψευδαδέλων άντέταξε το μεγαλείο της ψυχής του και την περιφρόνηση των άξιωμάτων. Μόνος και χωρίς κανένα διαταγμό άνέλαβε την καταπολέμηση των Άρειανών στην Κωνσταντινούπολη. Κήρυττε την όρθόδοξη πίστη με δύναμη και με πειθώ ό ιερός Γρηγόριος. Στο ναό της άγίας Άναστασίας κατηρίαζε με άπαράμιλλη δύναμη τους Εύνομιανούς που ύποστηρίζονταν από την κοσμική έξουσία. Οί περίφημοι θεολογικοί λόγοι του σήμαιναν πνευματικό συναγεμμό στη βασιλεύουσα. Με τη σφενδόνα του λόγου του «σφενδόνησε, καθάπερ λύκον, τον Άρειον».

Η έπιτυχημένη δράση του προκάλεσε την όργη των Άρειανών, οι όποιοι ύποκίνησαν τον όγλο έναντίον του τη νύχτα του Πάσχα, το 379, και τον τραυμάτισαν σοβαρά.

(Συνεχίζεται)

μέλλον σὲ τέλεια ὑποδούλωση, στὸ πάθος τῆς νικοτίνης.

Ὁ νέος ἢ ἡ νέα καπνιστὴς σπεύδει νὰ δοκιμάσει, τὸ δυστυχῶς γιὰ τὰ νέα ἱατρικὰ δεδομένα, ἐλεύθερα διακινούμενο δηλητήριο τοῦ τσιγάρου, ἐνῶ ἔπρεπε κι αὐτὸ νὰ διώκεται ὡς παράνομο καὶ προοδευτικὰ ὑφαίνεται στὸν ὄργανισμό του μὲ ἀργὸ ρυθμὸ, ὁ λαβύρινθος τῆς παθολογίας πολλῶν νοσημάτων.

Εἶναι ἀνεπίτρεπτο ὁ ἄνθρωπος τοῦ 20οῦ αἰῶνος νὰ ὑποδουλώνεται ἐκούσια στὸ πάθος τοῦ τσιγάρου καὶ νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν πρόληψη τῶν καρδιο - ἀναπνευστικῶν παθήσεων καὶ τοῦ καρκίνου.

Ἡ ἐξάρτηση ἀπὸ τὴ νικοτίνη τοῦ τσιγάρου εἶναι περισσότερο ἰσχυρὴ ἀπὸ ἐκείνη τῶν ναρκωτικῶν καὶ αὐτὸ ἐρμηνεύει γιὰ τὸ 80% τῶν καπνιστῶν ἀδυνατοῦν νὰ κόψουν τὸ τσιγάρο καὶ προτιμοῦν νὰ τοὺς κόψει αὐτὸ τῆ ζωῆ.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅτι σὲ πολλοὺς καπνιστὲς ποὺ ἔπαθαν στεφανιαία νόσο ἢ καὶ ἔμφραγμα ἀκόμη δὲν ὑπακούουν στὶς ἱατρικὲς συμβουλὲς γιὰ διακοπὴ τοῦ καπνίσματος καὶ ἔτσι προτιμοῦν τὸν καιάδα τῆς νικοτίνης παρὰ τὴν βελτίωση τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς.

Ἄς θυμηθοῦμε ἐν προκειμένῳ τὴν παραβολὴν τοῦ σπορέως ὅπου ὁ Κύριος ἐξηγεῖ διατί ὁ σπόρος (θεῖος λόγος) δὲν καρποφορεῖ ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, ἀλλὰ τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἐκεῖνα ποὺ συμπνίγουν τὸν σπόρο καὶ δὲν ἀφήνουν νὰ καρποφορήσῃ.

Τὸ πάθος τοῦ τσιγάρου συνδεόμενον μ' ἓνα νέο ἐλκυστικὸν τρόπο ζωῆς, μὲ διάφορες ψυχολογικὲς κινήσεις καὶ συνήθειες αἰχμαλωτίζει τὸν καπνιστὴ σὲ μιὰ γλυκύτητα ἡδονῆς ποὺ δὲν θ' ἀργήσει νὰ μεταβληθεῖ σὲ δίκαιον ἀρρώστιας καὶ τιμωρίας.

Τὰ διάφορα πάθη στὸν ἄνθρωπο εἶναι σ' ἀλήθεια οἱ πιδὸ ἀνελέητοι τύραννοί του.

Γιὰ τὰ πάθη ἂν χρονίσουν μέσα μας δυνάμουν, θεριεύουν, ριζώνουν γερά, γίνονται ἓνα μὲ τὴν ψυχὴ καὶ πολὺ δύσκολα ξεριζώνονται, ἀκόμα καὶ ἂν τὸ θελήσουμε.

Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ πάθους τοῦ καπνίσματος ἰδιαίτερα στοὺς νέους ποὺ ἀκόμη δὲν ἔχουν προχωρήσει οἱ βλαπτικὲς ἐπιδράσεις τοῦ τσιγάρου προτείνεται ἡ ἐπιστροφή τῆς δυνάμεως, τῆς θελήσεως γιὰ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ἓνα τόσο φοβερὸ δηλητήριο. Εἶναι πράγματι ἰσχυρὸ δηλη-

τήριο ἢ νικοτίνη ὥστε ἡ γεωπονικὴ ἐπιστήμη προσθέτει στὰ γεωργικὰ φάρμακα 40% νικοτίνης μαζὶ μὲ τὸ 60% τῆς ἄλλης οὐσίας γιὰ ἐξόντωση τῶν μικροοργανισμῶν τῶν φυτῶν.

Ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης γράφον περὶ τοῦ καπνίσματος τονίζει τὴν ἔλλειψη κατανόησης καὶ αὐτοκυριαρχίας τῶν καπνιστῶν ἐναντι τῶν μὴ καπνιστῶν καὶ στηλιτεύει ὅπως οἱ ἄλλοι ἠθικοὶ φιλόσοφοι τὴν συνεχῆ καὶ ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ἄλλους μεταχείριση τοῦ καπνοῦ ὡς χυδαίαν καὶ ἀγροίκον.

Ἄξιον μνείας εἶναι καὶ ἓνα κείμενον τοῦ Ἁγίου ἀπευθυνόμενον, γιὰ τὸ ὄχι καὶ σήμερον, στοὺς ἰερωμένους. Στὸ ἐν λόγῳ κείμενον τοῦ Ἁγίου Νικόδημος γράφει: «Ἐδῶ σὲ ὑπομνήσκω, ὃ ἀναγνώστα, καὶ τὴν κακὴν χρῆσιν, τὴν ὁποῖαν κάμνουν σήμερον, ὄχι μόνον λαϊκοί, ἀλλὰ καὶ ἰερωμένοι, εἰς τὸ χόρτον τὸ καλούμενον νικοτιανή, ὁ κοινῶς παρὰ πάντων λεγόμενος καπνός».

Οἱ λόγοι ποὺ προβάλλει ὁ Ἅγιος Νικόδημος κατὰ τῆς χρήσεως τοῦ καπνοῦ εἶναι τρεῖς:

1) Τὸ κάπνισμα ἀντίθετον εἰς τὴν χρηστοθήειαν,

2) τὸ κάπνισμα ἀνοίκειον εἰς τὸν ὑψηλὸν χαρακτήρα τῆς ἱερωσύνης καὶ

3) βλαπτικὸν τῆς ὑγείας τοῦ σώματος καὶ πολλοὶ καπνιστὲς μετὰ θάνατον εὐρέθησαν «ἔχοντες τὰ σπλάχνα κεκαυμένα καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐξηραμένον καὶ κεκαπνισμένον».

Γιὰ τὰ πάθη εἰς τὰ ὁποῖα καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κάπνισμα, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συνεχῶς τονίζουν, ὅτι γιὰ μᾶς τοὺς πτωτικούς ἀνθρώπους εἶναι πάρα φύση ζωὴ καὶ κίνησις, δηλαδὴ διεστραμμένες ἐνέργειες τῆς ψυχῆς.

Ἡ Πατερικὴ διδασκαλία προχωρεῖ στὴ διαίρεση τῶν παθῶν σὲ σωματικὰ καὶ ψυχικά, χωρὶς βέβαια νὰ χωρίζονται στεγανὰ τὰ πάθη μεταξὺ τους.

Τὸ πάθος τοῦ καπνίσματος ποὺ ὡς γνωστὸν προκαλεῖ σωματοψυχικὴ ἐξάρτηση θὰ τολμοῦσα νὰ τὸ κατατάξω στὰ σωματοψυχικὰ πάθη μὲ τὶς ἐπερχόμενες βλάβες τῆς ὑγείας.

Κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶ τὰ πάθη ἀναπτύσσονται διαδοχικὰ, ὅπως κατὰ τὴ βρεφικὴ ἡλικία τὰ πάθη τῆς φιλοκτημοσύνης, στὴν παιδικὴ ἡλικία τὰ πάθη τῆς φιλοδοξίας καὶ ἀργότερα τὰ πάθη τῆς φιληδονίας.

Γιὰ τὸ κάπνισμα μεγάλη εὐθύνη ἔχει τὸ παράδειγμα τῶν γονέων, διδασκάλων, ἱατρῶν

κ.λπ., πού καπνίζοντες ἐνώπιον τῶν νέων, τοὺς ἐμβολιάζουν ψυχολογικὰ καὶ τοὺς προωθοῦν στὰ δίκτυα τοῦ ὀλεθρίου μελλοντικοῦ πάθους τῆς πίσσας καὶ τῆς νικοτίνης. Ὁ Σενέκας τονίζει: «ἡ ὁδὸς τῆς διδασκαλίας εἶναι μακρὰ καὶ δύσκολη, ἐνῶ τοῦ παραδείγματος εἶναι σύντομη καὶ ὠφέλιμη».

Ἡ προληπτικὴ ἀγωγή γιὰ τὸ κάπνισμα εἶναι χρέος ὅλων τῶν ἐνηλίκων λαϊκῶν καὶ κληρικῶν τῶν ὁποίων ἡ ἀντικαπνιστικὴ συμπεριφορὰ θὰ θεωρεῖται παράδειγμα πρὸς μίμηση.

Πρὸς ἐπίρρωση τοῦ καλοῦ παραδείγματος θὰ περιγραφοῦν δύο περιπτώσεις τοῦ ἀπωτέρου παρελθόντος.

Ἡ πρώτη ἀφορᾷ στὸν Γέρο τοῦ Μωριά Θ. Κολοκοτρῶνη, ὁ ὁποῖος πολεμώντας τοὺς Τούρκους πρὶν διαπεραιωθεῖ ἀπὸ Ζάκυνθο πρὸς Μωριά ἔμεινε ἀρκετὲς ἡμέρες χωρὶς νὰ βρῆ καπνὸ γιὰ τὴν πίπα του. Προσπαθεῖ νὰ μυρίσῃ τὴν νικοτίνη μὴπως τοῦ περάσῃ ἡ ἐπιθυμία γιὰ κάπνισμα. Τίποτε ὅμως. Κάποια στιγμή εἶπε στὸν ἑαυτὸν του στενοχωρημένος: Γιὰ δὲς ἄνθρωπος νὰ θέλει νὰ λευτερώσῃ τὴν Πατρίδα του καὶ δὲν μπορεῖ νὰ λευτερωθῇ ὁ ἴδιος ἀπὸ ἓνα συνήθιο - πάθος. Θεέ μου, συγχώρεσέ με. Πέταξε τότε τὴν πίπα στὴ θάλασσα καὶ δὲν ξανακάπνισε.

Ἡ δευτέρη περίπτωση ἀφορᾷ ἓναν φοβερὸ καπνιστὴ Γυμνασιάρχῃ πού διηγεῖται στὴν τάξη του τὸ ἑξῆς: «Μιὰ μέρα μὲ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα πῆγα νὰ παρατηρήσω ἓναν μαθητὴ μου πού κάπνιζε καὶ αὐτός. «Ἐλα δῶ τοῦ λέγω: γιατί κάπνιζεις;». Καὶ ὁ μαθητὴς πού παρετήρησα, μοῦ λέγει σιγανά: «Δὲν τὸ θέλω κ. Γυμνασιάρχα, ἐσεῖς τὸ θέλετε πού κάπνιζετε;» Τὰ λόγια του σὰν νὰ μὲ ἔσφαξαν. Κατεβάζω κάτω τὸ χέρι μου μὲ τὸ τσιγάρο. Δὲν τὸ πέταξα. Τὸ ἔσβησα καὶ τὸ ἔβαλα στὴν τσέπη μου. Τὸ φύλαξα ἦταν τὸ τελευταῖο πού κάπνισα καὶ τὸ ἔκοψα».

Κάποιος πού ἔχε μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ κόψει τὸ κάπνισμα, εἶχε κρεμάσει τὴν παρακάτω πινακίδα στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ του:

*«Ὁ ἔτη τεσσαράκοντα
μηδέποτε καπνίσας
τὸ δὲ μὴ δαπανώμενον
κατ' ἔτος ἐκποκίσας
τοιούτον κτήμα ἀποκτᾷ
κ' ὑγίαν δέκα ἔτη
στὸν βίον του προσθέτει».*

Σὲ πολλοὺς πού ἔχω συστήσει νὰ κόψουν τὸ

τσιγάρο μοῦ λέγουν: Θέλω νὰ τὸ κόψω, ἀλλὰ «Δὲν μπορῶ». Σβήσετε τὸ «δὲν» γιὰ νὰ σᾶς βοηθήσῃ τὸ «Μπορῶ» νὰ κόψω τὸ τσιγάρο, γιὰ τὸ καλὸ μου, πράγμα πού προϋποθέτει δύναμη θελήσεως, ὅπως ὑπαγορεύει καὶ ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Μέγας Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ Ἅγιος Ἱερόαρχης Βασίλειος δὲν παύει νὰ τονίζει τὴν ἄσκηση στὴν ἐγκράτεια γιὰ τὴν καταπολέμηση τῶν διαφόρων παθῶν: «Ἐστὶν ἐγκράτεια ἀμαρτίας ἀναίρεσις, παθῶν ἀλλοτριώσεις, σώματος νέκρωσις, ζωῆς πνευματικῆς ἀρχή, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν πρόξενος».

Καὶ ὁ Ἅπ. Πέτρος στὸ χωρίο (Β' Πέτρου β' 19) λέγει: Στὸ πάθος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἓνας νικεῖται, σ' αὐτὸ τὸ πάθος γίνεται δούλος.

Ἐπομένως τὸ κάπνισμα εἶναι πάθος τυραννικό, τέλεια σκλαβιά καὶ ὁ φόρος τῆς ἀνοησίας πληρῶνεται καθημερινὰ στὸ περίπτερο, ὅπου ἐκεῖ ἀρπάζει ὁ καπνιστὴς ἓνα καρκίνο τῶν πνευμόνων, ἀπάντηση πού δίνουν στοὺς ἀτυχεῖς αὐτοὺς ἀσθενεῖς πού καταφεύγουν σὲ ἰατροὺς - καθηγητὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τὸ πάθος τοῦ καπνίσματος στοὺς νέους ἀνοίγει καὶ τὴ λεωφόρο τῶν ναρκωτικῶν καὶ ὁ κίνδυνος γιὰ ἀνεπανόρθωτες βλάβες τῆς υγείας καὶ πρόωρη ἀπώλεια τῆς ζωῆς εἶναι ὑπαρκτός.

Τὸ ἔργο τῆς ἀγωγῆς προκειμένου περὶ παθῶν εἶναι πρωτίστως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν γένεση αὐτῶν, διότι ὅταν τὸ ἄτομο ὑποδουλωθεῖ σ' ἓνα ἢ περισσότερα πάθη δυσκόλως ἀπελευθεροῦται. Αἱ κακαὶ κλίσεις πρέπει νὰ ἐμποδισθοῦν πρὶν κἄν γεννηθοῦν. Ἡ συνήθεια νὰ κάπνιζον οἱ νέοι, νὰ πίνουν οἶνοπνευματώδη ποτά, νὰ κάνουν χρῆση ναρκωτικῶν, νὰ παίζουν τυχερὰ παιχνίδια, νὰ τρώγουν διαρκῶς γλυκίσματα δύναται νὰ ἔχει δυσάρεστα ἀποτελέσματα.

Τέλος, τὸ κέντρο βάρους τῆς καταπολεμήσεως τῶν παθῶν κεῖται στὴν εἰδικὴ μόρφωση τῆς βουλήσεως, τῆς αὐτοκυριαρχίας καὶ στὴν καλλιέργεια ἰδεωδῶν καὶ στόχων ὑψηλῶν γιὰ τὴν εὐτυχία τῆς ζωῆς.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ»

Ἡ ἐφημερίδα τῆς Ἐκκλησίας

Ἐνημερώνει υπεύθυνα γιὰ τὴ δραστηριότητα τῆς Ἐκκλησίας. Κυκλοφορεῖ τὴν 1η καὶ 16η κάθε μῆνα.

Η ΙΓ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Του κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Ι. Ὁ ἅγιος Κύριλλος διακόπτει ἐπ' ὀλίγον τὸ ἀπολογητικὸν ὕφος διὰ τοῦ ὁποίου προσεκόμιζε πλείστας προφητείας προκειμένου νὰ καταδείξῃ εἰς τοὺς ἕξ Ἰουδαίων κατηχομένους τὴν ὑπὸ τῶν προφητῶν πρόρρησιν τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Εἰς τὴν ἀναζήτησιν τῶν προφητειῶν πρὸς ἐπίρρωσιν τῶν θέσεων αὐτοῦ θὰ ἐπανεέλθῃ βραδύτερον.

Ὁ λόγος τοῦ ἁγίου ἐπικεντρώνεται πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν τυπολογίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Κατ' ἀρχὰς ὁμιλεῖ διὰ τὸ περιστατικόν, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὸ βιβλίον τῶν Ἀριθμῶν καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅταν οἱ Ἰουδαῖοι ὀλιγοψύχησαν εἰς τὴν ἔρημον μετὰ τὴν Ἔξοδον ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐτιμώρησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς διὰ δηγμάτων ὄψεων, τότε ὁ Μωσῆς ὕψωσε τὸν χαλκὸν ὄφιν εἰς τὴν ἔρημον, οὕτως ὥστε πᾶς ὅστις εἶχε δειχθῆ ὑπὸ ζῶντος ὄψεως ἀποβλέπων εἰς τὸν χαλκὸν ὄφιν μετὰ πίστεως νὰ θεραπεύεται¹⁵³. Ὁ ἅγιος Κύριλλος γράφει ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὕψωσης τὸν ὄφιν ἦτο ὡς νὰ προετύπωνε τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ὁ ἅγιος λέγει ὅτι ἐὰν ὁ χαλκοῦς ὄφιν, ὁ ὁποῖος ἐτοποθετήθη εἰς σχῆμα σταυροῦ ἔσωσε τοὺς Ἰσραηλίτας ἐν τῇ ἐρήμῳ, πολλῶ μᾶλλον ὁ Σαρκοθεὶς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος ἐσταυρώθη, εἶχε τὴν δύναμιν νὰ σώσῃ τοὺς ἀνθρώπους¹⁵⁴. Ἡ ζωὴ διετηρήθη πολλάκις καὶ δὲν ἔπαυσε νὰ προστατεύεται ὑπὸ ξύλου τινός. Ὁ ἅγιος πατὴρ ἐπιρρῶνει αὐτὴν τὴν θέσιν καὶ προσκομίζει πλείστα ὄσα παραδείγματα τυπολογικῆς ἐρμηνείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Νῶε διεσώθη χάρις εἰς μίαν ξυλίνην κιβωτόν, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγεν ὁ Νῶε μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ ὡς καὶ ζῶα παντὸς εἶδους. Ἡ Ἐρυθρὰ Θάλασσα, ὅτε εἶδε τὴν ράβδον τοῦ Μωυσέως, ἡ ὁποία προετύπωνε τὸν Σταυρὸν, ἐφοβήθη ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖον ἐκτύπησε

ταύτην¹⁵⁵. Εἰς τὸ γεγονός τοῦτο ἀναφέρεται ἡ καταβασία τῆς α' Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ: «Σταυρὸν χαράξας Μωσῆς, ἐπ' εὐθείας ράβδῳ, τὴν Ἐρυθρὰν διέτεμε, τῷ Ἰσραὴλ πεζεύσαντι· τὴν δὲ ἐπιστρεπτικῶς, Φαραὼ τοῖς ἄρμασι κροτήσας ἤνωσεν· ἐπ' εὐρους διαγράψας τὸ ἀήτητον ὄπλον· διὸ Χριστῷ ἄσωμεν, τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται» (ιδὲ Μηναιὸν Σεπτεμβρίου). Ἡ ράβδος τοῦ Μωυσέως εἶχε τοσαύτην δύναμιν, ὁ Σταυρὸς τοῦ Σωτῆρος ἀδυνατεῖ; Ὁ ἅγιος Κύριλλος παραλείπων πολλὰς ἄλλας τυπολογίας ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔνεκα τοῦ περιορισμένου τοῦ χρόνου, ἀναφέρει ἀπλῶς ὅτι, ὅτε ὁ Μωσῆς ὠδήγησε τοὺς Ἰσραηλίτας ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης εἰς τὴν ἔρημον Σούρ¹⁵⁶, ἐπειδὴ ἐδίψησεν ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ἐγόγγυσε κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ καὶ τότε ἐκεῖνος κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ ἐτοποθέτησεν ξύλον ἐντὸς τοῦ πικροῦ ὕδατος τοῦ εὐρεθέντος εἰς τὴν τοποθεσίαν Μερρᾶ καὶ τὸ ὕδωρ ἐγένετο γλυκὺ¹⁵⁷. Ὡς λοιπὸν τότε ξύλον ἐγλύκανε τὸ ὕδωρ, οὕτω «καὶ ἐκ πλευρᾶς Ἰησοῦ τὸ ὕδωρ ἔρρευσε ἐπὶ ξύλου»¹⁵⁸, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ. Θαυμασίαν ἐρμηνεῖαν τῆς ἀντιστοιχίας τοῦ τύπου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἐνθα ἡ πικρία ἢ προσελθοῦσα ἐκ τῆς βρώσεως τοῦ ξύλου τῆς παρακοῆς ἐξηλείφθη διὰ τοῦ Σταυροῦ, μᾶς παρέχει τὸ τροπᾶριον τοῦ Β' Εἰρμοῦ τῆς θ' Ὠδῆς τοῦ Κανόνος τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἰς τὸ Μηναιὸν τοῦ Σεπτεμβρίου: «Μὴ τὴν πικρίαν τὴν τοῦ ξύλου, ἕσας ἀναιρέσιμον Κύριε, διὰ Σταυροῦ τελειῶς ἐξήλειψας· ὅθεν καὶ ξύλον ἔλυσέ ποτε, πικρίαν ὑδάτων Μερρᾶς, προτυποῦν τοῦ Σταυροῦ τὴν ἐνέργειαν· ἦν πᾶσαι αἱ Δυνάμεις, τῶν οὐρανῶν μεγαλύνουσιν».

Τὸ πρῶτον θαῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ὁ

Μωυσῆς ὡς πληγὴν κατὰ τῶν Αἰγυπτίων, τινίζει ὁ ἅγιος πατήρ, σχετίζεται πρὸς αἷμα καὶ ὕδωρ. Κατ' ἀνάλογον τρόπον τὸ τελευταῖον πάντων τῶν σημείων τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀπὸ τοῦ σώματος Αὐτοῦ ἔκχυσις αἵματος καὶ ὕδατος, γεγονόςς τὸ ὁποῖον ἐπιστοποίησε τὸν σωματικὸν θάνατον Αὐτοῦ. Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ Μωυσῆς ἐτέλεσε τὸ πρῶτον θαῦμα αὐτοῦ μεταβαλὼν τὸν ποταμὸν εἰς αἷμα εἰς δὲ τὴν Καινοδιαθηκικὴν περίοδον ὁ Ἰησοῦς ἐξέχεεν ἐκ τῆς πλευρᾶς Αὐτοῦ ὕδωρ μετὰ αἵματος κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐπιγείου ζωῆς Αὐτοῦ. Τοῦτο ἐγένετο ἴσως πρὸς ἀποστόμωσιν τόσον τοῦ δικαστοῦ τοῦ Ἰησοῦ, Πιλάτου, ὅσον καὶ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὅποιοι ἐζήτουν τὴν καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ καλύτερον ἐκείνου (τοῦ Πιλάτου), ὁ ὁποῖος ἐπίστευε καὶ παρὰ τὰ τεκταινόμενα εἰς βᾶρος τοῦ Ἰησοῦ ἀνεγνώριζε τὴν ἀθωότητα Αὐτοῦ, ὅσον καὶ χάριν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠπίστουν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐζήτουν τὴν καταδίκην Του (τῶν Ἰουδαίων). Καὶ ὁ μὲν Πιλάτος εἶπε: «ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε»¹⁵⁹ καὶ ἔνιψε τὰς χεῖρας αὐτοῦ δι' ὕδατος. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἔκραζον: «τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν»¹⁶⁰. Ὁ ἅγιος Πατήρ συμπεραίνει ὅτι ἐκ τῶν δύο στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἔρρευσαν ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἰησοῦ, τὸ μὲν ὕδωρ ἀνεφέρετο ἴσως εἰς τὸν δικαστὴν, ἐνῶ τὸ αἷμα εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος κραυγάζων ἐζήτει νὰ σταυρωθῇ ὁ Κύριος.

Ὁ ἅγιος πατήρ λέγει ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν τὸ «αἷμα καὶ ὕδωρ» καὶ κατ' ἄλλον τρόπον. Τὸ αἷμα ἀναφέρεται εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἐνῶ τὸ ὕδωρ εἰς τοὺς χριστιανούς. Διότι εἰς ἐκείνους ἐπῆλθεν ἡ καταδίκη ἐκ τοῦ αἵματος, ἐπειδὴ ἐπεβουλεύθησαν τὸν Ἰησοῦν, ἐνῶ εἰς τοὺς πιστεύσαντας θὰ ἐπέλθῃ τώρα ἡ σωτηρία διὰ τοῦ ὕδατος (ὁ ἅγιος Κύριλλος ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα τὸ Βάπτισμα, ἐπειδὴ ἀπευθύνεται εἰς κατηχουμένους, οἱ ὅποιοι ἐπρόκειτο νὰ λάβουν τοῦτο ἐντὸς ὀλίγου). Βεβαίως οὐδὲν συνετελέσθη τυχαίως. Ὁ ἅγιος πατήρ ἀναφέρει καὶ ἄλλην ἐρμηνεῖαν διὰ τὸ ρεῦσαν «αἷμα καὶ ὕδωρ», τὴν ὁποίαν ἀποδί-

δει εἰς προγενεστέρους ἐξηγητὰς Πατέρας. Δηλαδή ἡ δύναμις τοῦ σωτηρίου Βαπτίσματος προσφέρεται κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον διὰ δύο τρόπων: Ὁ πρῶτος δι' ὕδατος εἰς τοὺς φωτισμένους, ὁ δεύτερος δι' αἵματος εἰς τοὺς ἀγίους μάρτυρας, οἱ ὅποιοι βαπτίζονται διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῶν αἵματος ἐν καιρῷ διωγμῶν. Διὰ τοῦτο ἐξῆλθεν ἐκ τῆς σωτηρίου πλευρᾶς τοῦ Ἰησοῦ αἷμα καὶ ὕδωρ, γεγονόςς τὸ ὁποῖον βεβαιώνει τὴν ὁμολογίαν τὴν ὁποίαν δίδομεν καὶ εἰς τὸ φῶτισμα (Βάπτισμα) καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαρτυρίου. Τέλος ὁ ἅγιος Κύριλλος παραθέτει μίαν ἀκόμη ἐρμηνεῖαν περὶ τῆς ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἐκχύσεως τοῦ αἵματος καὶ ὕδατος. Ὡς γνωστὸν αἰτία τοῦ Προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἐγένετο γυνή, ἡ Εὐα, ἡ ὁποία εἶχε πλασθῆ ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ. Ἀλλὰ ὁ Ἰησοῦς, ὁ ὁποῖος ἐνηνθρώπησε, προκειμένου νὰ χάριση τὴν συγχώρησιν καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἐκεντήθη εἰς τὴν πλευρὰν ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου στρατιώτου χάριν τῶν γυναικῶν, ἡ πρώτη ἐκ τῶν ὁποίων ἐπλάσθη ἐκ τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ, οὕτως ὥστε νὰ διαλύσῃ τὰ δεσμὰ τῆς ἰδικῆς των ἁμαρτίας.

(Συνεχίζεται)

153. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 32-34. Πρβλ. Ἀριθμ. 21, 9.

154. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 34-35. Ἰω. 3, 14-16.

155. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 36-38. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὅτι ἡ ἔκφρασις «ἡ δὲ θάλασσα ἐπὶ Μωσέως τὸν τύπον τῆς ράβδου θεασαμένη ἐδυσολήθη τὸν κρούσαντα» ἐνέχει τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος χρησιμοποιεῖ μίαν ὠραιοτάτην προσωποποίησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐρυθρὰ Θάλασσα, ἀφοῦ εἶδε τὸ σημεῖον τῆς ράβδου τοῦ Μωσέως τὸ γενόμενον ἐπ' αὐτὴν ἐφοβήθη. Ἡ ἀκριβὴς ἔννοια τῆς προσωποποιήσεως ταύτης εἶναι ὅτι τὸ κοσμολογικὸν φαινόμενον τῆς ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης ἦτο τόσον μέγα, ὥστε ἦτο ὡς νὰ ἔτρεμε αὐτὴ αὕτη ἡ θάλασσα.

Πλείονα περὶ τῶν ἀνθρωπομορφικῶν ἐκφράσεων ἐν τῇ θεολογικῇ γλώσσῃ, ὡς καὶ τῆς συμβατικότητος ταύτης ἰδὲ ἐν Στυλιανοῦ Γ. Παπαδοπούλου, «Θεολογία καὶ Γλώσσα», Ἐκδόσεις Τέττος, Κατερίνη, σελ. 63-69.

156. Πρβλ. Ἐξ. 15, 22.

157. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 161, 39-162, 1. Πρβλ. Ἐξ. 15, 22-25.

158. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162, 1-2. Πρβλ. Ἰω. 19, 34.

159. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162, 8. Ματθ. 27, 24.

160. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162, 9. Ματθ. 27, 25.

1η Ιανουαρίου

Ο τεράστιος δείκτης του σύμπαντος μετακινείται, σημειώνοντας την πάροδο ενός νέου δευτερολέπτου πάνω στην επιφάνεια του κοσμικού ρολογιού. Ένας μεγάλος άπολογισμός χαράσσεται στην σκέψη του κάθε ανθρώπου, που είναι «ὄν μεθοριακὸν» με μεταφυσικές προεκτάσεις και προοπτικές. Παράλληλα χαράσσεται κι ένας προϋπολογισμός, ἀρκεί ν' ἀναλογιστοῦμε τὰ 31.507.000 δευτερόλεπτα που συνθέτουν τὸ χρόνο που ἀνατέλλει.

Ὁ χρόνος, ἡ τέταρτη αὐτὴ διάσταση, εἶναι ἡ πρώτη ὕλη μετὰ τὴν ὁποία οἱ ἄνθρωποι πλάθουν ὄνειρα. Εἶναι τὸ ὑφάδι τῆς ζωῆς. Αὐτὸ τὸ κατ' οὐσίαν ἀνυπαρκτό, τὸ συμβατικό, τὸ κατὰ συνθήκην, ἀποκτὰ ἀξία τεράστια, ἀν κατὰλληλα ἀξιοποιηθεῖ.

Ὅταν ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου φωτίζεται ἀπὸ τὸ Ἰδανικό, τότε ἀποβαίνει διάθλαση τοῦ αἰωνίου στὴν παροδικότητα. Μεταγγίζουμε αἰωνιότητα στὴ ροὴ τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἐμεῖς οἱ θνητοὶ ἱερουργοῦμε στὸ χρόνο.

Καθὼς ἀρχίζουμε νέο «δόλιχο» μέσα στὸ χρόνο σ' ἐποχὴ μάλιστα ὀριακὴ καὶ κοσμογονική, τὸ μεθοριακὸ ὄν, ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ στραφεῖ πρὸς τὸν Οὐρανό, σὰν προϋπόθεση ἀπαραίτητη γιὰ νὰ στραφεῖ καὶ πρὸς τὴ γῆ του μ' ἐπιτυχία...

«Γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου»

Τραγικὸς εἶν' ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς μας. Μὴ μᾶς ἐξαπατᾷ ἡ ἐπιφάνεια. Μὴ μᾶς θαμπώνουν τὰ «φῶτα» τοῦ πολυύμνητου πολιτισμοῦ, ἡ «πρόοδος» καὶ ἡ «εὐημερία». Εἶναι ὅλα —ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον— κατ' εὐφημισιόν. Στὰ βάθη τῶν ψυχῶν χάινει τραγικὰ τὸ κενό. Διπλὴ ἡ διάσταση καὶ ἀπομάκρυνση: τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο (τὸ δεύτερο, ἀποτέλεσμα τοῦ πρώτου). Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπὸ τὶς πολλὰς ἀντινομίες τῆς ἀποστατημένης ἐποχῆς μας: οἱ ἐπιστημονικὲς πρόοδοι καὶ τεχνικὲς ἐφευρέσεις, ἐνῶ ἔχουν συντάμει τὶς ἀποστάσεις στὸν ὕλικὸ χῶρο, ἀντίθετα στὸν ἠθικὸ ἔχουν διευρύνει τὸ χάσμα μετὰ τῶν ψυχῶν... Πλησιάζει τὸ 2.000 μ.Χ. καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀναζητεῖ ἀκόμα τὸ σίγμα του...

Ἀνάβλυσμα τῆς ψυχῆς μας ἄς εἶναι ἡ εὐχὴ —ὄχι τυπική— «γιὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου»: Νὰ ῥθει ἡ εὐτυχία κι ἡ χαρὰ στὸν κόσμον μας. Καὶ προπαντὸς ἡ εἰρήνη. Αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεση ὅλων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν. Γι' αὐτὸ εἶναι τὸ ἀκοίμητο νοστάλγημα τῶν γενεῶν: ἡ ἐπὶ γῆς εἰρήνη. Γιὰ νὰ πάψει ἐπιτέ-

λους νὰ μᾶς πιέζει ἡ τραγικότητα τοῦ σήμερα καὶ ἡ ἀβεβαιότητα τοῦ αὔριο.

Ἄη Βασίλης εἰσ-αγόμενος

Ἄη Βασίλης — σιὰρ! Σ' ἓνα ἔντυπο τῶν ἡμερῶν, γυμνὴ κοπέλα μετὰ «ἅγιοβασιλιάτικο» σκουφο καὶ μανδύα πού... ἀποκάλυπτε μᾶλλον παρὰ κάλυπτε, φιγουράριζε πανευτυχῆς. Κάπου ἄλλου, ὁ ἄη Βασίλης ταυτισμένος μετὰ δημοφιλέστατο ἥρωα παιδικῶν εἰκονογραφημένων. Δεξιὰ - ἀριστερά, σὰν εὐτραφῆς καὶ «κοτσονάτος» γαιοκτήμονας μετὰ... σύζυγό του καὶ τὶς ὑποχρεώσεις του!... Ἀκόμα, τὸν ἐμφάνισαν μαζί μετὰ φιλήδονες καλλονές —μετὰ ἀδαμιαία περιβολή— ν' ἀνταλλάσσει φιλοφρονήσεις...

Σ' ὅλους εἶναι γνωστὸ, ὅτι ὁ δικὸς μας, ὁ πραγματικὸς Ἅγιος Βασίλειος νεότατος ἐγκατέλειψε τὰ ἐγκόσμια (μόλις 49-50 ἐτῶν) κάτωχρος καὶ πελιδνός, μαραμμένος ἀπὸ σοβαρὲς ἀσθένειες. Οἱ συναξαριστὲς μᾶς πληροφοροῦν πὼς ἦταν ξερακιανός, λιπόσαρκος, μελαχρινός, χλωμός καὶ μετὰ ρυτίδες. Εἶναι ἀπὸ τοὺς κατεξοχὴν ἀσκητικὸς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Κι ἐμεῖς οἱ «πολιτισμένοι», οἱ λάτρεις ξένων προτύπων καὶ θιασῶτες τῶν προϊόντων εἰσαγωγῆς (στὸ προκειμένο ἐννοοῦμε τὰ εἰσαγόμενα «πνευματικά»), σπεύδουμε νὰ βυθίσουμε τὸ ...εἰσαγόμενο ἐγχειρίδιο στὴν πλάτη τῆς ἑλληνορθόδοξης Παράδοσης, γιὰ νὰ ὑπακούσουμε στὸ συρμὸ τῶν ξενόφερτων καταναλωτικῶν ἐπιταγῶν, πού «θέλουν» τὸν οὐρανοφάντορα, ροδαλὸ προγᾶστορα μετὰ χυδαῖες προεκτάσεις... Τὸ μόνο πού σεβαστήκαμε εἶναι ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸν συνάνθρωπο καὶ τὴν ἐρμηνεύσαμε μετὰ τὴν προσφορὰ δώρων στὸν παιδόκοσμο. Ἀλλὰ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, ἄς προσέξουν ὅσοι γιὰ ἐμπορικὸς λόγους «ντύνονται» ἄη βασιληδες νὰ μὴν ἀσχημονοῦν καὶ νὰ μὴ καπνίζουν, γιὰ τὸ θέαμα εἶναι θλιβερὸ καὶ δυσσεβές.

—Γιὰ τὸ διασυρμός;

Βήματα καὶ ἄλματα

Βρισκόμαστε στὸ μεταίχμιο. Διαβάτες ὄντας, ἀδιάκοπα κάνουμε τὴν κίνηση τοῦ βηματισμοῦ. Δεκάδες, ἑκατοντάδες, χιλιάδες, ἑκατομμύρια βήματα. Βήματα ἐπιτυχίας, βήματα ἀποτυχίας, βήματα ἀνόδου, βήματα καθόδου, βήματα σταθερά, βήματα ἀβέβαια, βήματα ἐλεύθερα, βήματα συγκρατημένα, βήματα μπροστά, βήματα πίσω, βήματα σημειωτόν, βήματα, βήματα, βήματα.

Κάθε βῆμα καὶ μιὰ ἱστορία, πολλὰς φορὲς εὐχάρι-

στη, άλλες πάλι, τραγωδία σωστή. Βηματίζουμε ανάμεσα σε δεξαμενές γεμάτες γέλια και δάκρυα. Βηματίζουμε πάνω σε χρυσάφι, πάνω σε χώμα, πάνω σε χαλιά, πάνω σε ασφαλτο καυτή, πάνω στα ...σύννεφα, πάνω σε πτώματα...

Κάπου - κάπου, άλλοι συχνότερα κι άλλοι πιο άρραιά, κάνουμε και άλματα. Όπως λ.χ. το βράδυ της πρωτοχρονιάς, που κάνουμε άλμα στο χρόνο. Ο καθένας το άλμα του το έκανε έτσι όπως τον έξυπηρετούσε ή αναγκάστηκε. Άλλος ξαπλωμένος στο κρεβάτι του σπιτιού του κι άλλος στο κρεβάτι του πόνου. Άλλος σκυφτός μ' ενδιαφέρον στο «μπαλαντέρ» και στη «ντάμα» του. Άλλος γονατιστός στο είκονοστάσι του. Καθένας έκανε το άλμα με τον δικό του τρόπο.

Άσφαλώς, κάπου βρέθηκε ύστερ' απ' αυτό. Ο ένας στην εργασία του. Ο άλλος σιδερένιος στο σπίτι του. Ο τρίτος ίσως στη φυλακή. Κι η ζωή συνεχίζεται. Ναι, ως τότε όμως; Θα 'ρθει κάποτε και η στιγμή που θα χρειαστεί να κάνουμε το μεγαλύτερο άλμα: προς την αιωνιότητα. Θα 'ρθει, με δυο λόγια, ή ώρα του θανάτου. Συλλογιστήκαμε άραγε, που θα βρεθούμε, ύστερ' από το άλμα αυτό;

Των σχολείων, άνευ σχολίων!

Τους έκαστο έφθασε ο αριθμός των μαθητών που αυτοκτόνησαν στην Ίαπωνία, τον χρόνο που πέρασε. Πριν λίγες ημέρες ένας δεκατετράχρονος μαθητής στην έπαρχία Σαϊτάμα βρέθηκε κρεμασμένος στο σχολείο του. Σ' επιστολή που άφησε, ανέφερε ότι η αυτοκτονία του οφείλεται άφ' ενός στην άπογοήτευση που γεννά η σημερινή κοινωνία στο σύνολό της και άφ' έτερου στην περιέργειά του να νιώσει μιá διαφορετική έμπειρία. Στην επιστολή του, σημειώνει μεταξú άλλων:

«Αυτή είναι μιá νέα έμπειρία που έχει σχέση με τα συναισθήματα των ανθρώπων, την ώρα που πεθαίνουν. Τί υπάρχει πίσω από τον θάνατο; Κόλαση ή Παράδεισος; Έγώ δέν φοβάμαι να πεθάνω». Αυτά, των σχολείων, άνευ σχολίων!

Ζωγραφίζω μιá Μάνα

Άρχη του χρόνου, όσο ποτέ άλλοτε, επίκαιρο το ποίημα της Ν. Κασιμάτη για τη Μάνα. Και λέμε όσο ποτέ άλλοτε επίκαιρο, γιατί τίς ημέρες των Έορτών, το αντίκειμένο της αγάπης μας - άσφαλώς δικαιωματικά - είναι τα παιδιά. Όμως έμεις, από τη στιγμή θα τιμήσουμε τούτες τίς μέρες και τούς μεγάλους, τούς γονείς. Κι αυτούς, στο ιερό πρόσωπο της μητέρας!

Ζωγραφίζω μιá μάνα.

Φτιάχνω μάτια στοργγγυλά και μεγάλα.

(Λένε πως οί μάνες τά βλέπουν όλα).

Βάνω μιá κουκίδα για μύτη.

(Δέν έχουν σχεδόν οί μάνες μύτη).

Τό κούτελο πλατύ και περιήφανο.

(Έχουν σάν στρατιώτες τó μέτωπο ψηλά).

Πώς να σχεδιάσω τó στόμα,

για να 'ναι γελαστό και σφραγισμένο μαζί;

(Οί μάνες, ξέρετε, χαμογελοούν και σωπαινούν).

Τής γεμίζω τó στήθος παραόσημα.

(Αυτά βγαίνουνε εις διπλούν...

ένα δίνουν στο παιδί κι ένα στη μάνα).

Ξέχασα τήν καρδιά. Που να τη βάλω;

Κατ' άπ' τó στήθος δέν χωρεί...

Τήν περνάω σε κορδέλα και τήν κρεμώ άπ' έξω...

(Μά... φίλοι μου, αυτό δέν μοιάζει καρδιά'

είν' óλακρη πλατεία...).

Προσοχή, παρακαλώ.

Συχνά - πυκνά γίνεται λόγος για τήν αίμοδοσία. Είναι όντως μέγιστη ή προσφορά. Πολλοί είναι διατεθειμένοι να προσφέρουν αίμα. Όμως, λόγω υγείας δέν επιτρέπεται. Πολλοί μπορούν, αλλά φοβούνται. Καλό θα είναι να αναφέρουμε μερικά στοιχεία που βάζουν τά πράγματα στη θέση τους:

Όλοι οί ύποψήφιοι αίμοδότες εξετάζονται από τον ύπεύθυνο γιατρός της αίμοδοσίας, ó οποίος παίρνει ένα σύντομο ιστορικό, γίνεται μέτρηση της πίεσης, της αίμοσφαιρίνης.

Κάθε ύγιής άνδρας ή γυναίκα ηλικίας 18-62 ετών, μπορεί να δίνει αίμα' οί μέν άνδρες 3-4 φορές τó χρόνο, οί δέ γυναίκες 2-3 φορές.

Για πρωινή αίμοδοσία πρέπει να προηγηθεί ένα καλό πρωινό. Για άπογευματινή, 2-3 ώρες μετά τó μεσημεριανό γεύμα.

Ο αίμοδότης δέν πρέπει:

να έχει πάρει κανένα φάρμακο, ούτε καν άσπιρίνη, τίς τελευταίες ημέρες πριν τήν αίμοδοσία'

να έχει κάνει κατανάλωση οίνοπνευματωδών,

να έχει ύποβληθεί σε σοβαρή έγχειρηση ή να έχει προσβληθεί από βαρεία νόσο κατά τó τελευταίο έτος'

να ύποφέρει από έλονοσία, φυματίωση, ήπατίτιδα, σύφιλη, μελιταίο πυρετό, AIDS, σακχαρώδη διαβήτη, ύπέρταση, καρδιακό, ή άλλο σοβαρό νόσημα'

Έτερόζυγος της μεσογειακής ή δρεπανοκυτταρικής αναιμίας μπορεί να δώσει αίμα, αν ή αίμοσφαιρίνη του είναι στα φυσιολογικά επίπεδα'

κατά τη διάρκεια της έγκυμοσύνης, τού θηλασμού και 6-12 μήνες μετά τόν τοκετό, δέν γίνεται αίμοληψία.

Στόν αίμοδότη χορηγείται ειδική ταυτότητα, με τήν όποία μπορεί να προμηθεύεται αίμα σε ώρες προσωπικής ή οίκογενειακής ανάγκης.

Η αίμοδοσία είναι τελείως άνώδυνη, διαρκεί λίγα λεπτά της ώρας και ó φόβος είναι άδικαιολόγητος.

Ξεριζώνουν την 'Ορθοδοξία

Σύσσωμος ο Έλληνισμός καταδικάζει τις προκλήσεις του καθεστώτος της Άλβανίας για την απομάκρυνση του Αρχιεπισκόπου Άλβανίας καθώς και τον περιορισμό των ελευθεριών της εκεί Έλληνικής Μειονότητας. Οί προκλητικές αυτές μεθοδεύσεις εκθέτουν νομίζουμε διεθνώς την άλβανική κυβέρνηση ή όποια και θά πρέπει να δείξει πνεύμα διαλόγου και συνεργασίας. Η έλληνική πλευρά τδ έχει κάνει φανερό πολλές φορές. Άναμένουμε...

Μαύρη Μαγεία και Σχολεία

Η κοινή γνώμη αναστατώνεται ιδιαίτερα όταν κάποια έγκλήματα όπως των τελευταίων ημερών με άκεφαλα πτώματα και μέλη διασκορπισμένα σε διάφορα σημεία μένουν άνεξιχνίαστα. Μήπως... μήπως τδ κομματιασμένα και καμμένα πτώματα αποτελούν ύπολείμματα άνθρωποθυσιών, κατά τη διάρκεια των Μαύρης Μαγείας;

Έπειτα άπ' όσα ξέρουμε ότι έχουν συμβεί, έπειτα άπ' όσα άκούγονται ότι συμβαίνουν... καλό είναι να γίνονται περισσότερες και βαθύτερες έρευνες. Άλλά και ή πράξη τοποθετήσεως οργάνων σατανιστικών τελετών σε σχολεία της Άττικής είναι άνατριχιαστική. Πρόκειται μόνον για ψυχασθενείς, σαδιστές, ή άφελείς πού θέλουν να παίξουν με τδ νεύρα των παιδιών; Η μήπως έχουμε να κάνουμε με ένα άκόμα κρούσμα μαύρης μαγείας;

Πάντως είτε τδ πιστεύουμε, είτε όχι, ύπάρχουν έκείνοι πού προσπαθούν να έπηρεάσουν άνθρώπους, πράγματα, καταστάσεις σ' αυτό τδν κόσμο, έπιστρατεύοντας —όπως νομίζουν— τς σκοτεινές δυνάμεις τού Σατανά. ΠΡΟΣΟΧΗ!

Με τδ πόδια... ως τδ Ίεροσόλυμα

Δύο νεαρές Γαλλίδες ήλικίας 28-30 χρόνων ύλοποιούν τδ τάμα τους να έπισκεφθούν τους Άγίους Τόπους με τδ πόδια. Ξεκίνησαν πριν άπό 6 μήνες άπό τη Γαλλία, βρίσκονταν πριν λίγες ήμέρες στη Θεσ/νίκη και προβλέπουν να φτάσουν στδν προορισμό τους τδ έπόμενο Πάσχα. Καλύπτουν 30 χιλιόμετρα την ήμέρα με ρυθμό 5 χιλιομέτρων την ώρα. Η πεζοπορία γίνεται συχνά κάτω άπό άσχημες καιρικές συνθήκες και χωρίς δικά τους χρήματα, διότι μέσα στδ πρόγραμμα της άποστολής τους είναι να τρώνε ό,τι τους δίνουν και να φιλοξενοούνται σε σπίτια των χωριών και των πόλεων της διαδρομής τους.

Άξιοζήλευτο παράδειγμα πίστης. Μακάρι να είχαμε και μεις λίγη, ως κόκκο σινάπεως, και να έφαρμόζαμε αυτά πού μάς ζητά ό Χριστός και ή Έκκλησία μας.

150 χρόνια Ριζάρειος Σχολή

Η Ριζάρειος Έκκλησιαστική Σχολή συμπλήρωσε 150 όλόκληρα χρόνια, άπό τότε πού οί άδελφοί Μάνθος και Γεώργιος Ριζάρης αποφάσισαν την ίδρυσή της. Άπό τδ 1844 μέχρι σήμερα ή Ρ.Ε.Σ. διέγραψε μιá λαμπρή ιστορική πορεία. Προσέφερε πολύτιμες ύπηρεσίες τόσο στην Έλληνική Έκκλησία όσο και στδ Έθνος, άναδεικνύοντας άπό τδ θρανία της σπουδαίες φυσιογνωμίες πού διέπρεψαν στδ χώρο της Έκκλησίας, τού πνεύματος, της πολιτικής, της οικονομίας και των τεχνών.

Σημαντικοί κληρικοί και έπιστήμονες όπως ό Χρυσ. Παπαδόπουλος, ό Ξεν. Ζολώτας, ό Ίωάν. Θεοδωρακόπουλος, άλλά και ό Άγιος τού αιώνα μας, άγ. Νεκτάριος, ήσαν άπ' αυτούς πού λάμπρυναν την Ριζάρειο είτε ως μαθητές, είτε ως δάσκαλοι.

Οί βασικοί άξονες πάνω στους οποίους οικοδομεί και θά συνεχίσει να οικοδομεί ή Σχολή είναι ή αγάπη για την Ελλάδα και την Όρθοδοξία, ό σεβασμός στους θεσμούς και τς άξίες, συνεχίζοντας έπάξια τδ έργο και μεταφέροντας τδ πνεύμα και τδ μήνυμα των ίδρυτών της Σχολής.

Έκκλησία και Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Στην άξιοποίηση κοινοτικών προγραμμάτων άποβλέπει ή ίδρυσι ειδικής Ύπηρεσίας άπό την Έκκλησία της Ελλάδος στις Βρυξέλλες. Η Ύπηρεσία αυτή θά επιδιώξει την άμεση χρηματοδότηση εκκλησιαστικών προγραμμάτων άπό την Κοινότητα για την πραγματοποίηση εκκλησιαστικών έργων άλλά και επενδύσεων. Παράλληλα εξετάζεται τδ ένδεχόμενο δημιουργίας μεικτών έπιχειρήσεων Μητροπόλεων της Έκκλησίας της Ελλάδος με αντίστοιχες όμόδοξες τοπικές Έκκλησίες των άνατολικών χωρών.

Τιμή σε Ίεράρχη

Τιμητική εκδήλωση για τδν Μητροπολίτη Κισάμου και Σελίνου κ. Ειρηναίο διοργάνωσαν τδ Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και ή Παγκρήτια Άδελφότητα Μακεδονίας. Στην εκδήλωση τονίστηκε ή ιδιαίτερη θρησκευτική και κοινωνική παρουσία και στάση τού Μητροπολίτου Ειρηναίου τού οποίου ό άγώνας για τδν άνθρωπο και την ειρήνη ένάντια στην άδικία είναι πάντα επίκαιρος και φωτεινός. Σε συγκινητική άτμόσφαιρα στη συνέχεια, ό 84χρονος τιμώμενος ιεράρχης άνέπτυξε τδ θέμα: «Η πορεία μου πρδς τδν κοινωνικό Χριστιανισμό». Μέσα άπό την εισήγηση ξεδιπλώθηκε ό μακρός δρόμος τού Σεβ. Ειρηναίου ένάντια στη φτώχεια και την άδικία, άλλά και οί πολλαπλές πρωτοβουλίες του με άναπτυξιακές έταιρείες βάσης στην Κρήτη και τη Γερμανία.

Άρχιμ. Μ. Φ.